

KAAVA-ALUEIDEN ARKEOLOGINEN INVENTOINTI PÄIJÄT-HÄMEESSÄ

**Eräillä kaava-alueilla Asikkalan, Hartolan, Heinolan, Hollolan, Padasjoen ja Sysmän
kunnissa**

**Antti Bilund
Päijät-Hämeen maakuntamuseo
Lahden kaupunginmuseo**

2000

KAAVA-ALUEIDEN ARKEOLOGINEN INVENTOINTI PÄIJÄT-HÄMEESSÄ 2000

Sisällys

1. Johdanto	1
2. Inventoinnin tavoitteet	1
3. Menetelmät	1
3.1. Inventoitavien alueiden valinta	2
3.2. Maastotyöt	2
3.3. Raportti	2
4. Inventointi	3
4.1. Yleinen arkeologinen tutkimustilanne ja kaavoitustilanne	3
4.2. Asikkala	3
4.3. Hartola	23
4.4. Heinola	37
4.5. Hollola	48
4.6. Padasjoki	59
4.7. Sysmä	73
5. Tulokset	85
5.1. Inventoinnin arkeologiset tulokset	85
5.2. Arkeologinen inventointi ja kaavoitus - ajatuksia tämän inventoinnin perusteella	85
Luettelot	88
Luettelo inventointikohteista	88
Negatiiviluettelo	89

ASIKKALA, HARTOLA, HEINOLA, HOLLOLA, PADASJOKI, SYSMÄ

TUTKIMUKSEN SUORITTAJA: Lahden kaupunginmuseo

INVENTOIJAJA: fil. yo. Antti Bilund

Inventoinnin ensisijaisena tavoitteena oli demonstroida arkeologisen inventoinnin merkitystä kaavoitushankkeissa suorittamalla pienimuotoista ja esimerkinomaista inventointia valituilla kaava-alueilla. Inventointialueet valittiin Päijät-Hämeen pohjoisosan kuudesta kunnasta, joissa (Sysmää lukuunottamatta) inventointitoiminta on ollut viime vuosikymmeninä vähäistä. Toisena tavoitteena olikin antaa virikkeitä arkeologiseen toimintaan tällä alueella osoittamalla, että uutta tietoa sen muinaisjäännöksistä ja historiasta voidaan saada varsin pienelläkin panostuksella.

Esityövaiheessa selvitettiin kuntien muinaisjäännös- ja kaavoitustilanne. Inventoitaviksi pyrittiin valitsemaan kaava-alueita, joilta arveltiin löytyvän muinaisjäännöksiä käytettävissä olevan hyvin niukan maastotyöajan puitteissa. Arvio muinaisjäännösten löytymismahdollisuudesta perustui ympäristön ja maaston analysointiin karttojen avulla ja kokemuseräiseen tietoon erilaisten muinaisjäännösten esiintymisestä. Inventoitavaksi valittiin enimmäkseen rantakaava-alueita, muun muassa siksi, että rantakaava-alueiden osuus kaavoitetun alueen kokonaispinta-alasta on suuri. Useimmilla valituilla alueilla on jo vahvistettu tai hyväksytty kaava. Inventoinnissa mukana olevat alueet, joilla kaava on vasta valmisteilla, ovat hyvin pienialaisia. Inventoitavaksi ei haluttu ottaa enempää alueita, joilla kaavoitus on käynnissä, koska lyhyenä maastotyöaikana näitä alueita ei olisi voitu tarkastaa niin perusteellisesti, kuin olisi ollut tarpeellista kaavoituksen kannalta.

Maastotöissä pääasiallinen menetelmä oli maaston ja muinaisjäännösten havainnointi maastossa kävellen.. Kockuoppia kaivettiin paikoissa, joissa ympäristö näytti muinaisjäännösten esiintymisen kannalta suotuisalta, tai pinnalle näkyvien rakenteiden luonteen selvittämiseksi.

Inventoinnissa löytyi kymmenen kivi- tai varhaismetallikautista asuinpaikkaa ja kaksi röykkiökohdetta, jotka saattavat olla varhaismetallikautisia hautaröykkiöistä. Kahden aiemmin tunnetun muinaisjäännöksen laajuudesta saatiin uutta tietoa. Lisäksi inventoinnissa havaittiin kaksi irtolöytöpaikkaa, jotka saattavat olla pyyntiasuinpaikkoja, vaikka niitä ei löytöjen vähäisyyden vuoksi inventoinnissa voitu sellaisiksi varmasti todeta. Inventoinnin merkittävin tulos on, että siinä löytyi seitsemältä asuinpaikalta asumuspainanteita. Päijät-Hämeessä asumuspainanteita tunnettiin aiemmin vain kolmella tai neljällä asuinpaikalla, ja niistäkin kolme varmana pidettävää on löydetty vasta vuosina 1998-99. Jokaisesta kunnasta löytyi kiinteitä muinaisjäännöksiä (1-3 kpl/kunta).

LÖYDÖT: KM 32381 - 32393

KENTTÄTYÖAIKA: 2.-19.10.2000 (11 työpäivää)

TUTKIMUSKUSTANNUKSET: Lahden kaupunginmuseo

TUTKIMUSRAPORTTI: Antti Bilund 8.4.2001 (museoviraston arkeologian osaston topografisessa arkistossa)

KAAVA-ALUEIDEN ARKEOLOGINEN INVENTOINTI PÄIJÄT-HÄMEESSÄ 2000

1. Johdanto

Tämä inventointi kuuluu osana Lahden kaupunginmuseon toimintaan Päijät-Hämeen maakuntamuseona. Inventointi on kustannettu Lahden kaupunginmuseon arkeologisis-ta toimintamäärärahoista. Inventoinnin on tehnyt pääasiassa allekirjoittanut. Arkeologi Hannu Poutiainen Lahden kaupunginmuseosta on osallistunut inventoinnin ideointiin ja kaavoitustietojen hankintaan. Inventointialueen kunnat ovat antaneet tietoja kaavoitus-tilanteista ja yksittäisistä kaavoista, sekä maanomistuksesta.

2. Inventoinnin tavoitteet

Inventoinnin ensisijaisena tavoitteena oli demonstroida arkeologisen inventoinnin mer-kitystä kaavoitushankkeissa suorittamalla pienimuotoista ja esimerkinomaista inven-tointia valituilla kaava-alueilla. Pyrkimyksenä oli löytää tutkittavilta alueilta aiemmin tun-temattomia kiinteitä muinaisjäänöksiä, ja näiden konkreettisten esimerkkitapausten kautta osoittaa, että inventointi tuottaa tietoa, joka olisi otettava huomioon kaavoituk-sessa.

Inventointia suoritettiin Päijät-Hämeen pohjoisosan kuudessa kunnassa: Asikkalassa, Hartolassa, Heinolassa, Hollolassa, Padasjoella ja Sysmässä. Näissä kunnissa, Sys-mää lukuunottamatta, inventointi ja muu arkeologinen toiminta on ollut viime vuosikym-meninä vähäistä. Toisena tavoitteena olikin antaa virikkeitä alueen arkeologiseen tutki-mukseen osoittamalla, että uutta tietoa muinaisjäänöksistä ja historiasta voidaan saa-da varsin pienelläkin panostuksella. Tavoitteena oli siis myös löytää jotain uutta jokai-sesta kunnasta.

3. Menetelmät

Inventointiin oli käytettävissä työaikaa kuusi miestyöviikkoa. Normaalin käytännön mu-kaisesti tästä ajasta noin puolet varattiin esitöihin ja maastotarkastuksiin, toinen puoli raportin kirjoittamiseen ja muihin jälkitöihin.

Esityövaiheessa selvitettiin kuntien muinaisjäänös- ja kaavoitustilanne. Niiden perus-teella valittiin inventoitavat alueet. Tietoa kaavoitustilanteesta saatiin kunnista kevään ja kesän aikana kirjallisessa muodossa. Tietoja täydennettiin vielä maastotöiden yhtey-dessä syksyllä vieraillemalla useimpien kuntien kunnanvirastoissa. Maastotyövaiheessa tarkastettiin valittuja kaava-alueita siinä laajuudessa kuin käytettävissä olevan ajan puiteissa oli mahdollista. Varsinaista maastotyöaikaa muinaisjäänösten etsimiseen jäi lopulta käytettäväksi 11 päivää aikavälillä 2.-19.10.2000. Yhtä kuntaa kohti maastotyö-aika on siis keskimäärin noin kaksi päivää. Tässä ajassa ei ole mahdollista tarkastaa perusteellisesti kovinkaan laajaa aluetta. Kuitenkin, koska inventoinnissa oli ensisijai-sena tavoitteena löytää kaava-alueilta muinaisjäänöksiä, eikä tutkia mahdollisimman perusteellisesti mitään yksittäistä aluetta, käytiin jokaisessa kunnassa vähintään kah-della kaava-alueella. Jälkityövaiheessa maastohavaintojen ja kaavoitustietojen pohjalta on työstetty tämä raportti. Kaavoitus- ja maanomistustietoja löytyneiden kohteiden osal-ta on vielä täydennetty selvittämällä niitä kunnanvirastoissa tammikuun lopussa.

3.1. Inventoitavien alueiden valinta

Inventoitaviksi pyrittiin valitsemaan alueita, joilta arveltiin löytyvän muinaisjäännöksiä käytettävissä olevan hyvin niukan maastotyöajan puitteissa. Arvio muinaisjäännösten löytymismahdollisuudesta perustui ympäristön ja maaston analysointiin karttojen avulla ja kokemusperäiseen tietoon erilaisten muinaisjäännösten esiintymisestä.

Inventoitavaksi valittiin enimmäkseen rantakaava-alueita, mutta muutamissa tapauksissa myös asemakaava-alueita taajamissa tai alueita, joilla on vain ranta-osayleiskaava. Rantakaava-alueiden suuri osuus johtuu useista syistä. Monissa kunnissa suuri osa kaavoitetun alueen kokonaispinta-alasta on rantakaava-alueilla. Usein juuri rantakaava-alueet ovat vesistö- ja muiden luonnonolosuhteidensa perusteella sellaisia, että niiltä voidaan suhteellisen nopeasti löytää tietyn tyyppisiä muinaisjäännöksiä, kuten kivikautisia asuinpaikkoja. Toisenlaisilla alueilla muinaisjäännösten löytäminen on kokeusten mukaan satunnaisempaa, ja positiivisen tulokseen pääseminen vaatii suurempia voimavaroja. Taajamien asemakaavoitettuja alueita ei haluttu laajemmassa mitassa ottaa inventoitavaksi senkään takia, että niillä ympäristöä on jo usein suurelta osin muokattu, ja muinaisjäännökset ovat tuhoutuneet tai vaikeammin havaittavissa.

Inventoitaviksi valittiin vain muutamia alueita, joilla kaava on vireillä. Useimmilla valituilla alueilla on jo vahvistettu tai hyväksytty kaava, joten inventoinnin tulokset eivät näissä tapauksissa ainakaan välittömästi tule huomioon otetuiksi kaavoituksessa. Tätä voidaan pitää puutteena. Inventoitavaksi ei kuitenkaan haluttu ottaa enempää alueita, joilla kaavoitus on käynnissä, koska lyhyenä maastotyöaikana näitä alueita ei olisi voitu tarkastaa niin perusteellisesti, kuin olisi ollut tarpeellista kaavoituksen kannalta. Inventoinnissa mukana olevat alueet, joilla kaava on vasta valmisteilla, ovat siten hyvin pie-nialaisia.

3.2. Maastotyöt

Maastotöissä pääasiallinen menetelmä oli maaston ja muinaisjäännösten havainnointi maastossa kävellen. Näin voidaan havaita maan pinnalle näkyvät muinaisjäännökset, kuten osittain maahan kaivettujen asumusten jäänteet (asumuspainanteet), hautaröykkiöt tai kalliomaalaukset. Alueilla, joilla maan pinta on rikkoutunut (esim. pellot, äestetyt hakkuualueet) voidaan havaita myös maaperässä olevat esinelöydöt. Lisäksi voidaan tehdä havainnoita muinaisjäännösten esiintymiseen vaikuttavista ympäristökijöistä (esim. maaperä, vanhat rantamuodostumat). Koekuoppia kaivettiin paikoissa, joissa ympäristö näytti muinaisjäännösten esiintymisen kannalta suotuisalta, tai pinnalle näkyvien rakenteiden luonteen selvittämiseksi.

Löytyneet muinaisjäännökset dokumentoitiin normaalisti. Valokuvina otettiin vain mustavalkokuvia. Lokakuussa hämäryys vaikeutti usein valokuvausta, joten kaikista koh-teista ei saatu lainkaan käyttökelpoisia valokuvia.

3.3. Raportti

Tämä inventointiraportti on inventoinnin erityisluonteesta johtuen rakenteeltaan jonkin verran normaalista poikkeava. Koska inventointia on suoritettu useissa kunnissa, ja kunnat kaavoituksen suorittajana ovat yksi raportin tärkeimmistä kohderyhmistä, on kohdekuvaukset esitetty seuraavassa luvussa kunnittain yhdistettynä yleiseen kuvaukseen kyseisen kunnan arkeologisesta tutkimustilanteesta, kaavoitustilanteesta, inventoitaviksi valituista kaava-alueista ja inventointihavainnoista. Inventoinnin tuloksia ko-

konaisuutena on arvioitu viimeisessä luvussa. Raportin lopussa on luettelot inventointikohteista, valokuvista ja löydöistä.

Kohdekuvaukset on kirjoitettu muotoon, jota on aimminkin käytetty Lahden kaupunginmuseon suorittamissa inventoinneissa. Kuvauksiin on liitetty kopio peruskartasta ja valokuvia kohteesta. Koska tarkoituksena on havainnollistaa inventoinnin merkitystä kaavoitukseen liittyen, on kohdekuvauksissa esitetty kaavatilanne muinaisjäännöksen ympäristössä. Kaavoitusta ja maan käytön mahdollista vaikutusta muinaisjäännöksiin on käsitelty kohdekuvausten lopussa kohdassa "Huomautuksia". Kohdekuvauksiin on myös liitetty kopio kaavakartasta.

Inventoinnissa löytyneille kohteille, jotka on museoviraston kanssa käytyjen neuvottelujen perusteella luokiteltu rauhoitetuiksi kiinteiksi muinaisjäännöksiksi, on annettu muinaisjäännösnumerot (esim. Asikkala [23]). Inventointilöydöt on luetteloitu Kansallismuseon kokoelmiin päänumeroilla KM 32381 - 32393. Valokuvat on luetteloitu Lahden kaupunginmuseon kokoelmiin numeroilla LKM Neg 126519 - 126650.

4. Inventointi

4.1. Yleinen arkeologinen tutkimustilanne ja kaavoitustilanne

Inventointialueen kuudessa kunnassa oli syksyllä 2000 yhteensä 219 muinaismuistolain perusteella rauhoitettua kiinteää muinaisjäännöstä. Näitä koskeva tieto on suurelta osin koottu perusinventoinneissa. Kaikissa kunnissa on tehty perusinventointi 1960- tai 1970-luvulla. Näissä inventoinneissa maastotyöt ovat ilmeisesti useissa tapauksissa sisältäneet vain aiemmin museoihin tulleiden tai paikkakuntalaisten inventoijalle toimittamien esineiden löytöpaikkojen tarkastukset. Vain muutamissa kunnissa inventoijilla on käytettävissä olevan ajan puitteissa ollut mahdollisuus aktiivisesti etsiä muinaisjäännöksiä. Tällaiset inventoinnit ovat olleet aikanaan tyypillisiä. Ne kuitenkin antavat hyvin puutteellisen ja sattumanvaraisen kuvan kuntien muinaisjäännöskannasta.

Uudempi perusinventointi on tehty vain Sysmässä vuonna 1999. Siinäkin käytettävissä ollut työaika ei ole riittänyt uusien muinaisjäännösten aktiiviseen etsimiseen. Tämä johtuu osittain siitä, että kunnassa on poikkeuksellisen paljon ennestään tunnettuja muinaisjäännöksiä, joiden nykytilan selvittäminen on vienyt paljon aikaa. Muutamissa kunnissa on myös tehty intensiivisempää inventointia eri yhteyksissä. Nämä inventoinnit kattavat kuitenkin hyvin pienen osan kuntien kokonaispinta-alasta.

Inventointien lisäksi arkeologit, varsinkin museoviraston ja Lahden kaupunginmuseon tutkijat, ovat eri aikoina tarkastaneet yksittäisiä löytöpaikkoja ja kohteita kaikissa kunnissa. Usein näidenkin käyntien aiheina ovat olleet yleisöilmoitukset erilaisista löydöistä, mutta varsinkin viime vuosina kaavoitus ja maankäyttöhankkeet.

Kaivaustutkimuksia on tehty vain osassa kunnista ja yksittäisillä muinaisjäännöksillä. Kaivaukset tuovat tietoa yksittäisistä kohteista ja alueen yleisestä esihistoriasta. Kaavoituksen kannalta niiden suoranainen merkitys on kuitenkin vähäinen. Merkittävimpiä kaivauskohteita mainitaan kuntakohtaisessa selvityksessä.

4.2. Asikkala

Tutkimus- ja kaavoitustilanne

Asikkalassa muinaisjäännösten perusinventoinnin on suorittanut Matti Huurre vuonna 1971. Tunnetuin muinaisjäännös on Kalkkistenkosken Kotasaaren kivi- ja varhaismetallikautinen asuinpaikka, jolla on suoritettu kaivauksia 1960-luvun alkuvuosina. Vuon-

na 1999 tutkittiin tienparannustöiden vuoksi Kalkkisten lisakkilan rautakautista asuinpaikkaa. Muissa Asikkalan kohteissa ei ole tehty kaivaustutkimuksia. Kunnan alueella oli syksyllä 2000 22 muinaismuistolain perusteella rauhoitettua kiinteää muinaisjäännettä. Näiden joukossa on hyvin erityyppisiä ja -ikäisiä kohteita.

Vääksyn taajamassa on vuonna 1992 hyväksytty yleiskaava. Suuri osa sen kattamasta alueesta on rakennuskaavoitettu. Inventoinnin aikana oli hyväksyttävänä, vireillä tai suunnitteilla rakennuskaavoja muutamilla pienillä alueilla taajamassa. Syksyllä 2000 oli ympäristökeskuksen vahvistettavana Asikkalan Päijänteen rantaosayleiskaava, joka kattaa kaikki Päijänteen rannat kunnan alueella. Kunnassa on 43 vahvistettua ranta-kaavaa tai rantakaavan muutosta. Uusia rantakaavoja ei ollut tekeillä inventoinnin aikana.

Monet rantakaava-alueet näyttävät pyyntikulttuurin muinaisjäännettöiden kannalta lupaavilta. Muutamilla, esimerkiksi Salonsaaren ja Vähä-Äiniöllä, myös rautakautisen asutuksen jälkien löytyminen on varsin todennäköistä. Myös keskustajaman rakennuskaava- ja yleiskaava-alueella Vääksyssä on eri-ikäisten muinaisjäännettöiden esiintyminen mahdollista. Kaikilla näillä alueilla on myös aiemmin tunnettuja muinaisjäännettöitä ranta- ja asemakaavoitetuilla alueilla.

Inventointialueet ja -kohteet

Rantakaava-alueista valittiin inventoitavaksi Rismalahden kaava-alue Metsähallituksen mailla Salonsaaren länsiosassa (kaava vahvistettu 3.4.1997) ja Ali-Marttilan kaava-alue Särkijärven kylässä Asikkalanselän koillisrannalla (kaava vahvistettu 29.11.1996). Vääksyssä tarkastettiin Äkeenojan ja Laukkalan alueet, joiden asemakaavoitusta suunnitellaan. Lisäksi tarkastettiin joitakin alueita maantien varsilla Pulkkilanharjulla, missä maasto on pyyntiasuinpaikkoja ajatellen hyvin sopivaa. Inventointia pidettiin ajankohtaisena, koska vuonna 2000 on valmistunut kunnan ja eräiden muiden tahojen työstämä "Ideointiselvitys Pulkkilanharjun kehittämisestä". Selvityksessä on muun muassa esitetty rakennettavaksi pyörätie harjulla kulkevan maantien rinnalle.

Rismalahden kaava-alue tarkastettiin suurelta osin ja alueella todettiin olevan erinomaista asuinpaikkamaastoa laajalla alueella. Asuinpaikkoja ei kuitenkaan löytynyt, osittain ehkä siksi, että tarkastus jäi käytettävissä olevan ajan puitteissa pintapuoliseksi juuri alueen laajuuden vuoksi. Kaava-alueella olevasta Valkeistenkärjestä (Asikkala [10]), jossa on kaksi aiemmin tunnettua varhaismetallikautista hautaröykkiötä, löytyi inventoinnissa kolmas röykkiö. Kaava-alueen ulkopuolelta Salonsaaren pohjoiskärjestä löytyi myös samanlainen kiviröykkiö, todennäköisesti varhaismetallikautinen hautaröykkiö (Asikkala [25] Lepokallio).

Ali-Marttilan kaava-alueelta löytyi heti sinne saavuttaessa kivikautinen asuinpaikka (Asikkala [23] Lempaanpohja). Tämän löydön dokumentoinnin jälkeen aluetta ei enää tarkastettu enää laajemmalti tutkia, joten suurin osa kaava-alueesta jäi tarkastamatta.

Myös Pulkkilanharjun pohjoispäästä aivan maantien viereltä ja osittain tiepenkereen alta löytyi kivikautinen asuinpaikka (Asikkala [24] Kaivannonpohja). Suurin osa harju-alueesta jäi tarkastamatta.

Vääksyn taajamassa Äkeenojan alue todettiin maastoltaan sellaiseksi, että muinaisjäännettöiden esiintyminen on epätodennäköistä. Laukkalan alueen luoteisosaa, joka on hyvää asuinpaikkamaastoa, tutkittiin perusteellisemmin koekuoppia kaivaen, mutta merkkejä muinaisjäännettöistä ei löytynyt.

Inventointikohde 1: Asikkala [10] Valkeistenkärki

KJR 016 01 0010

Kunta Asikkala**Kohdenumero** 10

Kylä	Nimi	Peruskartta	x/y/z
Salo	Valkeistenkärki	3112 02 Asikkala	6789 50 3422 42 82-90

Mj-laji	Ajoitus	Lkm	Lk
Lapinraunio	Varhaismetallikausi	3	1

Tila ja Rno	Maanomistaja
25:20 (tällä tilalla vain rökkiö C)	Erkki Grönvall Honkakatu 6 D 67 15950 LAHTI

Ympäristö

Muinaisjäänös sijaitsee Asikkalan kirkosta 3,9 km itäkaakkoon, Päijänteen Asikkalan-selän keskellä olevan laajan Salonsaaren läntisimmässä kärjessä. Noin puoli kilometriä pitkän ja 300 m leveän niemen kärjessä ja pohjoisrannalla on laajoja avokallioita, etelärannalla muutamia pienempiä kalliokumpareita. Niemen sisäosassa ja myös rannoilla kallioiden välissä maa on hiekkaista. Niemen sisäosassa hiekkamaa on vähäkivistä, rannoilla kivikkoisemmaksi huuhtoutunutta. Maasto on niemessä loivasti kumpuilevaa. Korkeimmat kalliot pohjoisreunalla kohoavat yli 10 m Päijänteen pinnan yläpuolelle. Niemi on kokonaan metsämaata. Rannoilla on runsaasti kesämökkejä. Maastoa ei kuitenkaan mökkejä ja niiden pihapiirejä rakennettaessa ole kovin voimakkaasti muokattu. Niemeen tulee tie, jolta haarautuu useita mökkitonteille johtavia teitä.

Kohde

Valkeistenkärjessä on kaksi vanhastaan tunnettua kivirökkiötä, ja inventoinnissa löytyi kolmas. Aiemmin tunnetut rökkiöt on tarkastanut Matti Huurre vuonna 1971 inventoidessaan Asikkalan muinaisjäänöksiä. Rökkiöt ovat lapinraunio-tyyppisiä, kivistä rantakallioille rakennettuja rökkiöitä, ilmeisesti varhaismetallikautisia hautarökkiöitä.

Ensimmäinen rökkiö sijaitsee aivan niemen kärjessä, tasaisella, mutta rökkiön vierestä jyrkkänä järveen laskevalla kalliolla, muutamia metrejä veden pinnan yläpuolella (rökkiö A, x = 6789 50, y = 3422 42, z = 83-84). Huurteen mukaan rökkiön koko on noin 10 m x 8 m, ja sen keskellä on pienehkö pystykivi. Rökkiön päällä kasvaa mäntyjä. Rökkiön itäpuolella on huvila ja pohjoispuolella kivistä rakennettu merimerkki. Huurteen mukaan rökkiöstä on otettu kiviä huvilan perustukseen ja ehkä myös merimerkkiin.

Toinen rökkiö sijaitsee niemen kärjessä olevasta rökkiöstä noin 140 m koilliseen, niemen luoteisrannalla olevan korkean kallion laella (rökkiö B, $x = 6789\ 62$, $y = 3422\ 49$, $z = 90$, koordinaatteja tarkennettu, aiemmat eivät osu kallion laelle). Se on muodoltaan pyöreähkö ja läpimitaltaan noin 8 m. Rökkiössä on penkomisjälkiä. Sen päällä kasvaa mäntyjä. Rökkiön lähiympäristö on luonnontilaista. Lähin kesämökki on noin 50 m päässä lounaassa, kallion alla.

Inventoinnissa 10.10.2000 kahden aiemmin tunnetun rökkiön todettiin olevan paikoillaan ja Huurteen kuvauksen mukaisessa kunnossa. Mahdollisesta penkomisesta huolimatta rökkiöt näyttävät itse asiassa olevan varsin hyväkuntoisia. Sisämaan rökkiöhaudoiksi ne ovat keskimääräistä suurempia ja näyttävämpiä.

Inventoinnissa löytyi niemen etelärannalta kolmas rökkiö. Se sijaitsee niemen kärjessä olevasta rökkiöstä noin 120 m kaakkoon, niemen lounaisrannalla olevalla pienellä kalliokumpareella (rökkiö C, $x = 6789\ 46$, $y = 3422\ 52$, $z = 84$). Kumpare on parin kymmenen metrin läpimittainen ja kohoaa 1-1,5 m ympäristöään ylemmäs. Järvenpuoleinen osa on avokalliota, sisämaan puolella kallio on sammalpeitteistä ja aluskasvillisuuttakin on jonkin verran. Rökkiön läpimitta on 4-4,5 m ja korkeus noin 30 cm. Muoto näyttää olevan pyöreähkö, vaikka sammalpeite vaikeuttaakin sen arvioimista luoteisosassa. Rökkiö koostuu enimmäkseen pienistä 10-15 cm läpimittaisista kivistä. Luoteisosassa sammalen alla on muutamia suurempia, noin 30 cm läpimittaisia kiviä, samoin yksi rökkiön keskellä. Rökkiön kaakkoislaidalla kiveys on paljaana näkyvässä, ja siellä kiveyksen laidassa on suora kivirivi, joka näyttää itäkulmassa muodostavan suoran kulman. Kaakkoislaidalla kiviä on vain yhdessä kerroksessa (välissä maata ja kariketta), ja muillakin laidoilla ohuelti. Keskellä on pieniä kiviä ilmeisesti useampana kerroksena, ja niiden välissä on ehkä maatakin.

Rökkiö sijaitsee vain noin 10 m lähimmän kesämökin lounaiskulmasta länteen, mutta näyttää ainakin viime aikoina säästyneen kaivelulta ja saattaa olla ehjä. Idässä ja järven puolella maasto on raivattua ja rakennettua piha-aluetta, pohjoisessa ja luoteessa luonnontilaisempaa metsää. Keskellä rökkiötä kasvaa noin 20 cm läpimittainen mänty.

Kuvat

Lahden kaupunginmuseon kuva-arkisto neg. 126533 - 126535

Tutkimukset

Hurre 1971 inventointi, kohde 1971:311202:4

Huomautuksia

Muinaisjäännös sijaitsee Rismalahden rantakaava-alueella. Vaikka kaava on melko uusi, on niemi ollut varsin täyteen rakennettu jo ennen kaavan laatimista. Aiemmin tiedossa olleet rökkiöt A ja B on merkitty kaavakartalle. Rökkiö A sijaitsee loma-asunnolle varatulla tontilla (kaavamerkintä RA), mutta rantavyöhykkeellä, jolle rakentaminen on kielletty (merkintä s-1). Tontin sisäosassa on edelleen sama kesähuvila, joka paikalla oli jo vuonna 1971, kun rökkiö löydettiin. Rökkiö B sijaitsee metsäalueella (merkintä M-1), jonka käyttöä on lisäksi rajoitettu maisemansuojelun vuoksi (merkintä s-2). Inventoinnissa löytynyt rökkiö C sijaitsee mökkitontilla (RA), juuri ja juuri merkinnällä s-1 varustetulla tontin osalla. Loma-asunnolle varattu rakennusala on nykyisen mökin kohdalla rökkiön itäpuolella.

Asikkala [10] Valkeistenjärvi. Röykkiö C kuvattuna etelästä, noin 5 m päästä. Etualalla on rantaa kohti laskevaa avokalliota Sammalpeitteinen röykkiö on kuvan keskellä, kalliion päällä, paksun männyn ympärillä. Taustalla oikealla näkyy lähimmän kesämökin luoteisnurkka. (LKM Neg 126534)

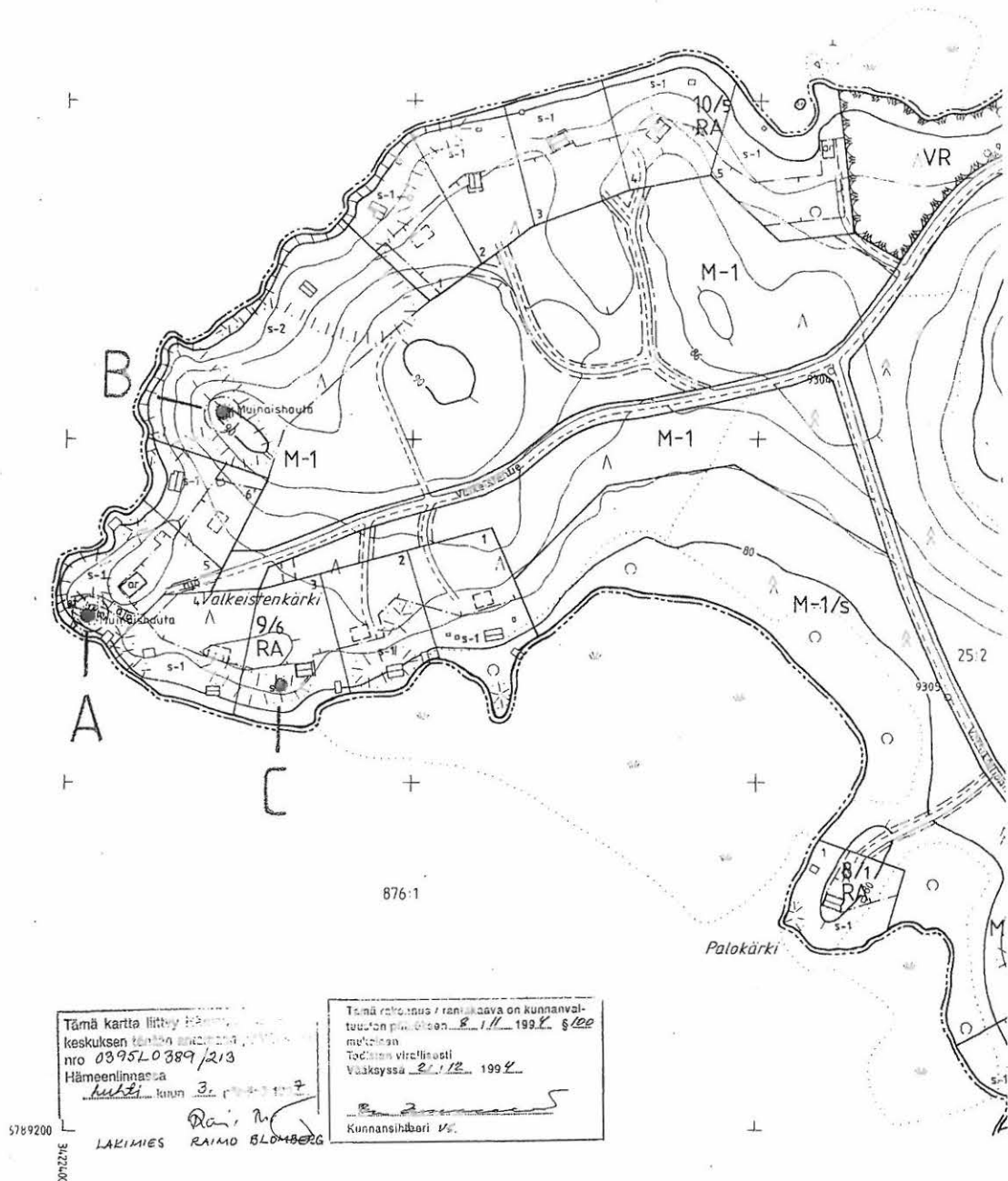

Asikkala [10] Valkeistenjärvi. Röykkiön C kaakkoisosaa lähikuvassa kuvattuna kaakosta. Sammalpeitteistä ja ilmeisesti maansekaista kiveystä näkyy kuvan keskellä männyn ympärillä. (LKM Neg 126535)

Asikkala [10] Valkeistenkärki, kaavatilanne ja muinaisjännökset 1:4000

Pohjakarttana rantakaavakartta 1:2000

A, B ja C = rökkiöt A, B ja C

ASIKKALA, Salonsaari

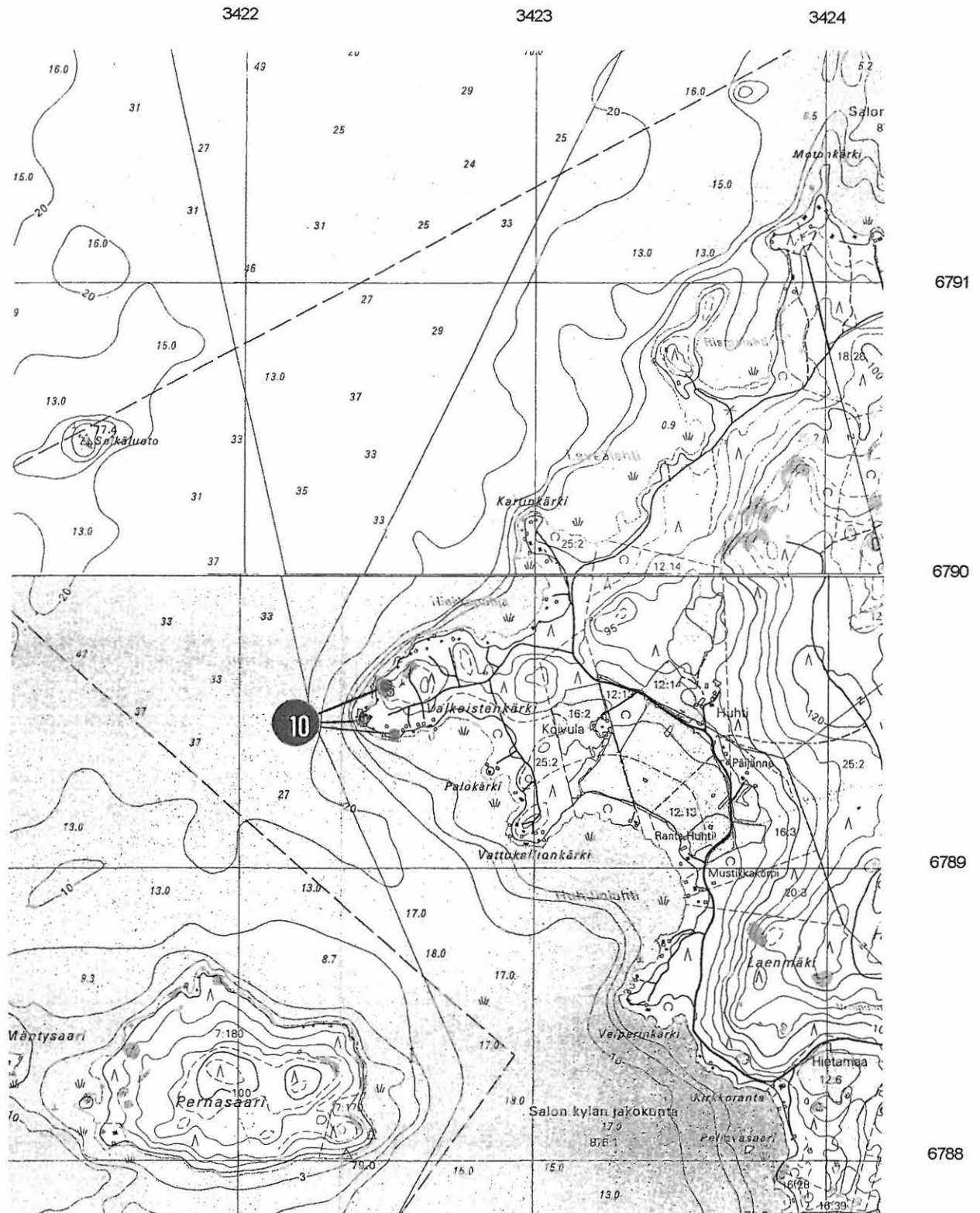
N:o 3112 02 89.2/22.4

Asikkala [10] Valkeistenkärki, peruskartta 1:20000

Pk 3112 02 Asikkala 1994

Pk 3112 03 Pulkkilanharju 1994

10 Asikkala [10] Valkeistenkärki, varhaismetallikautisia lapinraunioita, 3 kpl

Inventointikohde 2: Asikkala [23] Lempaanpohja

M/R 016 010023

Kunta Asikkala**Kohdenumero** 23

Kylä	Nimi	Peruskartta	x/y/z
Särkijärvi	Lempaanpohja	3112 03 Pulkkilanharju	6795 77 3425 77 83-85

Mj-laji	Ajoitus	Lkm	Lk
Asuinpaikka	Kivikausi	1	II

Tila ja Rno	Maanomistaja
Ali-Marttila 2:71	Onni Taipale Särkijärventie 320 17240 KALKKINEN

Ympäristö

Muinaisjäännös sijaitsee Asikkalan kirkosta 8,8 km koilliseen, Päijänteen Asikkalan-selän koillisrannalla, Lauttaniemenä järveen työntyvän Lempaanharjun länsipuolella, Lempaanpohja-nimisen lahden pohjoisrannalla. Maasto on hiekkakangasta, paitsi idässä, missä on noin 50 m läpimittainen ja 10 m korkea jyrkkärinteinen kalliokumpare. Asuinpaikan kohdalla maan pinta laskee loivasti lounaaseen tai etelälounaaseen kohti rantaa. Ranta on noin 150 m päässä. Kankaalla kasvaa mäntymetsää. Asuinpaikka sijaitsee noin 25 m etelään Revetniemeen menevästä tiestä ja hieman enemmän itään siltä etelään Lempaanpohjan rantaan eroavasta tiestä. Teitä ei ole kovin voimakkaasti rakennettu, eikä lähistöllä ole rakennuksia, vaan maasto on ehjää.

Kohde

Kohde löytyi inventoinnissa 11.10.2000. Paikalla on yksi selvä ja yksi mahdollinen asuuspainanne. Lisäksi asuuspainanteen lähellä havaittiin kaksi pyyntikuoppamaista pienempää kuoppaa, joiden funktio ja ajoitus on epäselvä.

Koordinaattien ilmoittamalla paikalla on asuuspainanne (painanne 1, x = 6795 77, y = 3425 77, z = 84-85). Sen keskipiste on noin 25 m etelään Revetniemen tien ja Lempaanpohjan rantaan menevän tien risteyksestä ja noin 20 m länteen kalliokumpareen reunasta. Painanne on muodoltaan pyöreähkö, mutta pohja näyttää suorakulmaiselta (sivu korkeuskäyrän suuntainen). Läpimitta on 10 m reunavallilta toiselle mitattuna, ja syvyys on yli puoli metriä reunavallin harjalta. Reunavalli on selvä lähes painanteen ympäri, mutta puuttuu länsiluoteesta ja itäkaakosta. Valli on noin 2 m leveä ja 20-30 cm korkea. Reunavallin päälle painanteen länsipuolelle tehdystä noin 25 cm läpimittaisesta koekuopasta löytyi kampakeramiikkaa ja palanutta luuta (KM 32387:1-2) heti pinta-

turpeen alta. Hiekka oli punertavan ruskeaa, selvästi likaista kulttuurikerrosta. Koe-kuoppaa ei kaivettu pohjaan asti.

Painanteesta 1 noin 30 m eteläkaakkoon ja sitä 1-1,5 m alempana rinteellä on toinen, matalampi ja epäselvempi painanne (painanne 2, $x = 6795\ 74$, $y = 3425\ 78$, $z = 83-84$). Painanteen keskipiste on noi 10 m päässä kalliokumpareen lounaisreunasta. Painanne on pyöreähkö. Sen halkaisija on noin 7 m ja syvyys 20-30 m. Painanteen tienoille ei tehty koe-kuoppia, mutta sekin näyttää asumuspainanteelta.

Painanteen 1 ja Lempaanpohjan rantaan menevän tien välissä on kaksi kahden metrin läpimittaista pyöreää, suppilomaista kuoppaa. Ensimmäinen on painanteen keskipisteestä 15 m länteen, ja toinen 20 m länsiluoteeseen. Jälkimmäinen on vain 4 m päässä rantaan menevästä tiestä. Kuopat voivat liittyä asuinpaikkaan tai olla pyyntikuoppia.

Inventointilöydöt

KM 32387 saviastianpaloja, palanutta luuta

Kuvat

Lahden kaupunginmuseon kuva-arkisto neg. 126536 - 126539

Huomautuksia

Muinaisjäännös sijaitsee Ali-Marttilan rantakaava-alueella, tosin aivan sen rajan vieressä. Asumuspainanteiden ympäristö on maa- ja metsätalousaluetta (kaavamerkintä M), joten kaavanmukainen maankäyttö ei uhkaa muinaijäännöstä, kunhan se otetaan huomioon metsänhoitotöissä.

Asikkala [23] Lempaanpohja. Asuinpaikkaa kuvattuna länsilounaasta. Etualalla Lempaanpohjan rantaan menevä tie. Taustalla näkyy asuinpaikan itäpuolella oleva kalliokumpare. Asumuspainanne 1 on kuvan keskipisteestä oikealle, sen ja pienen kuusen välissä. Mahdollinen asumuspainanne 2 on siitä oikealle, kuvan oikean laidan tienoilla. (LKM Neg 126539)

Asikkala [23] Lempaanpohja, kaavatilanne ja muinaisjäännökset 1:4000

Pohjakarttana rantakaavakartta 1:2000

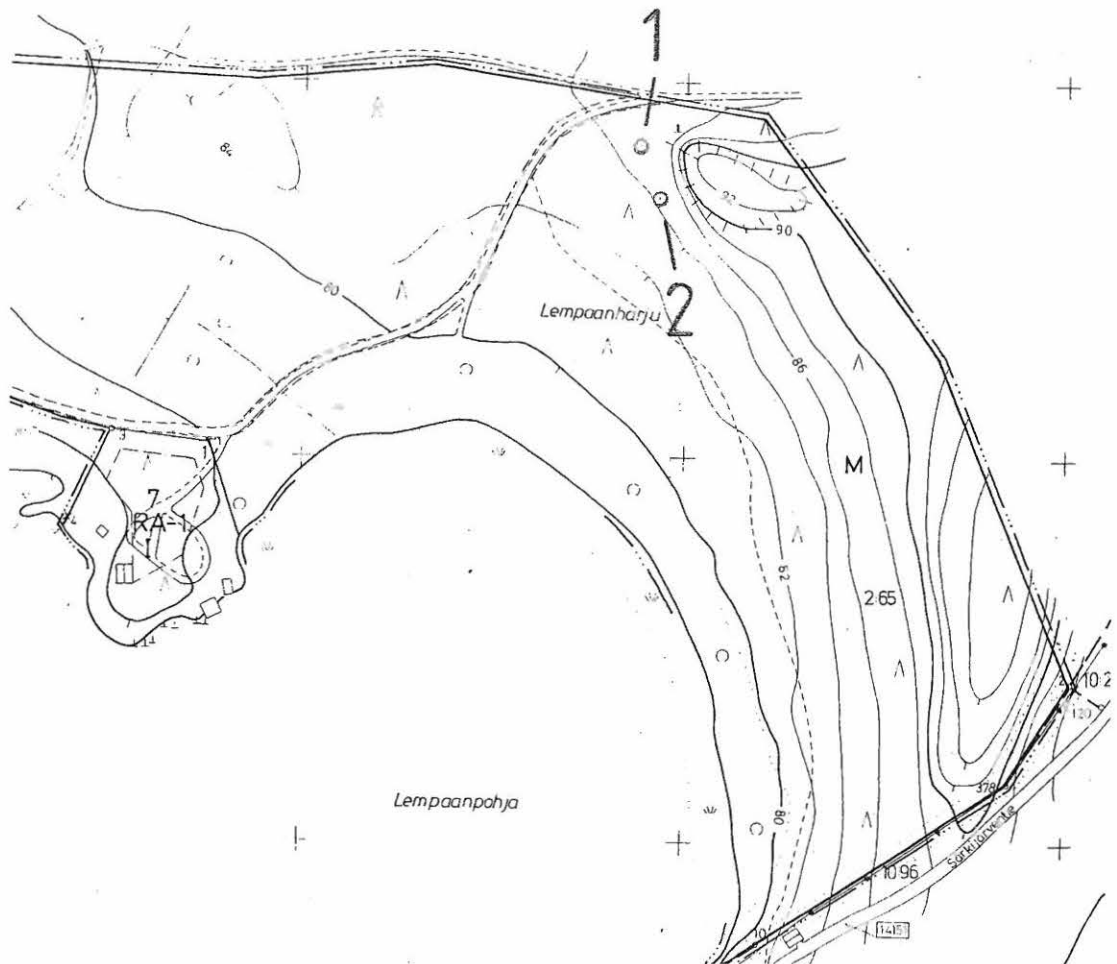
1 ja 2 = asumuspainanteet

Tämä kaavakartta on Asikkalan kunnanvaltuuston päätöksen
27.2.1996 19 §mukainen

Hämeen ympäristökeskus on vahvistanut rantakaavan 29.11.1996
0395L0591/213

Todistaa viran puolesta

Risto Joki
Risto Joki
kaavoitusinsinööri

Asikkala [23] Lempaanpohja, peruskartta 1:20000

Pk 3112 03 Pulkkilanharju 1994

23 Asikkala [23] Lempaanpohja, kivikautinen asuinpaikka

3425

3426

3427

6799

6796

6795

6794

Inventointikohde 3: Asikkala [24] Kaivannonpohja

M/2, 016 01 0024

Kunta Asikkala**Kohdenumero** 24

Kylä	Nimi	Peruskartta	x/y/z
Pulkkila	Kaivannonpohja	3121 01 Karilanmaa	6803 10 3423 60 82-85

Mj-laji	Ajoitus	Lkm	Lk
Asuinpaikka	Kivikausi	1	II

Tila ja Rno	Maanomistaja
(tiealue)	Suomen valtio
10:77	Markku Putula Salmentie 22 17320 ASIKKALA

Ympäristö

Muinaisjäännös sijaitsee Asikkalan kirkosta 13,6 km pohjoiskoilliseen, Päijänteen Kaivannonpohja-nimisen lahden luoteisrannalla, Pulkkilanharjun pohjoispäässä, sen itärinteellä. Harju on paikalla noin 300 m leveä ja ulottuu korkeimmillaan 15-35 m järven pinnan yläpuolella. Maasto on hiekaista harjunrinnettä, jossa on eri korkeuksilla ranta muodostumia, selvimpänä Muinais-Päijänteen ylin ranta asuinpaikan yläpuolella rinteellä. Rinteellä kasvaa mäntymetsää, mutta asuinpaikan kohdalta etelään suuri osa rinteestä on äskettäin hakattua aluetta. Asuinpaikan läpi kulkee rinnettä pitkin korkeuskäyrien suuntaisena maantie. Ranta on noin 30 m päässä kaakossa.

Kohde

Kohde löytyi inventoinnissa 11.10.2000. Paikalla on koordinaattien ilmoittamassa kohdassa (x = 6803 10, y = 3423 60, z = 85) asumuspainanne, joka on osittain jäänyt maantien tiepenkereen itäreunan alle. Painanne on ilmeisesti pyöreä ja siitä on penkereen alla kolmasosa tai neljäsosa. Lämpimitta on noin 9 m reunavallilta toiselle mitattuna. Painanne on syvä, arviolta 70-80 cm reunavallin päältä mitattuna. Painanteen pohjalla on muutamia useiden kymmenien senttimetrien läpimittaisia kiviä. Ne ovat kuitenkin irrallisia ja ilmeisesti tiepengertä tehtäessä painanteeseen vierineitä. Painanne sijaitsee pienessä tiepenkereen itäpuolella työntyvässä niemekkeessä. Sen ympärillä on tasa-maata vain muutaman metrin leveydeltä, etelässä vähän enemmän. Niemekkeen reunoilla maa laskee melko jyrkästi 1-2 m.

Painanteen luo tehtiin kaksi noin 25 cm läpimittaista koekuoppaa. Koillisreunan ulkopuolelle, noin 2 m reunavallin korkeimmalta kohdalta ulospäin tehdystä koekuopasta 1

löytyi pieni kvartsi-iskos KM 32388:3. Kuopassa oli ohuen sammalen alla noin 25 cm punaruskeaa hiekkaa (likamaata), ja sen alla puhtaan näköistä karkeaa hiekkaa ja pieniä kiviä. Painanteen pohjalle tehdystä koekuopasta 2 löytyi kaksi kvartsi-iskosta KM 32388:4. Kuopassa oli erittäin tummaa ruskeaa likamaata noin 25 cm:n syvyyteen. Joukossa oli muutamia noin 5 cm läpimittaisia kiviä. Alla oli karkeaa harmaanruskeaa hiekkaa.

Niemekkeen eteläpuolella, asumuspainanteesta noin 15 m etelään, maantieltä laskeutuu itään ajoura, joka pian kääntyy rannansuuntaisena etelään. (Tämä ei ole peruskarttaliitteessä näkyvä kärrytie, joka eroaa maantieltä 15 m etelämpänä. Se oli inventoinnin aikana käyttämätön ja osittain umpeen kasvanut.) Inventoinnin aikana maan pinta oli ajouran varrella monin paikoin rikkoutunut, ja näiltä kohdin löytyi kvartsikaavin ja -iskoksia KM 32388:1-2. Löytöalue oli noin 20 m pituinen ja alkaa kohdasta, jossa ura kääntyy etelään ($x = 6803\ 06 - 08$, $y = 3423\ 60$, $z = 82-84$).

Asumuspainanteesta vajaan sata metriä länsilounaaseen, tien yläpuolella rinteellä on muutamia epämääräisiä painanteita. Ainakin osa niistä on ilmeisesti suppia tai rantamuodostumia, mutta jotkut näyttävät hyvin paljon asumuspainanteilta. Yhteen, aivan länsipuolella nousevan jyrkän harjunrinteen (ilmeisesti samalla Muinais-Päijänteen ylimmän rannan törmä) alapuolella olevaan ($x = 6803\ 07$, $y = 3423\ 52$, $z = 90-95$) kaivettiin pari koekuoppaa, joista ei kuitenkaan löytynyt mitään. Painanne on kuitenkin niin säännöllinen, ja sen sijainti sellainen, että se ei näytä luonnonmuodostumalta. Muita painanteita on siitä etelään noin 60-70 m matkalla, maantieltä harjun yli länsirannalle menevään tiehen asti.

Inventointilöydöt

KM 32388 kvartsikaavin, kvartsi-iskoksia

Kuvat

Lahden kaupunginmuseon kuva-arkisto neg. 126540 - 126543

Huomautuksia

Muinaisjäännös sijaitsee alueella, jolla ei ole asemakaavatasoista kaavaa. Vahvistettava olevassa Päijänteen rantaosayleiskaavassa maasto tien kummallakin puolella on maa- ja metsätalousaluetta (kaavamerkintä M). Asumuspainanne on ainakin osittain tiealueella. Vuonna 2000 on valmistunut "Ideointiselvitys Pulkkilanharjun kehittämisestä", jossa on muun muassa esitetty rakennettavaksi pyöräilyreitti harjulla kulkevan maantien rinnalle. Asuinpaikan kohdalla se ehdotetaan rakennettavaksi tien länsipuolella maantien ajoradasta erillisenä. Pyöräilyreitit tai muiden tienparannustöiden suunnitteluvaiheessa on syytä selvittää perusteellisemmin asuinpaikan laajuutta myös tien länsipuolella loivasti nousevalla rinteellä osalla. Havaintomahdollisuudet inventoinnin yhteydessä olivat siellä huonot, ja koska asuinpaikka jatkuu maantien alle, on hyvin mahdollista, että se ulottuu ainakin jonkin verran myös tien länsipuolelle.

Asikkala [24] Kaivannonpohja. Yleiskuva asuinpaikalta kuvattuna pohjoisesta. Asumuspainanne on tien oikealla laidalla olevan opastetaulun kohdalla tien vasemmalla puolella (vähän lähimmän vinotuellisen pylvään takana). Taustalla (taaemman) pylvään jalkojen välistä näkyy maantieltä harjun yli oikealle lähtevän tien risteys. Siitä noin 100 m matkalla tien oikealla puolella on erilaisia painanteita, joista jotkut saattavat olla asuuspainanteita. (LKM Neg 126540)

Asikkala [24] Kaivannonpohja. Asumuspainanne kuvattuna lounaasta. Painanteen syvin kohta on tummana näkyvän juurakon ja tiepenkereen välissä. Koekuoppa 2 on painanteen pohjalla (kuvassa sen kohdalla tumma karttalaukku), koekuoppa 1 taustalla sen reunan päällä (kuvassa sen kohdalla vaalea kameralaukku). Huomaa myös sivutuellinen pylväs kuvan vasemmassa laidassa. (LKM Neg 126542)

Asikkala [24] Kaivannonpohja, peruskartta 1:20000

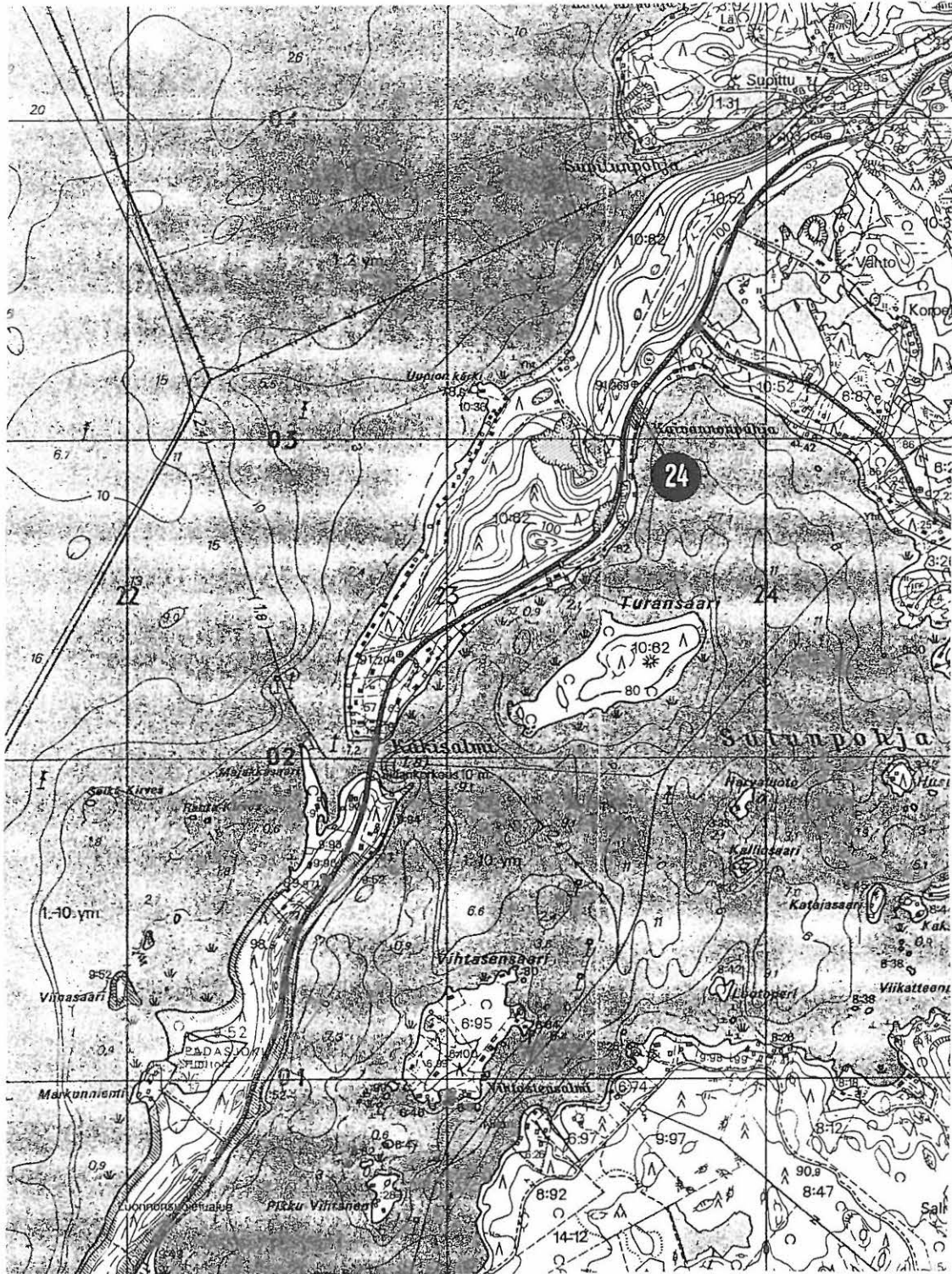
Pk 3121 01 Karilanmaa 1985

24 Asikkala [24] Kaivannonpohja, kivikautinen asuinpaikka

3422

3423

3424

6804

6803

6802

6801

Inventointikohde 4: Asikkala [25] Lepokallio

MjR 016 07 0025

Kunta Asikkala**Kohdenumero** 25

Kylä	Nimi	Peruskartta	x/y/z
Salo	Lepokallio	3112 03 Pulkkilanharju	6791 27 3424 50 90

Mj-laji	Ajoitus	Lkm	Lk
Lapinraunio	Varhaismetallikausi	1	II

Tila ja Rno	Maanomistaja
18:66	Kirsti Peltomaa Rantalantie 154 17200 VÄÄKSY

Ympäristö

Muinaisjäänös sijaitsee Asikkalan kirkosta 5,9 km itään, Päijänteen Asikkalanselän keskellä olevan laajan Salonsaaren pohjoiskärjessä. Rannalla on noin puolen kilometrin matkalla useita mäkiä, joiden pohjoisrinteillä on rantaan ulottuvia avokallioita. Röykkiö sijaitsee laajimmalla avokallioalueella noin 70 m päässä nykyiseltä rannalta ja yli 10 m Päijänteen pintaa ylempänä. Röykkiö on loivasti luoteeseen laskevalla kalliopinnalla. Lounaassa kallio laskee jyrkästi pari metriä noin 10 m päässä röykkiöstä, ja rinne muuttuu alempana kivikoksi. Muilla suunnilla ympäristö on kalliota, yleensä sileää ja kivetöntä. Kallio on kuitenkin sammalpeitteistä, ja sillä kasvaa nuorta mäntymetsää, joka on paikoin hyvinkin tiheää.

Kallioalueella on useita kesämökkejä. Lähin mökki on röykkiöstä 25 m luoteeseen ja muutamia metrejä sitä alempana. (Sijainti on x = 6801 29, y = 3424 48. Mökkiä ei ole peruskarttaliitteessä. Toisaalta maastossa ei ole peruskarttaliitteessä näkyvää rakennusta paikassa x = 6801 31, y = 3424 50, eikä siitä luoteeseen merkittyä ulkorakennusta.) Mökille tulee tie, joka haarautuu peruskarttaliitteessä näkyvältä tieltä avokallioalueen eteläreunassa olevasta mutkasta luoteeseen. Tie ohittaa röykkiön 10 m päästä koillispuolelta.

Kohde

Röykkiö on muodoltaan pyöreä. Sen läpimitta on noin 4 m, ja korkeus puoli metriä. Poikkileikkaukseltaan röykkiö on kupera, kekomainen. Röykkiö näyttää koostuvan pelkästään kivistä. Ne ovat tavallisia moreenikiviä, osittain liuskekiviä. Kivet ovat eri kokoisia, tyypillisesti läpimitaltaan 15-30 cm. Koillis- ja kaakkoisreunoilla joitakin kiviä on äskettäin liikuteltu, mutta muuten röykkiö näyttää ehjältä. Se on osittain jäkälän, osittain sammalen peittämä. Keskellä röykkiötä kasvaa nuorehko mänty. Rakenteensa ja sijain-

tinsa perusteella röykkiö näyttää todennäköisimmin varhaismetallikautiselta hautaröykkiöltä.

Kuvat

Lahden kaupunginmuseon kuva-arkisto neg. 126530 - 126532

Huomautuksia

Muinaisjäännös on alueella, jolla ei ole rantakaavaa. Päijänteen rantaosayleiskaava on vahvistettavana. Tällä alueella se ilmeisesti vain vahvistaa vallitsevan tilanteen rakennuspaikkojen osalta, sillä ranta on täyteen rakennettu. Tila Rn:o 18:66, jolla röykkiö sijaitsee, ulottuu Päijänteen rantaan noin 50-100 m leveänä kiilamaisena kaistaleena. Sille on vuonna 1990 myönnetyllä rakennusluvalla rakennettu edellä mainittu loma-asunto, joka sijaitsee 25 m röykkiöstä luoteeseen. Loma-asunto sijaitsee rakennusluvan liitteenä olevaan asemapiirroksen merkityllä paikalla lähellä tilan RN:o 18:66 länsirajaa. Vuoden 1994 peruskarttaan tontilla oleva asuinrakennus on jostain syystä merkitty virheellisesti noin 30 m koilliseen, lähellä tilan itärajaa. Alueen käyttö normaaliin loma-asumiseen ei uhkaa muinaijäännöstä nyt, kun se on selvinnyt ehjänä varsin lähelle ulottuneista rakennustöistä.

Asikkala [25] Lepokallio. Yleiskuva röykkiökohteesta kuvattuna kaakosta, mökkitien risteyksestä. Jäkäläpeitteinen röykkiö näkyy vaaleana tien vasemmalla puolella nuorten mäntyjen joukossa. Taaempänä tien päässä pysäköintilevike, sen takana kesämökki ja taustalla Päijännettä. (LKM Neg 126532)

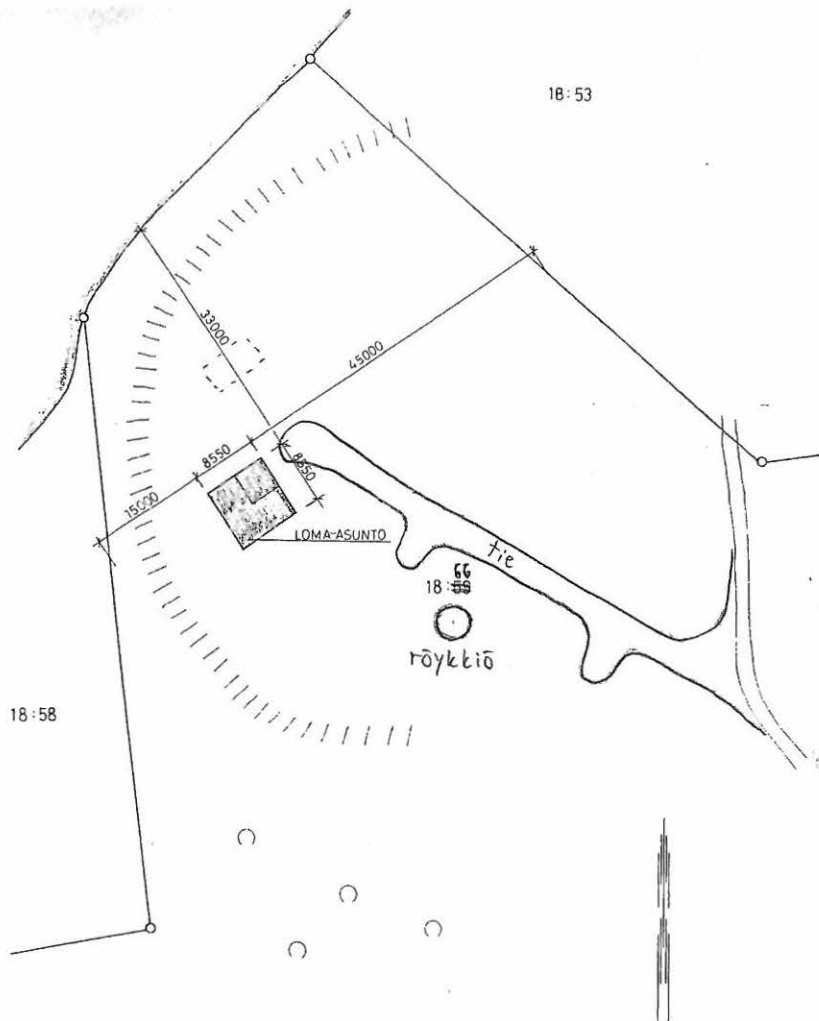

Asikkala [25] Lepokallio. Röykkiö lähikuvassa. Kuvattu pohjoisesta, noin 5 m päästä. (LKM Neg 126531)

Asikkala [25] Lepokallio, loma-asunto ja muinaisjäännös, 1:1000

Pohjakarttana loma-asunnon asemapiirros 1:500

Röykkiö merkitty ympyrällä ja kesämökille tuleva tie lisätty.

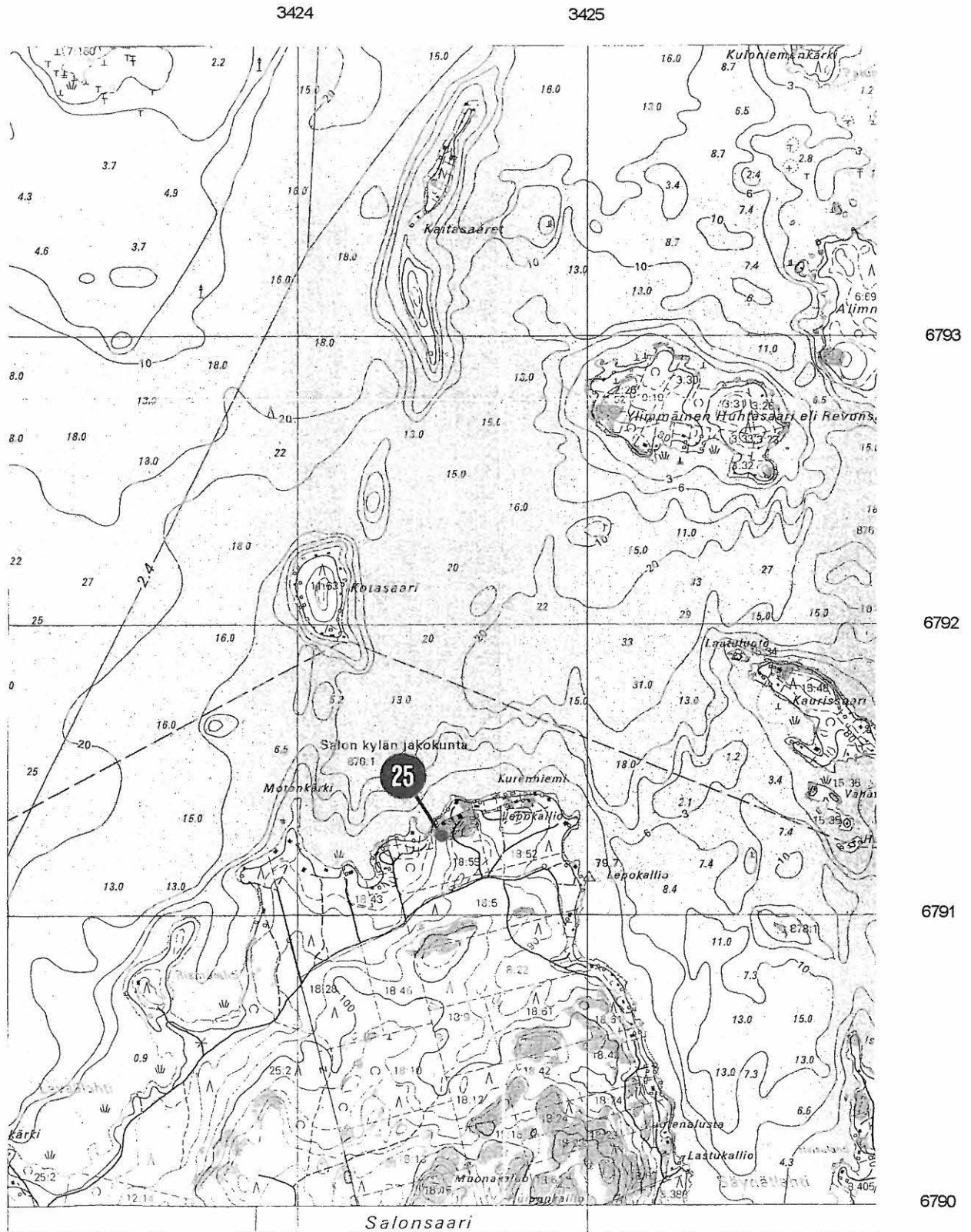

Kaarikyliä	Korttelit/tila
SALONSAARI	
Rakennustaloustyyppi	
UUDISRAKENNUS	
Rakennuskohteen nimi ja osoite	
LOMA-ASUNTO PELTOMAA	
Suunnittelijan nimi, päiväys ja allekirjoitus	
LAHTI-HUVILA	
LAHTI 29.03.1990	

Asikkala [25] Lepokallio, peruskartta 1:20000

Pk 3112 03 Pulkkilanharju 1994

25 Asikkala [25] Lepokallio, varhaismetallikautinen lapinraunio

3.2. Hartola

Tutkimus- ja kaavoitustilanne

Hartolassa muinaisjäännösten perusinventoinnin ovat suorittaneet Timo ja Pekka Miettinen vuonna 1967. Kaivaustutkimuksia Hartolassa ei ole tehty. Kunnan alueella oli syksyllä 2000 19 muinaismuistolain perusteella rauhoitettua kiinteää muinaisjäännöstä. Suurin osa näistä on rautakautiseen maanviljelysasutukseen liittyviä kuppikiviä, asuinpaikkoja ja hautoja Koskipään-Ekon-alueella, Kotisalonsaareissa sekä Kirkkolan, Ruskealan ja Kalhon kylissä.

Kunnan alueella on yleiskaavat taajamassa ja Jääsjärvellä. Syksyllä 2000 oli käynnissä yleiskaavojen tarkistus. Keskustaajamassa oli käynnissä asemakaavan laajennus ja vanhojen rakennuskaavojen muuttaminen varsin laajoilla alueilla nelostien varrella ja muutamilla pienemmillä alueilla muualla. Kunnassa on 20 vahvistettua rantakaavaa. Rantakaava-alueista suurin osa on Jääsjärven ja Rautaveden rannoilla, muutamia myös kunnan luoteis- ja eteläosissa pienempien vesistöjen varsilla. Muinaisjäännöksistä vain muutamat Koskipään ja Ekon alueilla olevat sijaitsevat kaava-alueilla.

Inventointialueet ja -kohteet

Hartolan luonnonolosuhteet ovat kivi- ja varhaismetallikautisten pyyntikulttuurin muinaisjäännösten esiintymisen kannalta edulliset. Keskeiset vesistöt, Jääsjärvi ja Rautavesi, ovat niin suuria, että asutusta on varmasti ollut. Nykyiset rantakaava-alueet eivät sijaitse muinaisjäännösten kannalta aivan parhailla alueilla. Useilla kaava-alueilla on kuitenkin osia tai yksittäisiä maaston kohtia, joilla muinaisjäännösten löytyminen näyttää hyvinkin mahdolliselta. Rautakautisen maanviljelysasutuksen muinaisjäännöksiä on todennäköisimmin löydettävissä vanhojen kylien liepeiltä samoilta alueilta, joilla niitä nykyisinkin tunnetaan. Kaavoitetuista alueista tässä suhteessa tulee kysymykseen vain keskustaajaman eteläosa Tainionvirran varrella.

Esisijaiseksi inventoitavaksi alueeksi valittiin Hirtesalon rantakaava-alue Hirtesalossa ja Vehkasalossa (kaava vahvistettu 13.2.1998). Pyyntikulttuurin muinaisjäännösten kannalta sopivaa aluetta pääteltiin kartan perusteella olevan ainakin Vehkasalon pohjoispäässä, ehkä laajemminkin molemmissa saarissa. Maastossa kuitenkin todettiin, että suuri osa kaava-alueesta on hyvin kivikkoista huuhtoutunutta moreenimaata, joka ei ole kovin sopivaa esihistorialliselle asutukselle. Tästä on esimerkkinä Simonniemi Vehkasalossa. Etukäteen mielenkiintoisimmalta alueella Vehkasalon pohjoisosassa tarkastettiin suurin osa Pirttiniemestä. Varsinkin niemen lounaisosaa, jossa maasto osoittautui asuinpaikkoja ajatellen erinomaiseksi, tutkittiin perusteellisesti koekuopittamalla. Sieltä ei kuitenkaan löytynyt mitään. Pohjoisempaa löytyi kaksi ilmeisesti kivikautista pyyntiasuinpaikkaa, joille annettiin nimet Hulkko (Hartola [21]) ja Pirtinniemi (Hartola [22]). Lisäksi inventoijan ollessa matkalla Vehkasaloon löytyi sattumalta laaja kivikautinen asuinpaikka kaavoittamattomalta alueelta, nelostien varrelta, Rautaveden Muikunlahden rannalta (Hartola [20]).

Toiseksi inventoitavaksi alueeksi suunniteltiin Tainionvirran yläjuoksun aluetta, jossa on Ekonkosken rantakaava-alue, ja toisaalta syksyllä 2000 oli tekeillä Vanhan Kirkon asemakaava (rakennuskaavan muutos). Alue on kaikenlaisten muinaisjäännösten esiintymisen kannalta otollista, ja Lahden kaupungin museo tarkasti jo vuonna 1999 edellä mainittujen kaava-alueiden väliin kaavoitetun uuden alueen. Tainionvirran yläjuoksun tarkastus jäi kuitenkin käytännöllisesti katsoen tekemättä ajan puutteen vuoksi. Pikaisella käynnillä Ekon suunnalta ei löytynyt mitään.

Inventointikohde 5: Hartola [20] Muikunlahti

KJR 081 07 0020

Kunta Hartola**Kohdenumero** 20

Kylä	Nimi	Peruskartta	x/y/z
Kirkkola	Muikunlahti	3122 07 Hartola	6838 18 3448 74 100-104

Mj-laji	Ajoitus	Lkm	Lk
Asuinpaikka	Kivikausi	1	II

Tila ja Rno**Maanomistaja**

Santaharju 2:38

Koskisen Oy
16600 JÄRVELÄ

Tippavaara 2:50

Eeva Johanna Jansson

Sipilä 4:187

Hartolan kunta
PL 16
19601 HARTOLA**Ympäristö**

Muinaisjäännös sijaitsee Hartolan kirkosta 7,7 km pohjoiseen, nelostien vierellä, sen itäpuolella, Rautaveden Muikunlahdessa olevan levähdysalueen kohdalla. Maasto on länteen laskevaa harjun rinteellä. Asuinpaikka on 20-30 m leveällä tasanteella, jota rajoittaa lännessä noin metrin korkuinen, loiva törmä. Sen alla on toinen tasanne. Tämän alemman tasanteen itäreunalla, törmän alla, on vanha, pohjois-etelä-suuntainen maantien pohja. Nykyinen nelostie kulkee noin 30 m länempänä ja tasannetta vähän alempana niin, että tasanteen länsireuna on leikattu tietä rakennettaessa. Ranta on noin 100 m tiestä länteen. Asuinpaikan itäpuolella harjun rinne nousee melko jyrkkänä noin 5 m asuinpaikan yläpuolelle. Asuinpaikkatasanteella ja ylempänä harjulla metsä on hakattu ja maaperä laikutettu tilan RN:o 2:38 maalla koko inventoinnissa todetun asuinpaikan alueella. Etelämpänä, tilanrajan takana (RN:o 4:87), ja alemmalla tasanteella (RN:o 2:50) kasvaa mäntymetsää.

Kohde

Asuinpaikka löytyi inventoinnissa 6.10.2000. Tarkoituksena oli tällöin lähinnä tutustua harjun rinteellä näkyviin Jääsjärven-Rautaveden rantamuodostumiin vesistöhistorian kannalta, mutta samalla havaittiin myös muinaisjäännös. Asuinpaikka on melko laaja. Se ulottuu ainakin 70 m matkalle, mutta mahdollisesti jopa 200 m matkalle harjun suunnassa. Inventointilöydöt kerättiin pintapoimintana laikutetulta hakkuualueelta noin 70 m matkalta harjun rinteellä olevalta tasanteelta. Paikalla näyttää olevan myös asumuspai-

nanteita. Niistä kaksi on hakkuualueella, kolmas lähes sata metriä etelämpänä samalla tasanteella, ja muutamia alemmalla tasanteella. Viimeksi mainittuja on esinelöytöjen toistaiseksi puuttuessa pidettävä mahdollisina asumuspainanteina. Lisäksi harjun laella asuinpaikasta kaakkoon ja etelään on muutamia mahdollisia pyyntikuoppia.

Löytöjä, keramiikkaa, kvartsia ja palanutta luuta, oli koko tasanteen laikutetulla osalla, kuitenkin enemmän etelässä (KM 32381:1-5, $x = 6838$ 15-19, $y = 3448$ 73-75, $z = 100$ -104) ja toisaalta pohjoisessa (KM 32381:6-8, $x = 6838$ 20-22, $y = 3448$ 74-76, $z = 100$ -104) kohtaan, jossa törmä loppuu vanhoihin metsittyneisiin hiekanottokuoppiin. Löytötiheys oli melko pieni, mutta lähes jokaisesta parin neliömetrin laikusta löytyi kuitenkin jotakin. Löytöjen joukossa on ainakin kahta erilaista keramiikkaa, mutta palat ovat niin pieniä, että tyyppejä on vaikea tarkemmin määrittää.

Välittömästi löytöalueeseen liittyy kaksi painannetta. Eteläisempi sijaitsee tilan rajalla, tasanteen keskiosassa, lähempänä itään nousevan rintejuurta kuin törmän reunaa ($x = 6838$ 15, $y = 3448$ 74). Se on pyöreä ja selvästi reunavallillinen. Lämpimittana on 5-6 m ja syvyys noin 30 cm. Painanne on ehjä, eikä siihen tehty koekuoppia. Lähimmät laikut, joissa oli löytöjä, ovat noin 2 m painanteesta pohjoiseen. Pohjoisempi painanne sijaitsee aivan tasanteelta länteen laskevan törmän reunan päällä löytöalueen pohjoispäässä ($x = 6838$ 22, $y = 3448$ 74). Se on laikutuksen rikkoma, mutta näyttäisi olevan muodoltaan soikea (7-8 X 5-6 m) ja muutamia kymmeniä senttimetrejä syvä. Painanteessa oli löytöjä. Aivan painanteen pohjoispuolella on edellä mainittu vanha (vanhaan tielinjaan liittyvä ?) hiekanottoaika, mutta se ei näytä rikkoneen painannetta.

Kolmas painanne on ehjässä metsämaastossa etelämpänä, missä tasanne kapenee ja loppuu rinte samalla jyrketessä (likimain $x = 6838$ 07, $y = 3448$ 70). Paikalle ei tehty koekuoppia, joten asuinpaikan ulottuminen tänne asti ei ole varmaa. Painanne on kuitenkin samanlainen kuin eteläisempi edellisistä painanteista.

Alemmalla tasanteella, vanhan maantien pohjan ja nykyisen nelostien välissä, levähdysalueen pohjoispään tasalta pohjoiseen ($x = 6838$ 20-30, $y = 3448$ 70-73, $z = 98$ -100) on kolme tai neljä pyöreää painannetta. Ne ovat 5-7 m läpimittaisia ja enimmäkseen melko matalia. Ainakin osa niistä saattaa olla asumuspainanteita, mutta joku pienempi ja syvämpi voisi olla pyyntikuoppakin. Kaikki ovat joka tapauksessa hyvin loiva-piirteisiä ja vanhan näköisiä. Painanteita ei ennätetty inventoinnissa tarkemmin tutkia tai kartoittaa. Vanhan tien pohjan länsipuolinen alue kuuluu tilaan 2:50 ja ehkä osittain tiealueeseen.

Inventointilöydöt

KM 32381 saviastianpaloja, piiesine, kvartsiitti-iskoksia, kvartsi-iskoksia, palanutta luuta

Kuvat

Lahden kaupunginmuseon kuva-arkisto neg. 126525 - 126529

Huomautuksia

Muinaisjäännös ei sijaitse kaavoitetulla alueella. Tienparannustyöt saattavat tulevaisuudessa uhata muinaisjäännöstä, jos asuinpaikka ulottuu alemmalle tasanteelle nykyisen nelostien varteen, ja ehkä muutenkin, jos tien linjaus muuttuu.

Hartola [20] Muikunlahti. Asuinpaikan eteläosaa kuvattuna sen itäpuolelta harjun laelta (kuvaussuunta länsilounaaseen). Painanne 1 on kuvan keskeltä vasemmalle, hakkuun ja laikutuksen reunan vieressä metsässä. Taaempänä vanha tien pohja, valtatie ja levähdyspaikkalevikkeet sen varrella. (LKM Neg 126525)

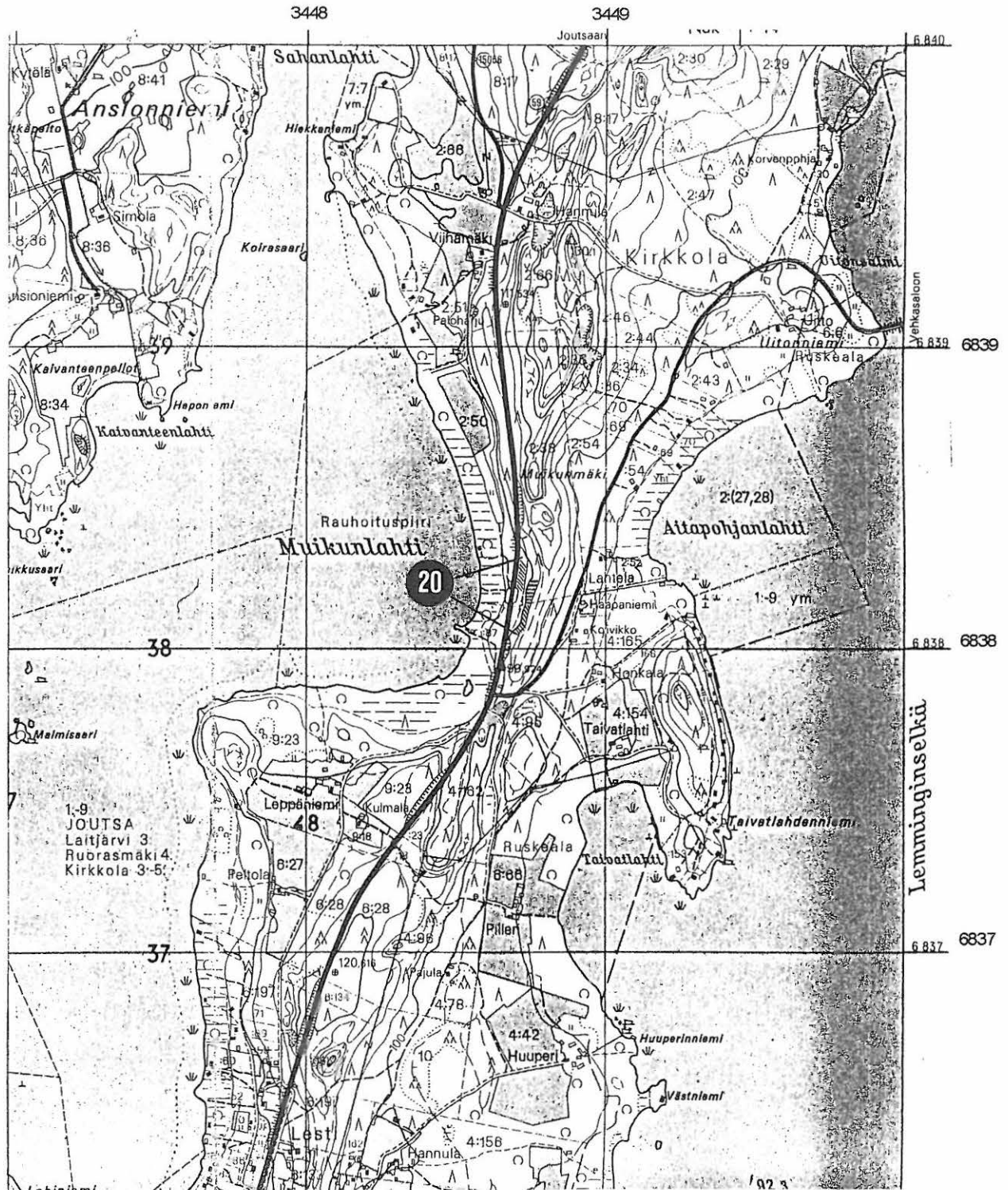

Hartola [20] Muikunlahti. Asuinpaikan pohjoisosaa kuvattuna samalta paikalta kuin yllä olevassa kuvassa. Asumuspainanne 2 on kuvan oikeassa laidassa koivun kohdalla. (LKM Neg 126526)

Hartola [20] Muikunlahti, peruskartta 1:20000

Pk 3122 07 Hartola 1985

20 Hartola [20] Muikunlahti, kivikautinen asuinpaikka
 vaakaviivitus = todettu asuinpaikka-alue
 vinoviivitus = mahdollinen asuinpaikka-alue

Inventointikohde 6: Hartola [21] Hulkko

MjR 081 07 002/

Kunta Hartola**Kohdenumero** 21

Kylä	Nimi	Peruskartta	x/y/z
Ruskeala	Hulkko	3122 10 Jääsjärvi	6836 71 3451 83 102

Mj-laji	Ajoitus	Lkm	Lk
Asuinpaikka	Kivikausi	1	II

Tila ja Rno **Maanomistaja**

Hulkko 6:16	Maija-Liisa Hynynen Vehkasalontie 617 19600 HARTOLA
-------------	---

Ympäristö

Muinaisjäänös sijaitsee Hartolan kirkosta 7,2 km pohjoiskoilliseen, Jääsjärvessä olevan Vehkasalon saaren pohjoisosassa. Asuinpaikka on koillinen-lounas-suuntaisen harjun laella, sen lounaispäässä. Harjun laki on tasainen, 10-15 m leveä. Rinteet laskevat jyrkkinä noin 5 m ja kauempana loivemmin. Jääsjärven ranta on lännessä ja etelässä noin 100 m päässä. Koillisessa harju ulottuu noin puolen kilometrin päähän Vehkasalon pohjoiskärkeen. Lounaassa se jatkuu matalampana alavan notkelman takana Pirtinniemeen. Harjulla kasvaa mäntymetsää.

Noin 250 m päässä koillisessa on Hulkon talo harjun laella, ja sen ympärillä peltoja harjun rinteillä. Mantereelta Vehkasaloon tuleva tie sivuaa harjun kärkeä asuinpaikan eteläpuolella. Tien vierestä harjun kärki on kaivettu hiekkakuopaksi. Asuinpaikka sijaitsee tämän noin 40 m läpimittaisen hiekkakuopan pohjoisreunalla.

Kohde

Muinaisjäänös löytyi inventoinnissa 18.10.2000. Harjun laella, hiekkakuopan reunalla, todettiin tällöin kolme tai neljä matalaa, pyöreähköä painannetta. Kahteen niistä tehtiin koekuopat, joista molemmista löytyi asuinpaikkalöytöjä. Lisäksi harjun laella on yksi ja sen juurella lännessä ainakin pari pienempää, pyöreää, suppilomaista kuoppaa, jotka voivat liittyä asuinpaikkaan tai olla pyyntikuoppia.

Asumuspainanne 1 sijaitsee harjun lakitasanteen kaakkoisreunalla. Hiekkakuopan pohjoisreuna on siitä noin 15 m päässä harjun suunnassa mitattuna ja lähimmillään 10 m päässä lännessä. Tien laitaan etelässä on noin 30 m. Painanne on pyöreä. Sen halkaisija on 5 m ja syvyys noin 30 cm. Poikkileikkaus on loivapiirteinen, ja varsinkin eteläreunalla, jossa harjun rinne alkaa laskea jyrkkänä aivan painanteen vierestä, erottuu heikko reunavalli. Painanteen keskelle kaivettiin noin 25 cm läpimittainen koekuoppa.

Ohuen turpeen (5 cm) alla oli hienoa lähes kivetöntä hiekkaista likamaata, joka ylempänä (10 cm) oli harmaanruskeaa, hiili- ja humus(?) -pitoista, ja alempana punaruskeaa. Noin 25 cm mineraalimaan pinnan alapuolella hiekka muuttui keltaiseksi ja puhtaaksi. Likamaasta löytyi palanutta luuta ja pieniä sekoitteellisia palaneen saven siruja, mahdollisesti keramiikkaa (KM 32382:1-2).

Asumuspainanne 2 sijaitsee harjun lakitasanteen luoteisreunalla, painanteesta 1 luoteeseen. Painanteiden keskipisteiden välimatka on 8 m. Hiekkakuopan pohjoisreuna on painanteesta 9 m lounaaseen. Painanne saattaa olla suorakulmainen, mutta myös pyöreä. Muotoa on vaikea hahmottaa mättäiden ja kantojen vuoksi, ja koska painanteen etelälaita on saattanut osittain täytyä vieressä olevaa pientä kuoppaa kaivettaessa. Painanteen läpimitta on noin 5 m, ja syvyys noin puoli metriä. Reunat laskevat melko jyrkinä, eikä selvää reunavallia ole. Painanteen pohjalle, arvioidusta keskipisteestä 50-70 cm länsiluoteeseen, kaivettiin noin 25 cm läpimittainen koekuoppa. Turpeen (8 cm) alalaidassa oli raitana hiilen paloja ja nokea. Kerros vaikutti tuoreelta. Alla oli karkeaa soransekaisista hiekkaa ja paljon pieniä kiviä. Maa oli hyvin likaista, tumman ruskeaa, ja siinä oli palanutta luuta (KM 32382:3). Kerrosta kaivettiin noin 17 cm, eikä se siihen mennessä muuttunut paljon vaaleammaksi.

Kolmas painanne on edellä mainituista noin 35 m koilliseen, harjun lakitasanteen luoteisreunalla. Se on pyöreä ja loivareunainen. Halkaisija on noin 5 m, ja syvyys noin 40 cm. Painanteeseen ei tehty koekuoppia, mutta se muistuttaa paljon painannetta 1, ja näyttää asumuspainanteelta.

Neljäs mahdollinen painanne on edellisten välillä, noin 15 m painanteista 1 ja 2 koilliseen, lakitasanteen luoteisreunalla. Se on soikea, harjun suunnassa pitkänomainen, ja matala. Pituus on noin 7 m ja leveys 5 m. Painanne ei ole niin selkeä kuin kolme muuta, mutta saattaa olla asumuspainanne. Siihen ei tehty koekuoppia.

Asumuspainanteiden lisäksi paikalla on pienempiä pyöreitä, poikkileikkaukseltaan suppilomaisia, reunavallillisia kuoppia. Kuoppien läpimitta on 1,5-2 m ja syvyys muutamia kymmeniä senttimetrejä. Kuoppien funktio ja yhteys asuinpaikkaan on epäselvä. Yksi kuoppa on harjun laella, painanteiden 1 ja 2 välissä, aivan painanteen 1 reunan eteläpuolella. Se näyttää pyyntikuopaksi melko pieneltä. Harjun länsirinteellä, rinteiden jyrkän yläosan alla, loivalla rinteellä on ainakin kaksi kuoppaa. Etäisyys harjun laella olevista painanteista on 20-40 m. Nämä kuopat voisivat kokonsa ja sijaintinsa perusteella olla pyyntikuoppia. Inventoinnissa ympäristöä ei tarkastettu laajemmalti useampien kuoppien löytämiseksi.

Inventointilöydöt

KM 32382 saviastianpaloja ?, palanutta luuta

Lähilöytöjä

KM 11432 reikäkivi on löydetty asuinpaikalta noin 200 m kaakkoon, Hulkonlahden rannalta (T. ja P. Miettinen, Hartola, Inventointi 1967, Kohde 8)

Kuvat

Lahden kaupunginmuseon kuva-arkisto neg. 126548 - 126549

Huomautuksia

Hulkon talon rannat kuuluvat Hirttesalon rantakaava-alueeseen. Kaava-alueen raja sivuaa asuinpaikkaa länsipuolelta siten, että harjun laella olevat asumuspainanteet eivät kuulu kaava-alueeseen, mutta jyrkän harjun rinteessä olevat mahdolliset pyyntikuoopat kuuluvat. Kaavassa lähialueet on varattu maa- ja metsätalouskäyttöön (kaavamerkintä M), joten rakentaminen ei uhkaa muinaisjäännöstä. Hiekkakuopan käyttö sen sijaan saattaa vahingoittaa muinaisjäännöstä, jos kuoppaa laajennetaan pohjoiseen.

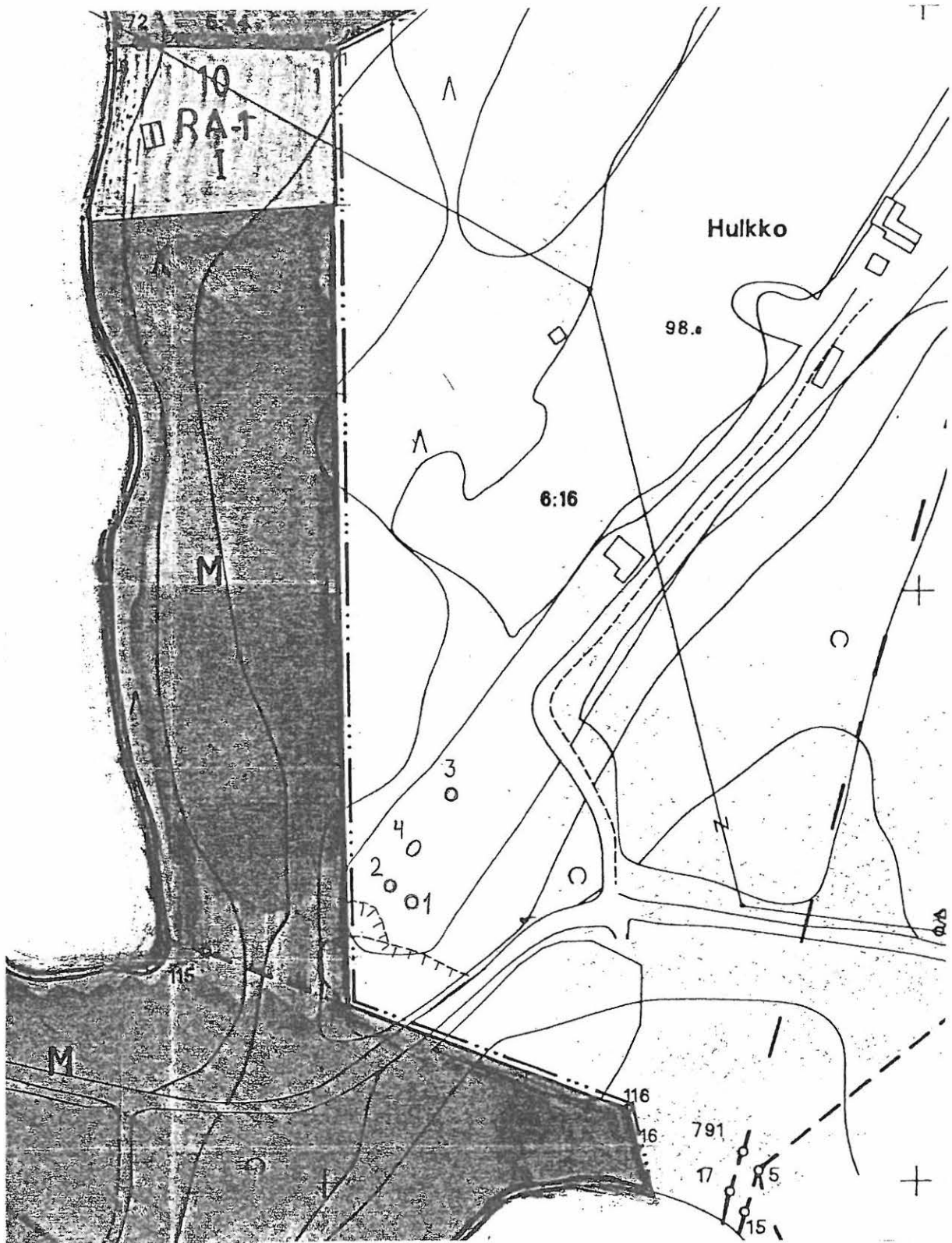

Hartola [21] Hulkko. Asuinpaikka kuvattuna lounaasta Vehkasalon tieltä. Etualalla on hiekkakuoppa harjun päässä. Asuinpaikka on harjun laella sen reunan päällä. Asumuspainanne 1 on lautataapelin oikean puolen suunnassa, ja asumuspainanne 2 leikkauksen korkeimman kohdan (ja lautataapelin vasemman reunan) suunnassa. (LKM Neg 126549)

Hartola [21] Hulkko, kaavatilanne ja muinaisjännökset 1:2000

Pohjakarttana rantakaavakartta 1:2000

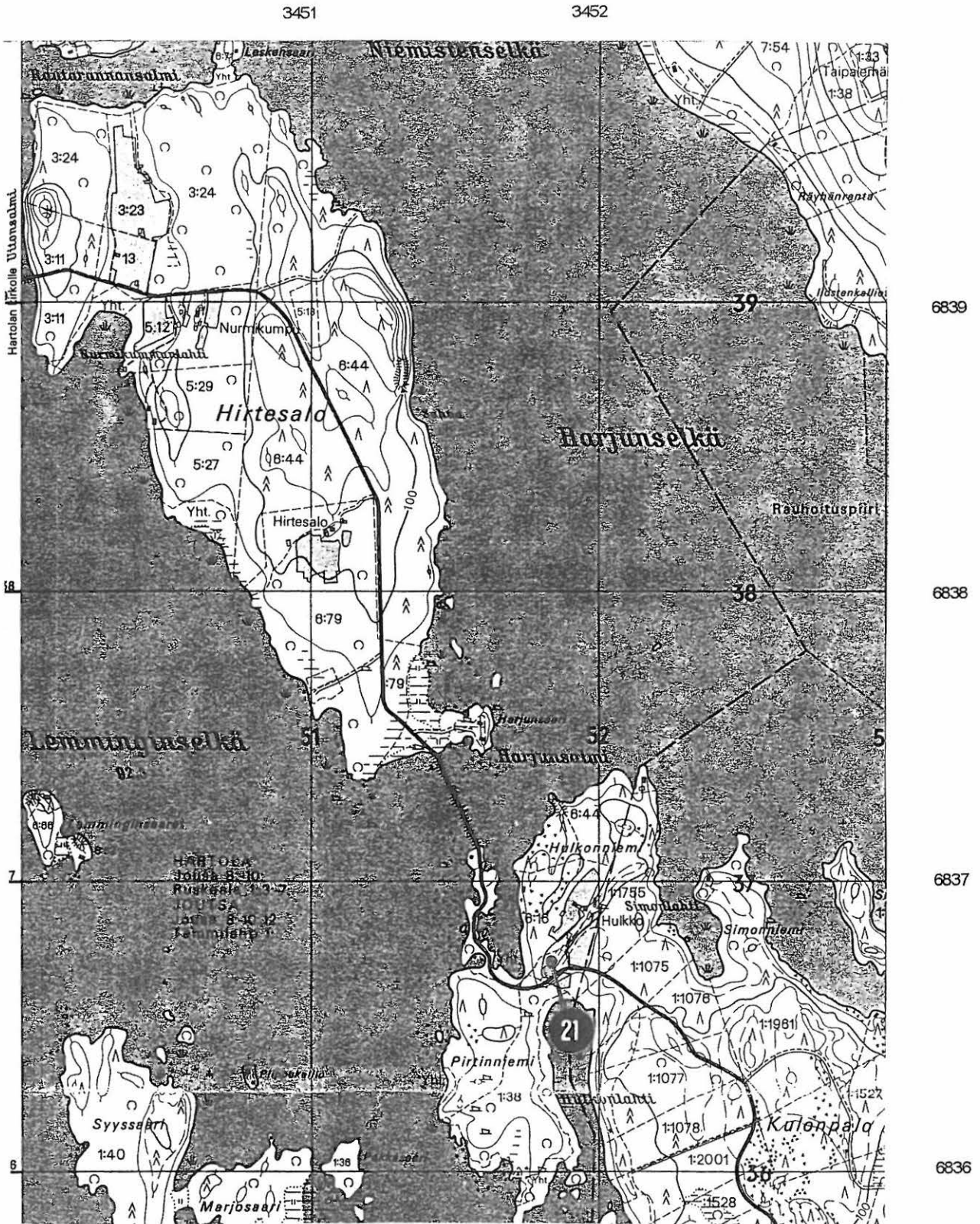
1-4 = asumuspainanteet, hiekkakuopan laajennus painanteiden lounaispuolella lisätty

Hartola [21] Hulkko, peruskartta 1:20000

Pk 3122 10 Jääsjärvi 1985

21 Hartola [21] Hulkko, kivikautinen asuinpaikka

Inventointikohde 7: Hartola [22] Pirtinniemi

Hije 081 01 0022

Kunta Hartola**Kohdenumero** 22

Kylä	Nimi	Peruskartta	x/y/z
Ruskeala	Pirtinniemi	3122 10	6836 50
		Jääsjärvi	3451 58
			100

Mj-laji	Ajoitus	Lkm	Lk
Asuinpaikka	Kivikausi	1	II

Tila ja Rno **Maanomistaja**

Rusila 1:46

Petri Pihamaa
Uusi-Ruskealantie 9
19600 HARTOLA**Ympäristö**

Muinaisjäänös sijaitsee Hartolan kirkosta 6,9 km pohjoiskoilliseen, Jääsjärven saaren pohjoisosassa, Pirtinniemessä. Niemi on pohjois-etelä-suunnassa noin 800 m pitkä ja 300-400 m leveä. Niemi liittyy koillisessa kapealla kannaksella Vehkasalon pohjoispään länsirantaan. Mantereelta Hirtesalon kautta Vehkasaloon tuleva tie kulkee Pirtinniemen luoteiskärjen ja tämän kannaksen kautta. Asuinpaikka on niemen sisäosassa, noin 100 m päässä sen länsirannalta ja 150 m päässä Vehkasaloon tulevasta tiestä ja pohjoisrannasta.

Pirtinniemen poikki kannakselta koillisessa lounaisrannalle kulkee matala, maastossa ja kartalla huonosti erottuva hiekkaharju. Asuinpaikka on harjun loivasti laskevalla länsirinteellä. Itä- ja kaakkoispuolella on ympäristöään korkeampi harjukumpare, joka näkyy peruskartassa 100 m mpy korkeuskäyränä. Pienen notkelman siitä erottamana pohjoisessa ja luoteessa on matalampi, hyvin kivikkoinen moreenikumpare. Lännessä hiekkarinne laskee tasaisen loivasti järven rantaan asti. Asuinpaikan ympäristössä rinteellä kasvaa harvaa sekametsää ja sen alla paikoin tiheinä ryppäinä nuoria kuusia ja muita puita. Aluskasvillisuutta on vähän, sillä niemeä käytetään metsälaitumena. Maasto on ehjää.

Kohde

Muinaisjäänös löytyi inventoinnissa 6.10.2000. Paikalla havaittiin asuinpaikkalöytöjä karjan rikki polkemalla maan pinnalla. Maasto on ehjää, joten lähistölle tehtiin myös muutamia koekuoppia. Myös niistä saatiin löytöjä. Koekuoppien ja topografian perusteella asuinpaikka näyttää olevan pienialainen.

Aluksi maan pinnalla havaittu löytöalue on 1-2 neliömetrin kokoinen kumpare, ilmeisesti täysin maatuneesta tuulenkaadon juurakosta muodostunut hiekkakasa, joka on ympä-

röivää maanpintaa korkeampana joutunut alttiiksi tavallista kovemmalle kulutukselle. Maan pinnalta löytyi pii- ja kvartsi-iskoksia sekä palanutta luuta (KM 32383:1-3). Löytöpaikan tarkkaa paikantamista kartalla vaikeuttaa selvien kiintopisteiden puute. Jääsjärven rantaan lännessä, pienen maatuneen lahdelman koillisrannalle, on matkaa noin 75 m. Maastossa löytöpaikka on helpointa paikallistaa itäpuolella olevan tervahaudan (halkaisija noin 5 m) avulla. Löytökohdan etäisyys tervahaudan länsireunalta on 6 m. Löytökohdan länsipuolella 4-5 m päässä on korkeuskäyrän suuntainen kivirivi, jonka kohdalla maan pinta laskee äkillisesti muutamia kymmeniä senttejä. Tämä on ilmeisesti rantamuodostuma.

Löytöjen luonteen varmistamiseksi ja asuinpaikan laajuuden selvittämiseksi tehtiin muutamia noin 20 cm läpimittaisia koekuoppia rantamuodostuman ylä- ja alapuolille. Yläpuolelle tehtiin koekuoppa aivan alkuperäisen löytökohdan pohjoispuolelle. Maa oli ohuen turpeen alla hienoa, punertavan ruskeaa (likaista) hiekkaa ainakin 20 cm syvyyteen. Kuopasta löytyi kvartsi-iskoksia (KM 32383:4). Toinen kuoppa rantamuodostuman yläpuolelle tehtiin edellisestä noin 8 m pohjoiseen. Maa oli siinä samanlaista, ja kuopasta löytyi kvartsi-iskoksia (KM 32383:5) ja muru palanutta luuta (ei luetteloitu). Molempien edellisten kuoppien kohdalle rantamuodostuman alapuolelle, 5-10 m päähän siitä, tehtiin myös koekuopat. Kummassakin maa oli puhdasta harmahtavaa rantahiekkaa. Mitään asuinpaikkaan viittaavaa ei havaittu.

Koekuoppien perusteella asuinpaikka näyttää rajoittuvan rantamuodostuman yläpuolelle. Pohjoisessa se voi ulottua korkeintaan noin 20 m päässä olevaan kivikkoisen kumpareen reunaan. Etelässä on noin 15 m päässä länteen pistävä kivikkoisempi harjanne, eikä ole todennäköistä, että asuinpaikka ulottuisi kauemmas. Ylempänä rinteellä idässä asuinpaikan ulottuvuus on epäselvä. Maasto on tervahautaa lukuun ottamatta ehjää.

Inventointivähdöt

KM 32383 pii-iskos, kvartsi-iskoksia, palanutta luuta

Lähilöytöjä

KM 11432 reikäkivi on löydetty asuinpaikalta noin 200 m itään, Hulkonlahden rannalta (T. ja P. Miettinen, Hartola, Inventointi 1967, Kohde 8)

Kuvat

Lahden kaupunginmuseon kuva-arkisto neg. 126550 - 126551

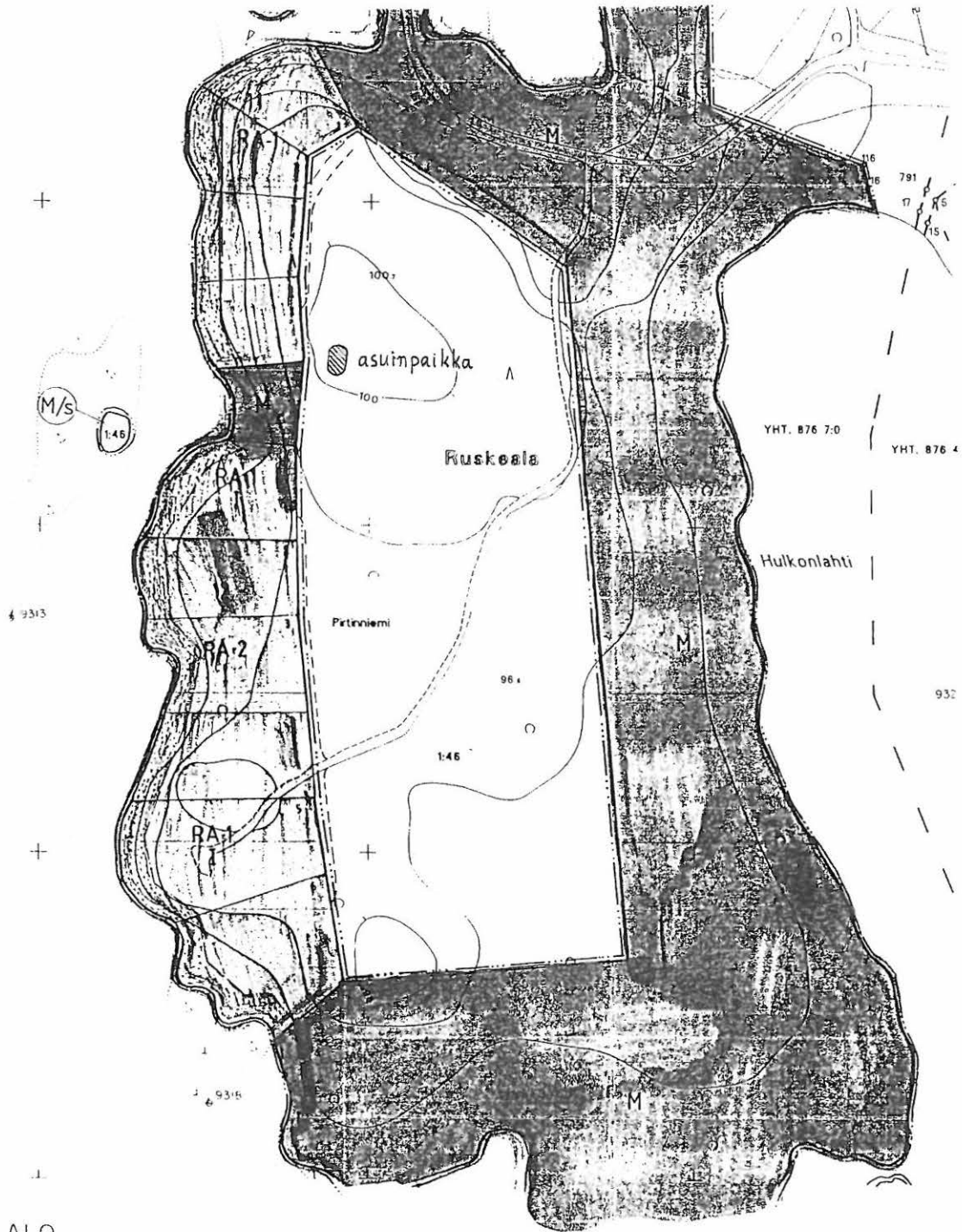
Huomautuksia

Pirtinniemen rannat kuuluvat Hirtesalon rantakaava-alueeseen. Niemen sisäosa on kuitenkin rajattu kaavan ulkopuolelle. Asuinpaikka on juuri kaava-alueen rajan tienoilla. Tarkkaa paikannusta vaikeuttaa selkeiden kiintopisteiden puute maastossa ja topografian ylimalkainen esitys kartoilla. Ilmeisesti asuinpaikka kuitenkin on kaava-alueen ulkopuolella, korttelin 11 eteläpään tasalla, sen eteläisimmän tontin (numero 4) kaakkokulmasta 10-20 m itään tai kaakkoon. Rakentaminen ei näytä uhkaavan muinaisjäänöstä, varsinkin kun se näyttää olevan pienialainen.

Hartola [22] Pirtinniemi, kaavatilanne ja muinaisjäännös 1:4000

Pohjakarttana rantakaavakartta 1:2000

Asuinpaikka on merkitty ympyrällä. Sijainti on likimääräinen (tarkkuus noin 20 m).

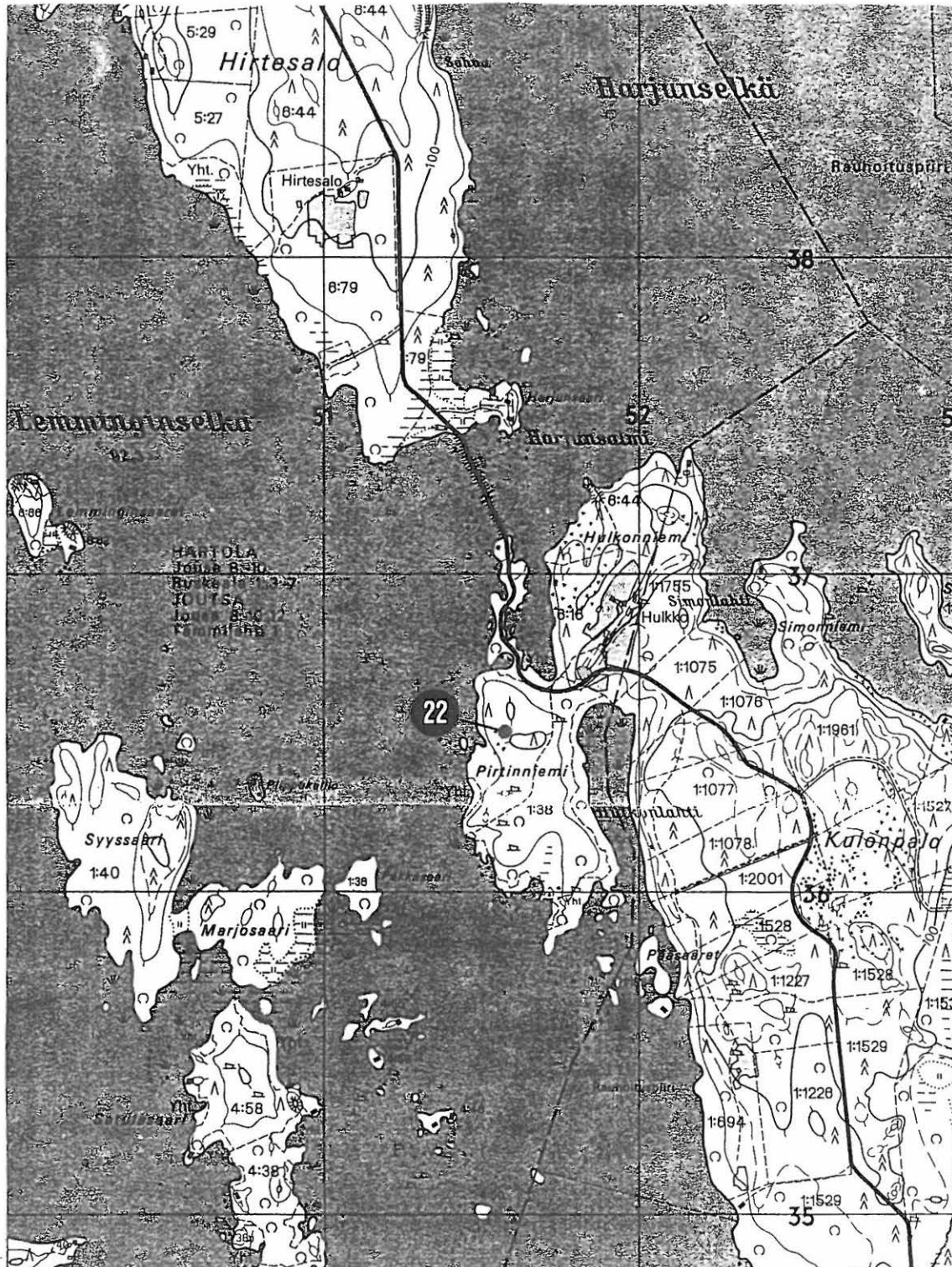
Hartola [22] Pirtinniemi, peruskartta 1:20000

Pk 3122 10 Jääsjärvi 1985

22 Hartola [22] Pirtinniemi, kivikautinen asuinpaikka

3451

3452

6838

6837

6836

6835

3.3. Heinola

Tutkimus- ja kaavoitustilanne

Nykyisin Heinolan kaupunkiin kuuluvassa Heinolan maalaiskunnassa muinaisjäännösten perusinventoinnin on suorittanut Oiva Keskitalo vuonna 1970. Koko nykyisen Heinolan kaupungin alueella muinaisjäännöksiä on selvittänyt ainakin Tapio Seger Heinolan maalaiskunnan historiaa (1987) kirjoittaessaan. Inventointia on Heinolassa tehty myös 1990-luvulla nelos- ja viitosteiden perusparannusten yhteydessä niillä alueilla, joille tienrakennustöiden vaikutukset ovat ulottuneet. Näissä inventoinneissa onkin löytynyt muutamia muinaisjäännöksiä. Kunnan alueella oli syksyllä 2000 17 muinaismuistolain perusteella rauhoitettua kiinteää muinaisjäännöstä. Muinaisjäännösten määrä ei ole kunnan pinta-alaan verrattuna suuri, mutta muinaisjäännöskanta on harvinaisen monipuolinen sekä tyyppien että ajoitusten osalta. Rautakaudelta on kalmisto- ja kätkölöytöjä sekä kuppikivi. Varhaismetallikaudelta yksi hautaröykkiö, kivikaudelta ja ehkä osittain varhaismetallikaudeltakin asuinpaikkoja ja kalliomaalaus. Erikoisin yksittäinen esinelöytö on Viikinäisten reenjalas, eräs vanhimmista löydöistä, jotka kertovat ihmisen saapumisesta Suomeen jääkauden jälkeen. Heinolan muutamat kaivaustutkimukset ovat olleet pienimuotoisia.

Heinolassa on suhteellisen runsaasti taajama-alueita, joilla on asema- tai rakennuskaava. Keskustassa, vanhan Heinolan kaupungin alueella on vanha yleiskaava vuodelta 1973. Syksyllä 2000 yleiskaavatyö oli käynnissä useilla alueilla (Heinolan Kirkonkylä, Myllyoja, Vierumäki, Suomen urheiluopisto). Rantaosayleiskaavat olivat tekeillä laajoilla alueilla keskustaajaman itä- ja länsipuolilla Päijänteen reitin järviältaiden rannoilla (Ruotsalainen, Konnivesi I ja II). Kunnassa oli 16 vahvistettua ja noin kymmenen vireillä olevaa rantakaavaa. Muutamat näistä kaava-alueista sijaitsevat suurten järvien rannoilla, varsinkin Konnivedellä, mutta suuri osa pienemmillä sisäjärvillä kunnan itä- ja pohjoisosissa. Rauhoitetuista kiinteistä muinaisjäännöksistä vain Keskisensaaren kivikautinen asuinpaikka sijaitsee kaava-alueella.

Inventointialueet ja -kohteet

Heinolan maasto on sellaista, ettei laajoja kivi- ja varhaismetallikautisten pyyntikulttuurin muinaisjäännösten kannalta selvästi suotuisia alueita kovin paljon ole. Maasto on kuitenkin pienipiirteistä, niin että sopivia yksittäisiä maaston kohtia kyllä löytyy. Myös ympäristö yleensä on runsasjärvisenä hyvin sopivaa. Sama pätee myös rantakaava-alueisiin ja asemakaavoitettuihin ranta-alueisiin taajamissa. Muinaisjäännösinventoinnin kannalta mielenkiintoisia ovat erityisesti suurempien järvien rannat, joilla rantaosayleiskaavat ovat parhaillaan tekellä. Vanhaan maanviljelysasutukseen liittyviä muinaisjäännöksiä on todennäköisimmin löydettävissä vanhimpien historiallisen ajan kylien tienoilta. Siltä osin kuin nämä ovat kaava-alueita niillä on asema- tai rakennuskaava, ja maankäyttö on jo muuttanut ympäristöä voimakkaasti.

Rantakaava-alueista valittiin inventoitavaksi Sulkavanlahden kaava-alue Konniveden pohjoispäässä, Sulkavanlahden länsirannalla (kaava vahvistettu 5.2.1998). Kaava-alue on maastoltaan Heinolan seudulle hyvin tyypillinen. Maasto on mäkistä ja melko pienipiirteistä. Mäet ovat osittain kallioisia. Alarinteilla ja notkoissa maaperä on hiekkamorreena, jonka sopivuutta asuinpaikaksi ei kartalta voi kovin luotettavasti päätellä.

Toiseksi tarkastettavaksi alueeksi valittiin vireillä olevan Ruotsalaisen rantaosayleiskaavan alueelta Hevossaaren pohjoisosa ja siihen pohjoisessa liittyvät Vasikkasaari ja

Korpinmaa. Erityisesti Hiekanlahti arvioitiin kartta-analyysin perustella paikaksi, josta hyvin todennäköisesti löytyy jälkiä kivi- ja varhaismetallikautisesta asutuksesta. Muuten alue on muinaisjäännösten kannalta melko samanlaista kuin Sulkavanlahden rantakaava-alue.

Sulkavanlahden rantakaava-alue tarkastettiin kokonaan rannan tuntumassa kävellen. Maaperä oli enimmäkseen kohtalaisen kivistä moreenia, vain joillakin hiekkaisemmillä kohdilla ehkä asuinpaikaksi sopivaa. Mitään pinnalle näkyviä merkkejä asuinpaikoista ei havaittu, ei myöskään niin hyvää asuinpaikkamaastoa, että tarkempiin tutkimuksiin kuten koekuopitukseen olisi ryhdytty. Rantakallioita tarkastettaessa kaava-alueen kaakkoispäästä, Naistenlahden itäpuolisesta niemestä löytyi pari melko epämääräistä röykkiötä. Ne saattavat olla esihistoriallisia muinaisjäännöksiä, lähinnä varhaismetallikautisia lapinraunio-tyyppisiä hautaröykkiöitä. Epämääräisyytensä vuoksi ne kuitenkin luokiteltiin ajoittamattomiksi kivröykkiöiksi (Heinola [19] Naistenlahti).

Hevossaarella tarkastettiin rantaa Hiekanlahdesta Rapakkosalmeen Korpinmaan suunnassa. Hiekanlahdesta löytyi kivikautinen asuinpaikka Heinola [18] Hiekanlahti. Vasikkasaarella tarkastettiin kallioita saaren Rainionlahden pohjoispuolisessa osassa ja Korpinmaassa aivan sen pohjoisimmassa niemessä, Kuisankärjessä. Kalliot näyttivät hyvinkin sopivilta varhaismetallikautisia hautaröykkiöitä ajatellen, mutta mitään muinaisjäännöksiin viittaavaa ei kuitenkaan löytynyt. Laajempia alueita Vasikkasaaresta ja Korpinmaasta ei ennätetty tarkastaa.

Inventointikohde 8:Heinola [18] Hiekanlahti

Mj2 (II) 01 0018

Kunta Heinola**Kohdenumero** 18

Kylä	Nimi	Peruskartta	x/y/z
Jyränkö	Hiekanlahti	3112 08 Heinola	6789 70 3444 60 82-83

Mj-laji	Ajoitus	Lkm	Lk
Asuinpaikka	Kivikausi	1	II

Tila ja Rno**Maanomistaja**

3:575

Heinolan kaupunki
Rauhankatu 3
18100 HEINOLA

Korpinmaa 3:545

Heinolan kaupunki
Rauhankatu 3
18100 HEINOLA**Ympäristö**

Muinaisjäännös sijaitsee Heinolan keskustasta eli Jyrängön koskesta 3,9 km länsiluoteeseen, Ruotsalaisessa olevassa Hevossaassa, Hiekanlahden kaakkoisrannalla, uimarannan lounais- ja koillispuolilla. Maasto on loivasti luoteeseen, pohjoisempaan länteen, laskevaa hiekkakangasta, jolla on paikoin törmäisiä tai vallimaisia rantamuodostumia. Nykyinen ranta on 60-90 m päässä todetuista asuinpaikkajäännöksistä ja 5 m niitä alempana. Asuinpaikan ja rannan välinen alue on melko ehjää metsämaastoa, vaikka sillä risteileekin erilaisia polkuja ja vanhoja tien pohjia. Rantaan menee kaksi tietä, uimarannalle ja alueen pohjoislaidassa olevalla mökille. Maata on paikoin kaiveltu. Alueen keskellä on kaivannon pohjalla rakennus (pumppaamo?). Asuinpaikkaa rajoittavat kaakossa hyvin lähellä Korpinmaantie ja siltä länteen eroava Iso-Mömmöön vievä tie. Teiden kaakkoispuoli on kaavoitettua ja etelässä myös rakennettua teollisuusaluetta.

Kohde

Muinaisjäännös löytyi inventoinnissa 3.10.2000. Paikalla on kaksi asumuspainannetta, jotka sijaitsevat noin 300 m päässä toisistaan, Hiekanlahden perällä olevan hiekkarannan lounais- ja koillispäässä. Lounaisemman painanteen lähellä, siitä koilliseen on myös ainakin kolme pienempää kuoppaa, jotka saattavat liittyä asuinpaikkaan tai olla pyyntikuoppia. Myös asumuspainanteiden välinen alue, jota inventoinnissa ei ehditty perusteellisesti tutkia, on asuinpaikaksi erittäin sopivaa maastoa.

Lounaisempi painanne (asumuspainanne 1) sijaitsee länsilounaaseen suuntautuvan Iso-Mömmön menevän tien luoteispuolella, 15 m päässä tien reunasta ($x = 6789\ 70$, $y = 3444\ 60$, $z = 82-83$). Noin 15 m idempänä on risteys, jossa uimarannalle vievä tie eroaa pohjoiseen Iso-Mömmön tieltä. Samasta risteyksestä lähtee länteen, hieman Iso-Mömmön tien pohjoispuolella kulkien, myös vanha tien pohja, joka leikkaa painanteen etelälaitaa. Tien pohjan etelälaidalla on matala leikkaus, josta on otettu maata painanteen keskustan puoleisen laidan penkereeseen. Etelälaidan tieleikkausta lukuun ottamatta painanne on pyöreä, sen läpimitta on noin 12 m, ja syvyys noin puoli metriä. Painanne on profiililtaan loivapiirteinen, eikä sen ympärillä ole kovin selvää reunavallia. Aivan painanteen reunan päällä lännessä on noin 70 cm läpimittainen ja 40 cm korkea maakivi. Myös koillisreunan päällä on muutamia matalia kiviä turpeessa muuten vähäkiviseltä vaikuttavassa hiekkamaassa.

Painanteeseen tehtiin neljä koekuoppaa (katso huomautukset), joista osasta löytyi palaneita kiviä ja yhdestä kvartsi-iskoksia ja palanutta luuta ehjästä kulttuurikerroksesta (KM 32386:1-2). Varsinkin painanteen pohjalle tehdyissä koekuopissa oli ylimpänä paksu, harmaa, hiilenmuruja sisältävä hiekkakerros, joka viittaa melko tuoreeseen tulenpitoon. Alueella on ehkä poltettu kaskea, vaikka maaperä onkin karua. Ainakin pari sataa metriä länempänä, missä maa alkaa muuttua kiviseksi, oli runsaasti kaskiröykkiöiltä vaikuttavia kivikasoja.

Asumuspainanne 2 sijaitsee aivan Korpinmaantien ja siltä rannalla olevalle mökille tai saunalle eroavan tien risteuksen luoteispuolella ($x = 6789\ 94$, $y = 3444\ 78$, $z = 82-83$). Painanne on vain parin metrin päässä kummankin tien reunoista. Maasto on loivasti länteen laskevaa hiekkakangasta. Noin viisi metriä painanteesta länteen on vanhan rantatörmän reuna. Painanne on pyöreä, sen halkaisija on 6 m, ja syvyys 30-40 cm. Painanne on selvärajainen, ja alarinteen puolella lännessä on nähtävissä matala reunavalli. Painanteeseen ja sen lähiympäristöön kaivettiin kuusi koekuoppaa (katso huomautukset). Kahdesta painanteen sisään tehdystä löytyi kvartsi-iskoksia (KM 32386:3-4) ja palanutta kiveä.

Asumuspainanteen 1 pohjois- ja koillispuolella havaittiin kolme pientä pyöreää kuoppaa, jotka eivät näytä ainakaan aivan uusilta. Ne saattavat olla pyyntikuoppia tai asuinpaikkaan liittyviä säilytyskuoppia. Yksi kuopista on 11 m painanteen pohjoislaidalta pohjoiseen. Sen halkaisija on 3,5 m, syvyys 40 cm, ja sillä on heikko reunavalli rannan puolella. Kaksi muuta uimarannalle menevän tien itäpuolella, sen ja kaivannon pohjalla olevan rakennuksen välissä ($x = 6789\ 74-75$, $y = 3444\ 63-64$, $z = 82-83$). Yksi (halkaisija 2,5 m, syvyys 40 cm, matala reunavalli) on noin 5 m edellä mainitun kaivannon eteläkulmasta länteen. Toinen (halkaisija 2,5 m, syvyys 20 cm, ei reunavallia) on edellisestä 12 m lounaaseen ja noin 6 m päässä uimarannalle menevästä tiestä itään. Kuopat ovat matalan vallimaisen rantamuodostuman harjalla.

Inventointilöydöt

KM 32386 kvartsi-iskoksia, palanutta luuta

Huomautuksia

Kaavoitustilanne:

Asuinpaikan kaakkoispuolella asemakaavoitettu alue ulottuu 30-40 m päähän asuinpaikasta kummankin asumuspainanteen kohdalla. Ei ole kovin todennäköistä, että asuin-

paikka ulottuisi asemakaava-alueelle. Asuinpaikka kuuluu vireillä olevan Ruotsalaisen rantaosayleiskaavan alueeseen.

Koekuopat:

Koekuopat kaivettiin noin 25 cm läpimittaisina.

Painanne 1, koekuoppa 1: painanteen NNW-osassa, 1 m reunan päältä keskustaan päin, 5 m keskipisteestä, turpeen alla harmaanruskeaa hiekkaa, jossa hiilenmuruja (5 cm), alla punaruskeaa, kirjavaa hiekkaa, ei löytöjä.

Painanne 1, koekuoppa 2: painanteen N-reunan päällä, 6 m keskipisteestä, turpeen alla harmaanruskeaa hiekkaa, jossa nokea ja hiilenmuruja sekä yläosassa ohut huuhtoutumiskerros (8 cm), alempana ruskeampaa hiekkaa (8 cm), taas harmaanruskeaa hiekkaa, jossa hiiliä (20 cm), alimpana keltaista hiekkaa (raja selvä), löytöinä palanutta kiveä, ja hyvin pieni iskosmainen kvartsisiru (ei luetteloitu).

Painanne 1, koekuoppa 3: painanteen keskipisteessä, 4,5 m vanhan tien pohjan penkereestä pohjoiseen, turpeen alla harmaanruskeaa hiekkaa, jossa nokea ja hiilenmuruja (15 cm), alempana ruskeankirjavaa hiekkaa, jossa mahdollisesti palaneita kiviä, 25 cm syvyydessä puhtaan näköistä hiekkaa, ei löytöjä.

Painanne 1, koekuoppa 4: painanteen pohjan lounaislaidalla, 4,5 m koekuopasta 3 lounaaseen ja 1,5 m vanhan tien pohjan penkereestä pohjoiseen, turpeen alla harmaanruskeaa hiekkaa, jossa nokea ja hiilenmuruja (30 cm), sen alla punaruskeaa hiekkaa, jossa pieniä kvartsi-iskoksia ja palanutta luuta (KM 32386:1-2), ilmeisesti ehjä kulttuurikerros, ei kaivettu syvemmälle.

Painanne 2, koekuoppa 1: painanteen länsireunasta 4,5 m länteen, vanhan rantatörmän reunalla, turpeen alla normaali podsoli ja puhtaan näköistä hiekkamaata, ei löytöjä.

Painanne 2, koekuoppa 2: painanteen lounaisreunasta 1,5 m lounaaseen, 2 m mökille menevän tien reunasta pohjoiseen, ohuen turpeen alla sekoittuneen näköistä maata, liittyy tietöihin, ei kaivettu syvemmälle.

Painanne 2, koekuoppa 3: painanteen pohjalla, keskipisteestä noin puoli metriä itäkoilliseen, turpeen alla harmahtavan ruskeaa, tummaa, soransekaista hiekkaa, jossa hiilenmuruja ja palaneen näköisiä kiviä, noin 20 cm syvyydessä maa muuttui kivisemmäksi ja kovemmaksi, mutta ei vielä puhtaaksi, ei kaivettu syvemmälle, löytyi kvartsi-iskos (KM 32386:3).

Painanne 2, koekuoppa 4: painanteen luoteisreunasta 1,5 m luoteeseen, turpeen alla normaali podsoli ja puhtaan näköistä hiekkamaata, ei löytöjä.

Painanne 2, koekuoppa 5: painanteen luoteisreunasta 7,5 m luoteeseen, vanhan rantatörmän reunalla, turpeen alla normaali podsoli ja puhtaan näköistä hiekkamaata, ei löytöjä.

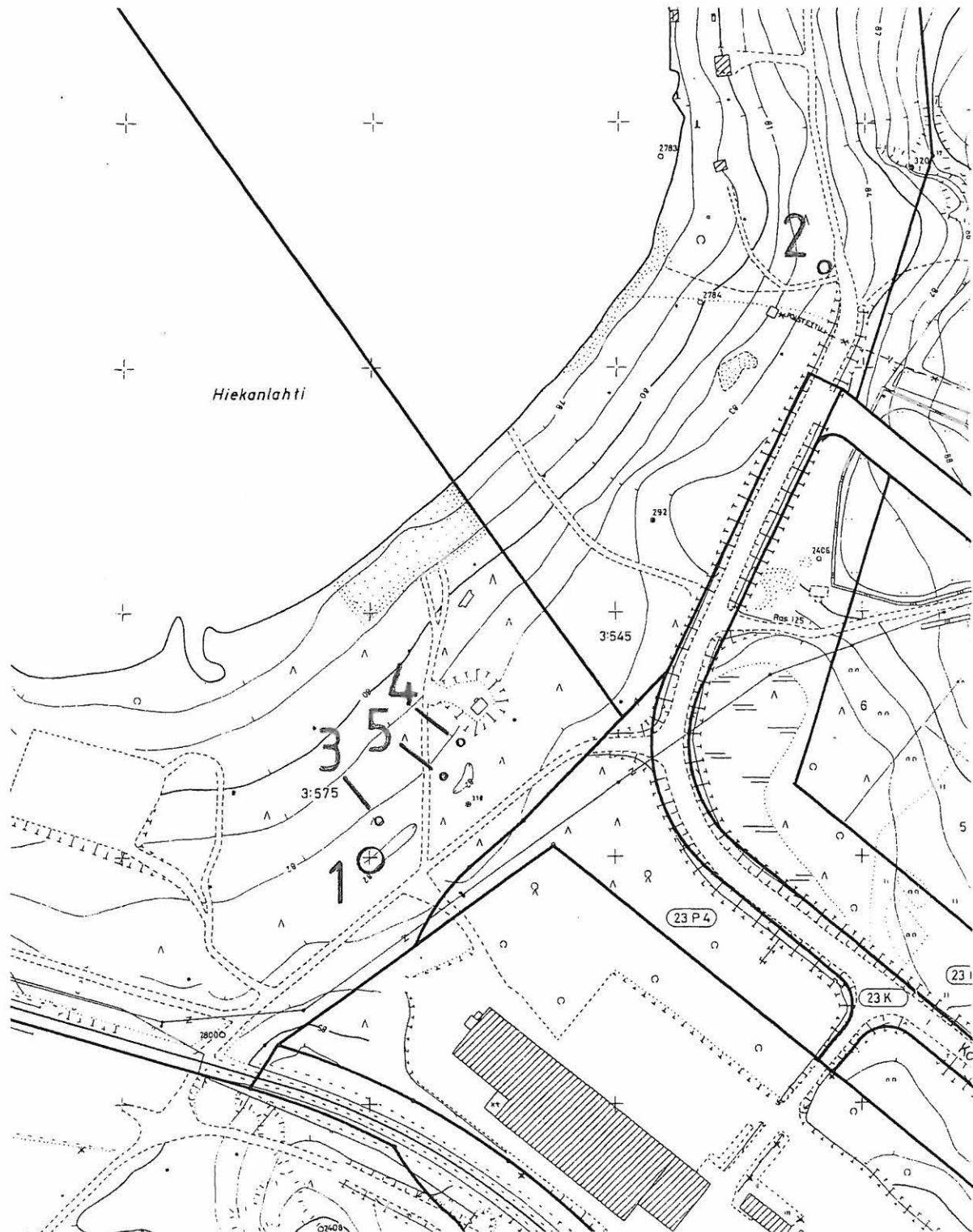
Painanne 2, koekuoppa 6: painanteen pohjalla, keskipisteestä noin puoli metriä itäkoilliseen, turpeen alla harmahtavan ruskeaa, tummaa hiekkamaata, jossa hiilenmuruja ja palaneen näköisiä kiviä, kaivettiin noin 20 cm, löytyi kvartsi-iskos (KM 32386:4).

Heinola [18] Hiekanlahti, kaavatilanne ja muinaisjännökset 1:2500

Pohjakarttana Heinolan kaupungin kaavakartta 1:2000

1-2 = asumuspainanteet

3-5 = pienet pyöreät kuopat

Heinola [18] Hiekanlahti, kivikautinen asuinpaikka, peruskartta 1:20000

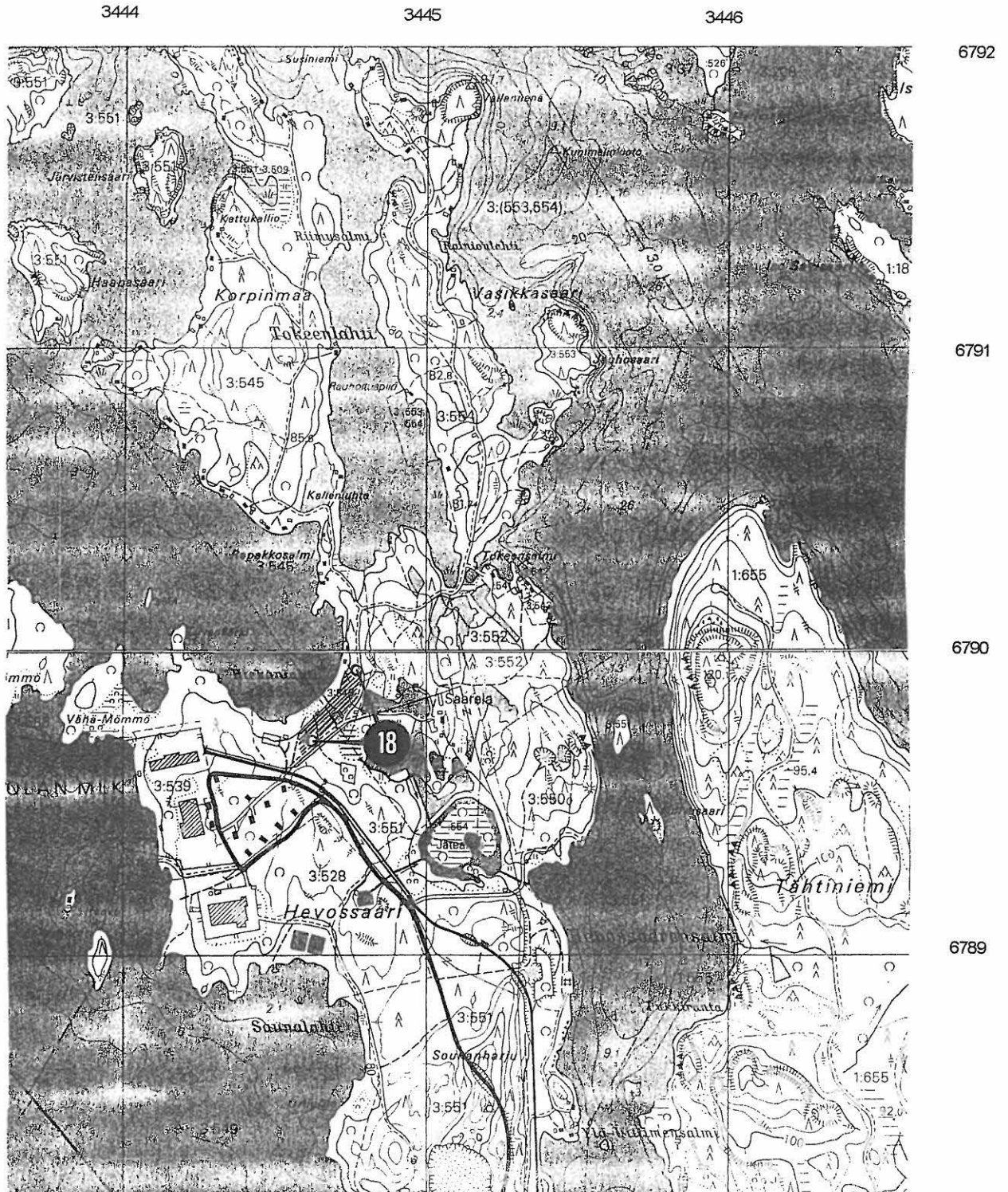
Pk 3112 08 Heinola 1980

Pk 3112 09 Marjakylä 1980

18 Heinola [18] Hiekanlahti, kivikautinen asuinpaikka

ympyrät = asumuspainanteet

viivoitettu alue = maasto asuinpaikaksi sopivaa

Inventointikohde 9: Heinola [19] Naistenlahti

kija 111 01 0019

Kunta Heinola**Kohdenumero** 19

Kylä	Nimi	Peruskartta	x/y/z
Heinola	Naistenlahti	3112 12 Heinolan mlk	6792 80 3452 78 88-90

Mj-laji	Ajoitus	Lkm	Lk
Kiviröykkiö	Ajoittamaton	2	II

Tila ja Rno**Maanomistaja**

Multamäki II 18:13

Sirkku Tuulikki Orasmaa
Kirkkotie 21
18300 HEINOLA KK**Ympäristö**

Muinaisjäännös sijaitsee Heinolan keskustasta eli Jyrängön koskesta 6,5 km koilliseen. Paikka on Konniveden Sulkavanlahden lounaisrannalla, lahden perällä olevasta Sulkavankosken sillasta 1,8 km kaakkoon, Naistenlahden itäpuolella olevassa niemekkeestä. Niemi on 150 m pitkä ja leveä pohjoiseen suuntautuva kallioharjanne. Kallion korkein kohta niemen keskellä on noin 10 m Konniveden pinnan yläpuolella. Korkeimmalta kohdalta länteen ja pohjoiseen maasto on enimmäkseen jäkäläpeitteistä kalliota, ja puusto harvaa männikköä. Lännessä kalliot laskevat melko jyrkinä Naistenlahteen. Idässä ja etelässä kallion pinta laskee loivemmin, kallio osittain maan peitossa, ja metsä tiheämpää. Lännessä, Naistenlahden takana, on samanlaisia kallioita, ja lounaassa lahden pohjukassa alava metsäinen notkelma. Muinaisjäännöksestä noin sata metriä kaakkoon, niemen tyven itärannalla, on kesämökki. Sille tulee tie lännessä Naistenlahden pohjukan eteläpuolitse.

Kohde

Muinaisjäännös löytyi inventoinnissa 18.10.2000. Paikalla on kaksi ilmeisesti ihmisen tekemää, mutta kooltaan vähäistä ja rakenteeltaan melko epämääräistä kiviröykkiötä rantakalliolla. Niiden sijainti on tyypillinen varhaismetallikautisille hautaröykkiöille. Röykkiöiden epämääräisyyden vuoksi niiden ajoitusta ja funktiota täytyy kuitenkin pitää epävarmana.

Röykkiö 1 sijaitsee niemen korkeimman kalliokumpareen laen pohjoisosassa, ei kuitenkaan aivan sen pohjoispäässä, vaan 5-10 m siitä etelään (x = 6792 80, y = 3452 78, z = 88-90). Paikalta avautuu harvan männikön läpi näköala laskevaa kallioharjannetta pitkin pohjoiseen Konnivedelle ja länteen Naistenlahdelle. Kiveystä on pohjois-eteläsuunnassa noin 6 m pituisella ja 4 m leveällä alueella. Kivet ovat 20-40 cm läpimittaisia

tavallisia moreenikiviä. Kiviä on yleensä yhtenä kerroksena, mutta paikoin epätasaisesti kasoissa. Pohjoispää on tasaisella silokalliolla, eteläosa kalliopinnalla olevassa sammaleisessa notkelmassa. Itä- ja eteläreuna on osittain paksun sammalturpeen ja nuorten mäntyjen peitossa.

Röykkiö 2 sijaitsee edellisestä 35-40 m pohjoiseen ja 3-4 m alempana, pohjoiseen laskevan kallioharjanteen laella, pienellä silokalliokumpareella ($x = 6792\ 83$, $y = 3452\ 77$, $z = 86$). Röykkiö tai kiveys on hyvin vähäinen. Kiveystä on yhtenä kerroksena kallion pinnalla noin 2 m läpimittaisella alueella. Lisäksi alempana silokalliolla on muutamia irtokiviä, ja kasa äskettäin alas vieritetyn näköisiä kiviä kumpareen juurella lännessä. Varsinkin kallion päällä olevat kivet ovat pieniä, korkeintaan 20 cm läpimittaisia.

Kuvat

Lahden kaupunginmuseon kuva-arkisto neg. 126552 - 126555

Huomautuksia

Muinaisjäännös sijaitsee Sulkavanlahden rantakaava-alueella. Röykkiöt sijaitsevat maa- ja metsätalouteen varatulla alueella (kaavamerkintä M). Niemen itärannalla on kuitenkin lomarakennuksia varten varattu alue (kortteli 6, kaavamerkintä RA), joka ulottuu varsin lähelle röykkiöitä. Korttelissa on kolme tonttia. Vain eteläisimmällä niistä on nyt rakennuksia. Kaksi pohjoisempaa tonttia ja varsinkin niille tulevalle tielle varattu alue sivuavat röykkiöitä. Röykkiö 1 on noin 10 m päässä tiestä tontin 2 kohdalla, ja röykkiö 2 noin 10 m päässä tiestä ja tontin 1 lounaiskulmasta.

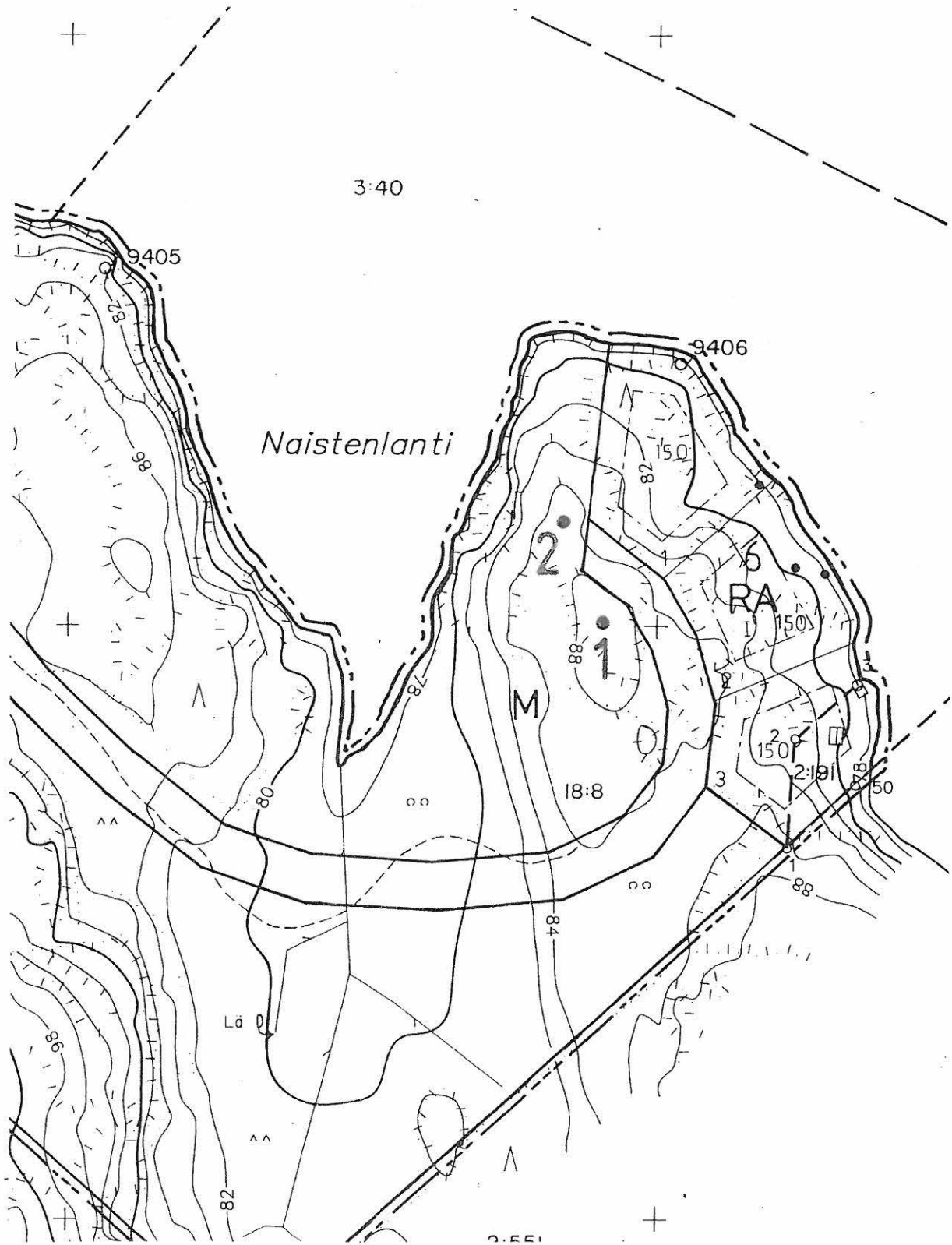

Heinola [19] Naistenlahti. Röykkiön 1 kiveystä lähikuvassa kuvattuna lännessä. (LKM Neg 126553)

Heinola [19] Naistenlahti, kaavatilanne ja muinaisjännökset 1:2000

Pohjakarttana rantakaavakartta 1:2000

1 ja 2 = röykkiöt

Heinola [19] Naistenlahti, peruskartta 1:20000

Pk 3121 12 Heinolan mlk 1980

19 Heinola [19] Naistenlahti, ajoittamattomia röykkiöitä

3452

3453

3454

6795

6794

6793

6792

3.4. Hollola

Tutkimus- ja kaavoitustilanne

Hollolassa muinaisjäännösten perusinventoinnin on suorittanut Pirkko-Liisa Lehtosalo vuonna 1962. Viime vuosina inventointia on tehty Lahden kaupunginmuseon toimesta muun muassa Porvoonjoen laakson tutkimusprojektiin liittyen kunnan eteläosassa. Hollolassa on suoritettu myös tavallista enemmän kaivauksia. Merkittävimpiä kaivauksin tutkittuja kohteita ovat Kirkailanmäen myöhäisrautakautinen ja keskiaikainen ruumiskalmisto ja Kapatuosian linnavuori. Kunnan alueella oli syksyllä 2000 35 muinaismuistolain perusteella rauhoitettua kiinteää muinaisjäännöstä. Niiden joukossa on monen tyyppisiä. Yleisimpiä ovat kivikautiset asuinpaikat ja rautakautiset kalmistot. Suurin osa muinaisjäännöksistä sijaitsee Vesijärven rannoilla eri puolilla järveä, Salpausselän etelärinteiden viljellyillä alueilla ja Porvoonjoen varrella.

Heinolassa on runsaasti kaavoitettuja taajama-alueita varsinkin Lahteen tulevien teiden varsilla Salpausselällä ja Vesijärven itäpuolella sekä Kirkonseudulla. Kaavoitetun alueen suhteellinen pinta-ala on muihin inventointialueen kuntiin verrattuna suuri. Kaavoitustoiminta myös jatkuu vilkkaana. Lukuisia, mutta enimmäkseen pienialaisia rakennuskaavoja ja niiden muutoksia on vireillä taajamissa eri puolilla kuntaa. Osayleiskaavoja on tekeillä myös kunnan reuna-alueille etelässä ja koillisessa. Hollolassa on viisi vahvistettua rantakaavaa Vesijärven rannoilla. Rantaosayleiskaavaa ei ole, mutta se kuuluu kaavoitusohjelmaan. Inventoinnin aikana oli vireillä yksi rantakaava Kivijärven rannalla kunnan itäosassa Nastolan rajalla.

Inventointialueet ja -kohteet

Inventoinnissa tarkastettavaksi valittiin Siikaniemen ja Laitialan rantakaava-alueet. Siikaniemen rantakaava-alue sisältää matalan kannaksen mantereeseen nykyisin yhdistämän Karjusaaren, jossa on Lahden seurakuntayhtymän Siikaniemen kurssikeskus, sekä kapean kaistaleen rantaa mantereella kannaksen tyvellä. Tämä melko suppea alue tarkastettiin inventoinnissa varsin perusteellisesti. Karjusaaren kallioinen pohjoisosa käytiin läpi kävellen ja maastoa pinnallisesti havainnoiden. Eteläosan vielä rakentamattomilla alueilla kaivettiin myös koekuoppia kivikautisten asuinpaikkojen kannalta suotuisilla maastonkohdilla. Saaren ja mantereiden välistä kannasta ei tarkastettu, koska se on ollut veden alla esihistoriallisella ajalla. Kaava-alueen mantereella olevalla osalla kaivettiin muutamia koekuoppia. Sieltä löytyi kivikautinen asuinpaikka (Hollola [36] Hongistonmäki) ehjästä metsämaastosta.

Laitialan rantakaava-alue on hyvin laaja, rantaviivaa lienee yli kymmenen kilometriä. Maasto on alavaa, ja ympäristö on esihistoriallisella ajalla ja sen jälkeen muuttunut paljon luontaisen ja ihmisen aiheuttaman veden pinnan laskun takia. Vesijärven vanhoilla rannoilla on kartan perusteella runsaasti muinaisjäännösten kannalta suotuisia maastonkohtia. Kaava-alueella, Laitialanniemen kärjen lähellä, onkin jo aiemmin tunnettu Papinsaaren kivikautinen asuinpaikka (Hollola [4]). Inventoinnissa ennätettiin tarkastaa vain kolme yksittäistä, muutaman kymmenen aarin laajuista aluetta niemen keskiosassa sijaitsevan Housunsuon lounais-, koillis- ja luoteislaidoilla. Nämä olivat kaikki pyyntiasuinpaikoiksi sopivia kumpareita tai harjanteita vanhan rannan tienoilla. Suon lounaislaidalta löytyi tällöin asuinpaikka Hollola [37] Housunsuo.

Inventointikohde 10: Hollola [36] Hongistonmäki

Kjr 098 070036

Kunta Hollola**Kohdenumero** 36

Kylä	Nimi	Peruskartta	x/y/z
Siikaniemi	Hongistonmäki	3112 01 Paimela	6772 99 3423 34 84-86

Mj-laji	Ajoitus	Lkm	Lk
Asuinpaikka	Kivikausi	1	II

Tila ja Rno	Maanomistaja
1:64	Lahden seurakuntayhtymä PL 84 15111 LAHTI

Ympäristö

Muinaisjäänös sijaitsee Hollolan kirkosta 7,8 km itään, Siikaniemen Hongistonmäen itärinteellä, Vesijärven rannalla, noin 0,5 km Siikaniemen kurssikeskuksesta etelälounaaseen ja 170 m kurssikeskukseen menevästä tiestä kaakkoon. Maasto on loivasti itäkoilliseen laskevaa rinnettä. Idässä, järven puolella, asuinpaikkaa rajaa noin metrin korkeinen vanha rantatörmä. Sen alla on 15 m leveä kaistale alavaa maata. Länsilounaassa noin 20 m päässä on jyrkkänä nousevan ja kivisen rinteiden juuri. Maaperä asuinpaikalla on lähes kivetöntä hienoa hiekkaa tai hietaa. Lounaassa ja kaakossa maasto jatkuu samanlaisena noin 50 m. Kauempana kaakossa rinne muuttu jyrkemmäksi, ja luoteessa maaperä kivisemmäksi. Rinteellä kasvaa vanhaa kuusimetsää.

Maasto asuinpaikalla on ehjää ja luonnontilaista. Lähin rakennus on noin 50 m päässä kaakossa oleva kesämökki, jolle tulee tie etelästä. Asuinpaikan läpi kulkee polku vanhan rantatörmän reunalla. Se tulee kurssikeskukseen menevältä tieltä luoteessa ja menee kesämökille. Kurssikeskuksen suunnalla lähimmät rakennukset ovat noin 300 m päässä tien varrella.

Kohde

Muinaisjäänös löytyi inventoinnissa 5.10.2000. Asuinpaikaksi sopivalle rinteelle 5 m päähän vanhan rantatörmän reunasta kaivettiin neljä koekuoppaa (katso huomautukset) noin 50 m matkalle alkaen tilan ja rantakaava-alueen rajalta kaakossa. Luoteisimmasta koekuopasta (koekuoppa 3), koordinaattien osoittamasta kohdasta (x = 6772 99, y = 3423 34, z = 84-86) löytyi ehjästä kulttuurikerroksesta muru keramiikkaa (?), kvartsi-iskoksia ja runsaasti palanutta luuta (KM 32389:1-3). Myös tästä 10-15 m kaakkoon koekuopissa 2 ja 4 havaittiin turvekerroksen alla punaruskeaa likamaata, mutta kuopista ei tullut esinelöytöjä. Kauempana kaakossa merkkejä asuinpaikasta ei havaittu, ja

kesämökin kohdalla rinne muuttuu jyrkemmäksi ja kiviseksi. Koekuopasta 3 luoteeseen asuinpaikan laajuutta ei ennätetty koekuopin selvittää. Maaperä näyttää olevan samantyyppistä hiekkamaata noin 20-25 m koekuopasta 3 luoteeseen, mutta alkaa sitten muuttua kivisemmäksi, ja kauempana luoteessa jopa louhikkoiseksi. Länsi-itä-suunnassa asuinpaikka voi hyvin ulottua vanhan rantatörmän reunalta jyrkän rinteeseen juurelle saakka.

Inventointilöydöt

KM 32389 saviastianpala ?, kvartsi-iskoksia, palanutta luuta

Lähilöytöjä

KM 2960:1 kourutaltilta on löydetty Siikaniemen Alitalon maalta, tarkempi löytöpaikka tuntematon (P.-L. Lehtosalo, Hollolan pitäjän kiinteät muinaisjäännökset, Inventointikertomus 1962, Kohde 39)

Kuvat

Lahden kaupunginmuseon kuva-arkisto neg. 126519 - 126522

Huomautuksia

Kaavatilanne:

Muinaisjäännös sijaitsee Siikaniemen rantakaava-alueella. Muinaisjäännös ja sen ympäristö on kaavassa varattu luonnontilassa säilytettäväksi puistoalueeksi (kaavamerkintä PL), jolle saa kuitenkin rakentaa kaavassa erikseen luetellut rakennukset (mm. kaksi rantasaunaa, ulkoilu-, retkeily- ja leiriytymistoimintaa palvelevia rakennuksia). Ainakin useimmat kaavassa luetelluista rakennuksista on jo ilmeisesti rakennettu tai niille on osoitettu ohjeelliset rakennusalat muualta PL-alueilta. Rantakaavan mukainen käyttö ei siis ilmeisesti uhkaa muinaisjäännöstä. Edellä mainittu lähin kesämökki asuinpaikalta noin 50 m kaakkoon on kaava-alueen ulkopuolella.

Koekuopat:

Koekuopat kaivettiin noin 25 cm läpimittaisina.

Koekuoppa 1: 12 m tilan rajalta pohjoiseen, 6 m vanhan rantatörmän reunalta länteen, polun länsipuolella, turpeen (sammalta ja hiekkamultaa) alla puhtaana näköistä hiekkaa, ei löytöjä.

Koekuoppa 2: 12 m koekuopasta 1 pohjoiseen, 4 m vanhan rantatörmän reunalta länteen, 2 m polun länsipuolella, kuten koekuoppa 1, multakerroksen alla ehkä vähän punertavaa sävyä (kulttuurikerrosta ?), ei löytöjä.

Koekuoppa 3: 10,5 m koekuopasta 4 pohjoiseen, 5 m vanhan rantatörmän reunalta länteen, 1 m polun länsipuolella, multakerroksen alla punaruskeaa hiekkaa (kulttuurikerrosta) ainakin 25 cm syvyyteen (ei kaivettu syvemmälle), löytöinä muru keramiikkaa (?), kvartsi-iskoksia ja runsaasti palanutta luuta (KM 32389:1-3).

Koekuoppa 4: 6 m koekuopasta 2 pohjoiseen, 4 m vanhan rantatörmän reunalta länteen, noin 2 m polun länsipuolella, kuten koekuoppa 2, multakerroksen alla ehkä vähän punertavaa sävyä (kulttuurikerrosta ?), ei löytöjä.

Hollola [36] Hongistonmäki. Kivikautista asuinpaikkaa kuvattuna länsilounaasta. Etualalla koekuoppa 3, sen takana tummana näkyvä rannan suuntainen polku, siitä noin 5 m päässä vanha rantatörmä, ja taustalla Vesijärvi. (LKM Neg 126520)

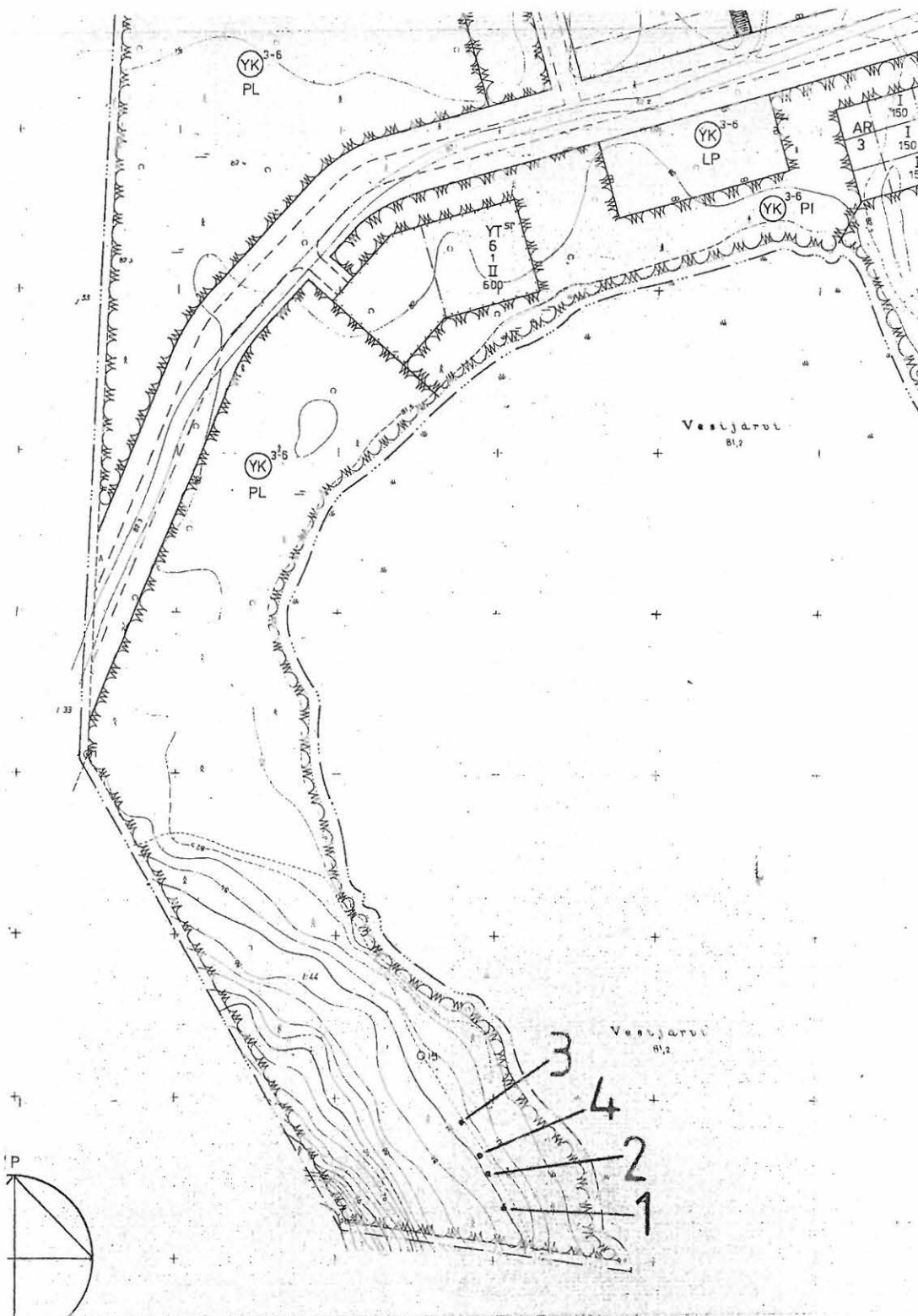

Hollola [36] Hongistonmäki. Kivikautista asuinpaikkaa kuvattuna luoteesta, rantatörmällä kulkevalta polulta. Koekuoppa 3 (vieressä vaalea karttalaukku) näkyy polun oikealla puolella kuvan keskellä. Taustalla puiden välissä näkyy avointa maastoa asuinpaikan kaakkoispuolella olevan kesämökin tontilla. Vanha rantatörmä laskee kuvan vasemmassa laidassa vasemmalle. Nykyinen Vesijärven ranta jää kuvan ulkopuolelle. (LKM Neg 126522)

Hollola [36] Hongistonmäki, kaavatilanne ja asuinpaikka 1:2000

Pohjakarttana rantakaavakartta 1:1000

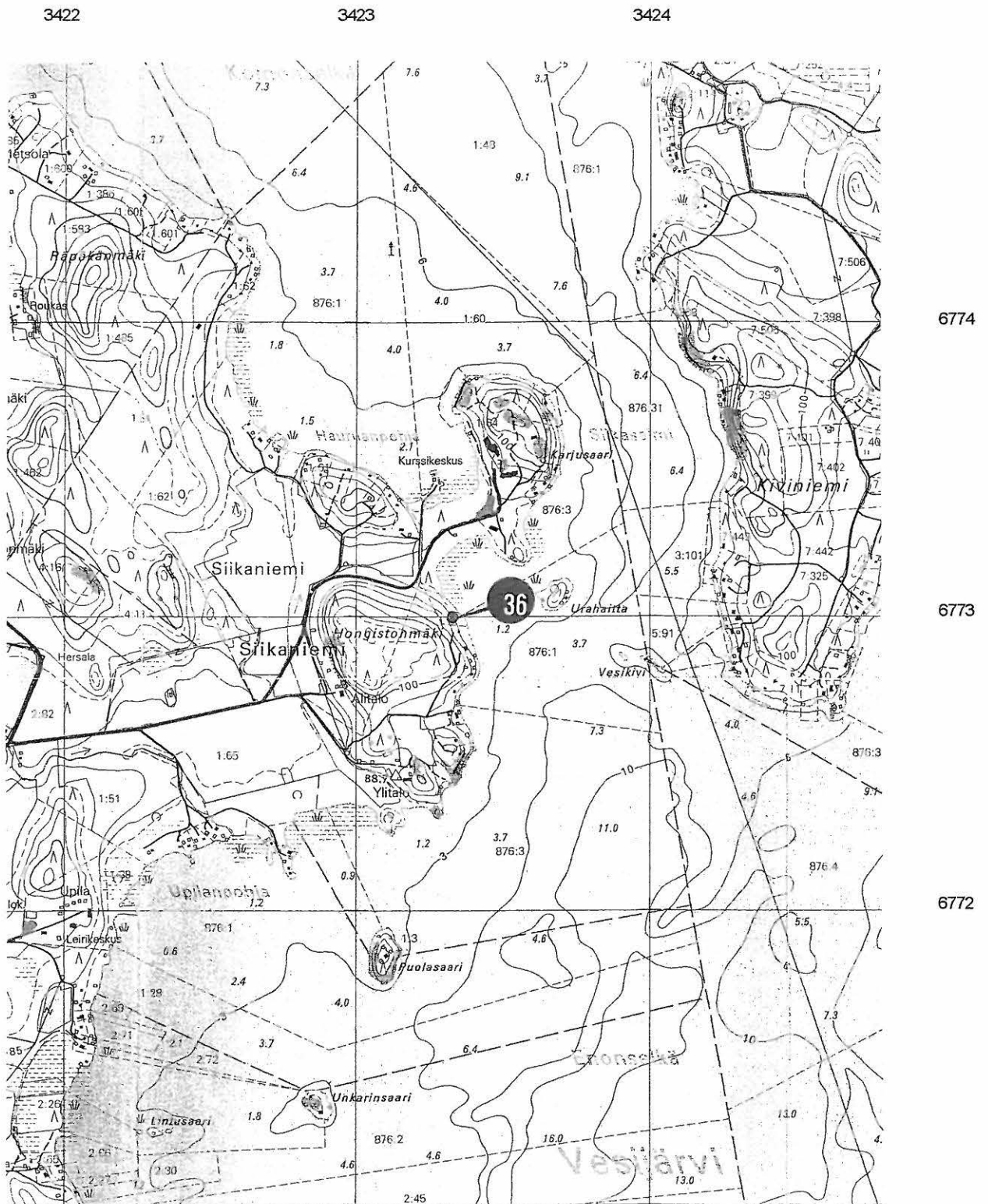
1 - 4 = koekuopat, löydöt koekuopasta 3

Hollola [36] Hongistonmäki, peruskartta 1:20000

Pk 3112 01 Paimela 1994

36 Hollola [36] Hongistonmäki, kivikautinen asuinpaikka

Inventointikohde 11: Hollola [37] Housunsuo

kjr 098 07 0037

Kunta Hollola**Kohdenumero** 37

Kylä	Nimi	Peruskartta	x/y/z
Laitiala	Housunsuo	2134 10 Hollolan kirkon- seutu	6777 05 2575 62 85

Mj-laji	Ajoitus	Lkm	Lk
Asuinpaikka	Kivikausi	1	II

Tila ja Rno

1:111

MaanomistajaEsa, Heikki ja Kaija Morri,
Manskivi Oy**Ympäristö**

Muinaisjäännös sijaitsee Hollolan kirkosta 5,1 km pohjoisluoteeseen, Vesijärven Laitialanselän pohjoisrannalla, 1,6 km Laitialan kartanosta itään, Papinsaareen menevän tien varrella. Paikka on laajan Housunsuon länsipuolella olevan noin puolen kilometrin pituisen mäenharjanteen eteläkärjessä. Papinsaarentie tulee länsiluoteesta, kiertää mäen kärjen ja jatkuu itäkoilliseen. Tie kulkee mäen kärjen ympäri Vesijärven vanhan rantatörmän reunan päällä olevalla tasanteella. Tasanne on mäen kärjessä vain tien levyinen, mutta levenee itään ja länteen. Asuinpaikka on mäen kärjen ja tien mutkan itäpuolella, tien ja sen eteläpuolella olevan törmän välissä. Törmä muodostaa tällä alueella noin sadan metrin levyisen ja muutamia kymmeniä metrejä tiestä etelään pistävän niemekkeen, jonka keskiosassa maasto on kaiveltua, ilmeisesti entistä hiekkakuoppaa. Myös tien pohjoispuolella on hiekkakuoppa. Hiekkakuopissa kasvaa lähinnä lehtipuu-
taimikkoa. Muuten mäellä ja tien ja törmän välisellä alueella kasvaa metsää. Myös törmän alla, mäen ja sen kärjen eteläpuolella on metsäniemeke. Sen lounais- ja kaakkoispuolilla on laajat alavat pellot. Ranta on lähimmillään sadan metrin päässä etelässä.

Kohde

Muinaisjäännös löytyi inventoinnissa 5.10.2000. Asuinpaikaksi sopivalle alueelle vanhan rantatörmän reunan päälle tehtiin yksi noin 25 cm läpimittainen koekuoppa, josta löytyi saviastianpaloja ja palanutta luuta (KM 32390:1-2). Maaperä koekuopassa oli turpeen alla hyvin tummaa, ruskeaa, osittain ehkä nokista likamaata, ja maalaji lähes kivetöntä hiekkaa. Likamaata oli noin 25-30 cm syvyyteen. Alla oli puhdasta hiekkaa. Koekuoppa sijaitsi tietä pitkin mitaten 30 m itään mäen kärjestä ja 11 m päässä tiestä kohtisuoraan etelään (x = 6777 06, y = 2575 61, z = 85). Kuoppa kaivettiin 3 m päähän törmän reunasta. Aivan kuopan itäpuolella törmän reunassa on noin 5 m levyinen pieni kaivanto, mahdollisesti hyvin vanha hiekkakuoppa.

Löytynyt keramiikka on kivimurskasekoitteista, ja palat pieniä ja koristelemattomia. Aineksen ja polton perusteella se näyttää lähinnä kampakeramiikalta, mutta muukin ajoitus on mahdollinen. Myöskään rannansiirtymisen perusteella asuinpaikkaa ei voi tarkasti ajoittaa. Törmä on paikalla noin 2 m korkea, ja ranta on ollut törmän kohdalla ilmeisesti Heinolan harjun puhkeamisen ja Vesijärven kuroutumisen jälkeen koko esihistoriallisen ajan.

Koekuopan kohdalla ja sen lähiympäristössä maaperä on ehjää. Ehjänä säilynyttä aluetta rajaavat luoteessa tie, etelässä - lounaassa törmä ja idässä niemekkeen keski-osassa oleva vanha hiekkakuoppa. Tätä ehjää aluetta on jäljellä arviolta 200-300 m², ja sen voi olettaa olevan kokonaan asuinpaikkaa. Asuinpaikka on ehkä ollut laajempikin. Se on saattanut jatkua itään, sillä törmän muodostama niemeke näyttää asuinpaikaksi hyvin sopivalta. Tämä osa asuinpaikkaa on todennäköisesti tuhoutunut lähes kokonaan hiekanoton vuoksi, sillä niemekkeestä ei ole jäljellä juuri muuta kuin sitä reunustava törmä.

Inventointilöydöt

KM 32390 saviastianpaloja, palanutta luuta

Lähilöytöjä

KM 3910:4 tasatalta on löydetty suosta Housunsuolta, ilmeisesti asuinpaikalta koilliseen (P.-L. Lehtosalu, Hollolan pitäjän kiinteät muinaisjäännökset, Inventointikertomus 1962, Kohde 32)

Kuvat

Lahden kaupunginmuseon kuva-arkisto neg. 126523 - 126524

Huomautuksia

Muinaisjäännös sijaitsee Laitialan rantakaava-alueella. Asuinpaikan pohjoispuolinen mäki sekä lounaassa ja kaakossa olevat pellot on kaavassa varattu maa- ja metsätaloudekäyttöön (kaavamerkintä M). Asuinpaikan eteläpuolelle, peltojen väliseen metsäniemekkeeseen on kaavassa sijoitettu tontti yhtä loma-asuntoa varten (kortteli 1, kaavamerkintä RA/1). Tontin pohjoisraja on hyvin lähellä tietä ja sen eteläpuolella olevaa asuinpaikkaa. Ilman tarkempia mittauksia maastossa, ja varsinkin kun kaavakartta on mittakaavassa 1:10000, ei voi varmasti sanoa ulottuuko kaavan mukaisesti rajattu tontti asuinpaikalle vanhan rantatörmän päälle, vai jääkö se kokonaan törmän alle.

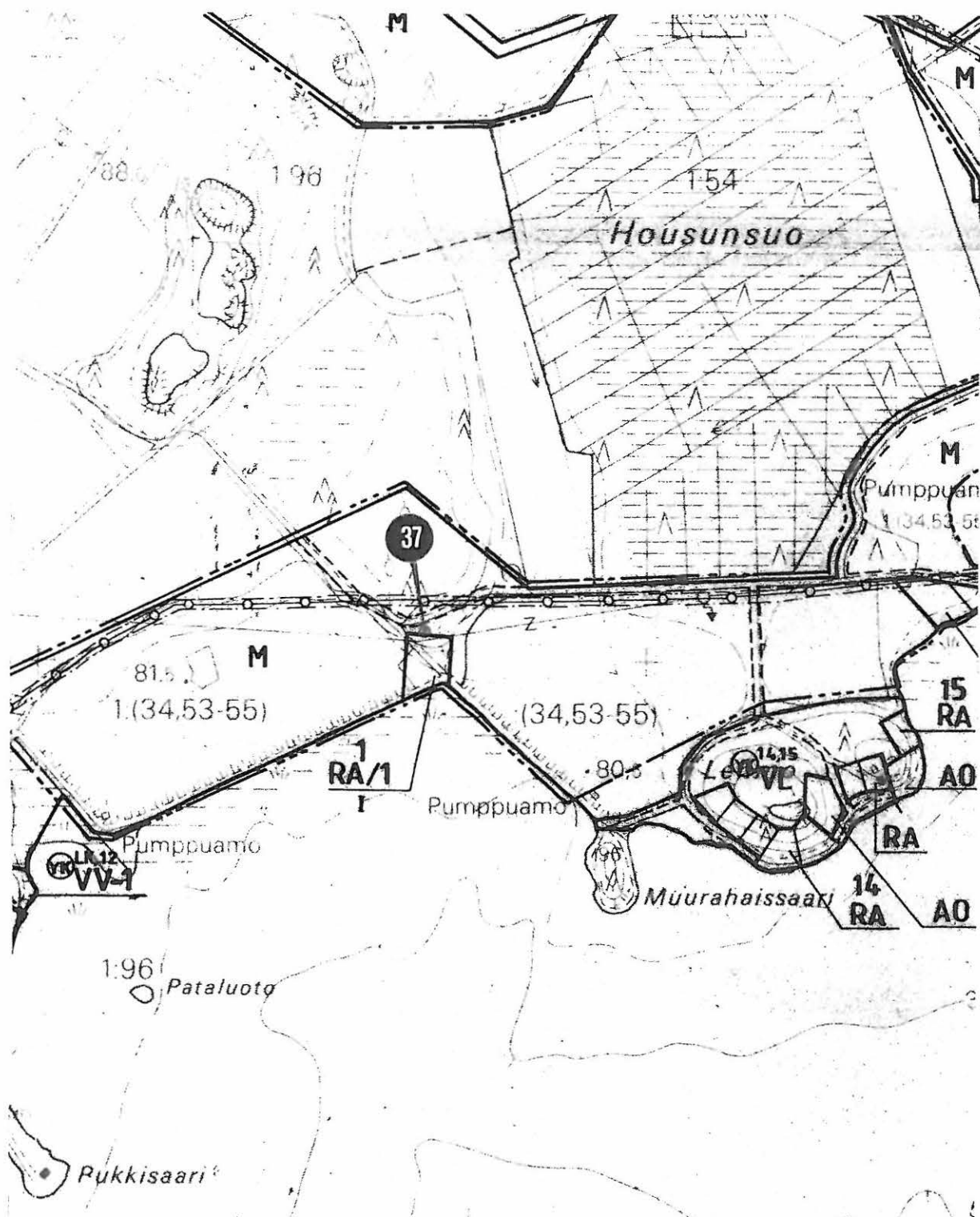

Hollola [37] Housunsuo. Asuinpaikka kuvattuna luoteesta, mäen eteläkärjen päältä. Etualalla tie ja oikealla vanha rantatörmä, joka muodostaa taustalla niemekkeen. Sen takana näkyy puiden välissä pelto. Asuinpaikka on tien ja törmän välissä niemekkeellä, ainakin sen metsäisellä osalla etualalla. Niemekkeen keskellä, autosta oikealle, on vanha hiekkakuoppa. Koekuoppa (löydöt KM 32390) on kuvan keskipisteen kohdalla. (LKM Neg 126524)

Hollola [37] Housunsuo, kaavatilanne ja asuinpaikka 1:10000

Pohjakarttana rantakaavakartta 1:10000.

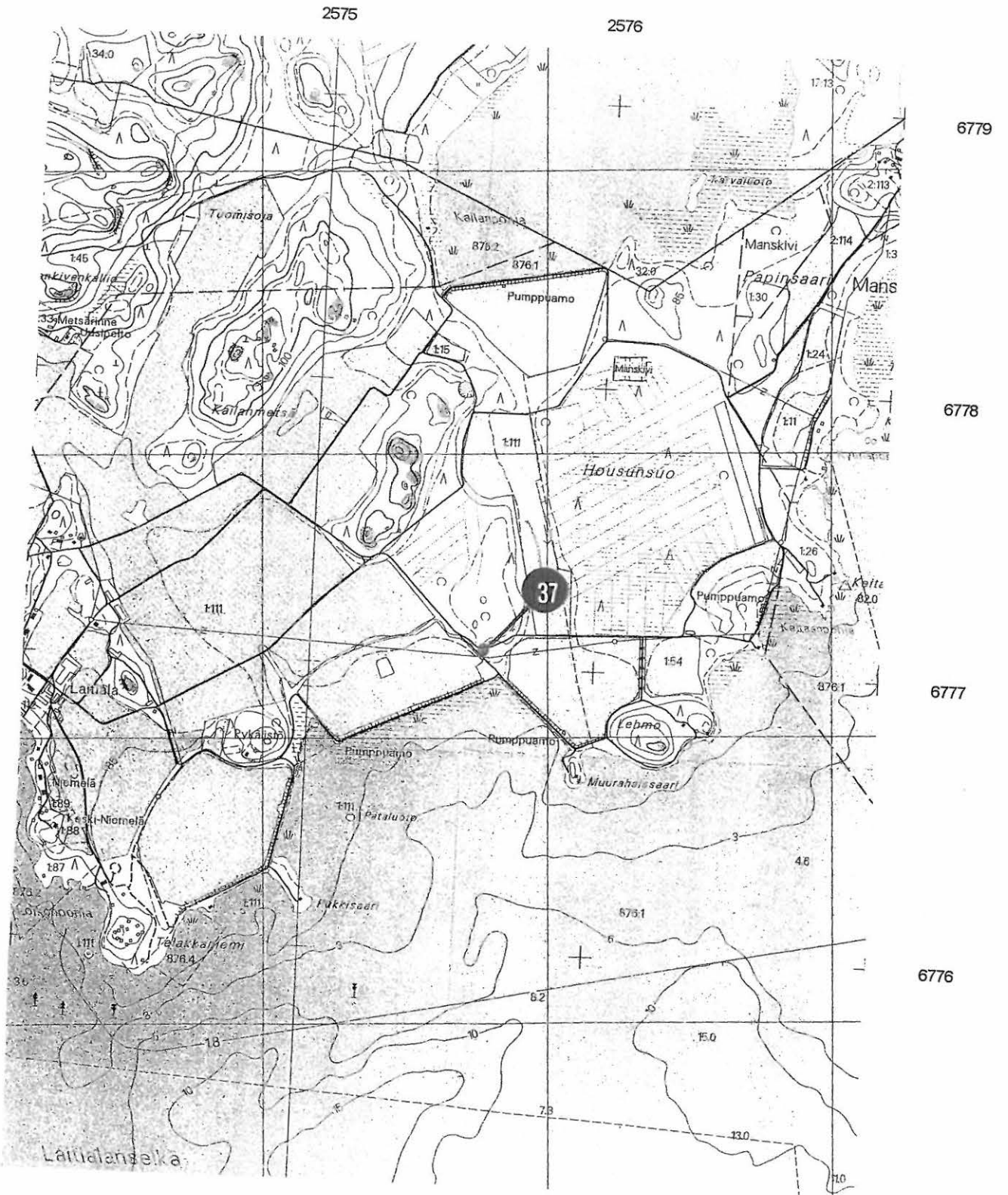
37 asuinpaikka

Hollola [37] Housunsuo, peruskartta 1:20000

Pk 2134 10 Hollolan kirkonseutu 1995

37 Hollola [37] Housunsuo, kivikautinen asuinpaikka

3.5. Padasjoki

Tutkimus- ja kaavoitustilanne

Padasjoella muinaisjäännösten perusinventoinnin on suorittanut Matti Huurre vuonna 1971. Kaivaustutkimuksia on rakennussuunnitelmien vuoksi suoritettu Jaakkolanmäen rautakautisessa kalmistossa ja viime vuosina Leirintäalueen kivikautisella asuinpaikalla. Kunnan alueella oli syksyllä 2000 13 muinaismuistolain perusteella rauhoitettua kiinteää muinaisjäännöstä. Suurin osa näistä on rautakautisia muinaisjäännöksiä keskustaajaman reunoilla ja Nyystölässä.

Kunnassa oli syksyllä 2000 tekeillä kaksi rantayleiskaavaa. Niistä Päijänteen rantaosayleiskaava oli hyväksyttävänä ympäristökeskuksessa, ja Vesijako-Salmentaustajärven rantaosayleiskaava hyväksytty valtuustossa. Vahvistettuja rantakaavoja ja niiden muutoksia oli 33 kappaletta, noin puolet niistä Päijänteen rannoilla ja puolet sisäjärvillä. Valmisteilla eri vaiheissa oli neljä pienialaista rantakaavaa. Keskustaajamassa oli tekeillä kaavamuutos Taulun liikekortteleissa ja melko laaja-alainen Mainiemi-Kullasvuori -asemakaava. Viimeksi mainittu alue on maastoltaan arkeologisesti mielenkiintoinen, ja siellä sijaitseekin edellä mainittu Leirintäalueen asuinpaikka. Muuten kunnan muinaisjäännökset eivät sijaitse asemakaavatasoisesti kaavoitetuilla alueilla.

Inventointialueet ja -kohteet

Keskustaajamassa sijaitseva Mainiemen-Kullasvuoren alue, jonka asemakaavoitus on käynnissä, on maastoltaan pyyntiasuinpaikkojen kannalta hyvin otollista. Koska alueella on kuitenkin viime aikoina jo suoritettu arkeologisia tutkimuksia ei sitä tarkastettu inventoinnissa. Tarkastettavaksi valittiin rantakaava-alueita Päijänteen rannoilta ja sisäjärviltä.

Päijänteen rannoilla tarkastettiin perusteellisesti Huovarin rantakaava-alue. Alue käytiin kokonaan läpi kävellen ja maastoa pintapuolisesti tarkastellen. Useissa paikoissa kävettiin myös koekuoppia. Melko hyvästä maastosta huolimatta kaava-alueelta ei kuitenkaan löytynyt mitään. Useita rantakaava-alueita (Turvan tila, Pitkäniemi, Keulainmetsä) tarkastettiin ainakin osittain ilman tuloksia. Maaston todettiin Päijänteen rannan kaava-alueilla yleensä olevan sellaista, että muinaisjäännöksiä ei todennäköisesti ole, tai että niitä ainakin on vaikeaa löytää lyhyessä ajassa.

Sisäjärvillä tarkastettiin Vesijako-järven pohjoispäässä Ansion rantakaava-alueen se osa, joka sijaitsee Alavirran rannoilla Ruhansillan kohdalla. Vähäisiä merkkejä esihistoriallisesta asutuksesta havaittiin, mutta ei niin runsaasti, että löytöpaikkoja olisi syytä pitää kiinteinä muinaisjäännösinä (inventointikohde 13, Ruhansilta). Samalla tarkastettiin sopivalta näyttävää maastoa Vesijaon rannalla tekeillä olevan rantaosayleiskaavan alueella jonkin verran laajemmaltikin. Tällöin Vesijaon pohjoispäästä Puuksamenniemenestä löytyi kivikautinen asuinpaikka (Padasjoki [14]). Aiemmin tunnetun Isohiekkan asuinpaikan (Padasjoki [1]) lähistöltä löytyi muutamia asuinpaikkaan viittaavia kvartsiiskoksia (inventointikohde 14, Kirkkoportti). Löytöjen määrä on kuitenkin sen verran pieni, ettei tätäkään löytöpaikkaa luokitella kiinteäksi muinaisjäännökseksi.

Vesijako-järven pohjoispäässä, Kasiniemessä, Multatöyryn talon ympäristössä havaittiin laajalla alueella runsaasti tummaa tulikukkaa, joka on tunnettu arkeofyytti ja vanhan asutuksen seuralaiskasvi. Hämeessä se esiintymät liittyvät yleensä läheisesti rautakautisiin muinaisjäännöksiin. Padasjoellakin sitä havaittiin inventoinnin aikana Osoilassa, missä on rautakautisia kalmistoja, mutta ei muualla. Kasiniemen kylä on syntynyt vasta

melko myöhäisessä vaiheessa, mutta Multatöyryn talon paikalla on ollut rälssitorppa 1500-luvun lopulla ja todennäköisesti jo puolivälissä. On mahdollista, että tämän asutuksen juuret ovat jo rautakaudella. Näitä havaintoja ei ole esitetty inventointikohteena, koska mitään muinaisjäännöksiä tai arkeologisia löytöjä ei havaittu. Arkeofyyttihavainto kuitenkin viittaa siihen, että niitä on alueella melko suurella todennäköisyydellä.

Padasjoki Multatöyry. Maisema kuvattuna koillisesta kohti Kasiniemen Myllytöyryn taloa. Etualalla tummaa tulikukkaa kedolla, samoin pitkin tien varsia kohti kuvan keskellä olevaa Myllytöyryn taloa ja talon ympäristössä. (LKM Neg 126557)

Inventointikohde 12: Padasjoki [14] Puuksamenniemi

Mj/r 576 01 0014

Kunta Padasjoki**Kohdenumero** 14

Kylä	Nimi	Peruskartta	x/y/z
Kasiniemi	Puuksamenniemi	2143 05 Torittu	6812 56 2551 39 110

Mj-laji	Ajoitus	Lkm	Lk
Asuinpaikka	Kivikausi	1	II

Tila ja Rno

Puuksan 1:22

Maanomistaja

Irma Kaarina Silvennoinen
Sammonkatu 7
80200 JOENSUU

Heikki Antero Hakkila
Koluntie 13
35300 ORIVESI

Otto Juhani Hakkila
Kortelahdenkatu 2 A 4
33230 TAMPERE

Pentti Tapani Hakkila
Kuhatie 12-18 E 49
02170 ESPOO

Ympäristö

Muinaisjäännös sijaitsee Padasjoen kirkosta 18,4 km länsiluoteeseen, Vesijako-järven pohjoispäässä olevassa Puuksamenniemessä, noin 250 m niemen kärjestä pohjoiseen. Puuksamenniemi on etelään suuntautuva, kilometrin pituinen ja 200-300 m leveä harjuniemi, jonka ylimmät harjanteet kohoavat noin 30 m järven pinnan yläpuolelle. Kärjessä on 300 m pitkä, 50-100 m leveä matalampi (noin 5 m) osa. Asuinpaikka sijaitsee niemen korkean osan eteläkärjessä, lounaaseen avautuvan lahdelman rannalla. Lahdelmassa on hiekkaranta ja 1-2 m sen yläpuolella 10-30 m leveä hiekkainen tasanne, jota harjun rinteet reunustavat. Pohjoisessa rinne on korkea ja jyrkähkö, idässä on harjun matala kärkeosa.

Lahdelmassa on kolme rakennusta. Pohjoisrannalla on venevaja, ja siitä 30-35 m itään sauna. Nämä ovat aivan rantaviivalla ja näkyvät peruskartassa. Saunasta 25 m itään on puuvaja noin 20 m päässä rannasta (ei peruskartassa). Rakennukset liittyvät huvi-

laan, joka sijaitsee harjun laella sata metriä niistä pohjoiseen. Rannalle, saunan pohjoispuolelle, laskeutuu tie luoteesta, peruskarttaan niityksi merkityn alueen kaakkoispäästä. Maasto lahdelman ympäristössä on rakennuksia ja tietä lukuun ottamatta ehjää. Alueella kasvaa mäntymetsää.

Kohde

Muinaisjäänös löytyi inventoinnissa 17.10.2000. Aluksi rannalle laskeutuvan tien pohjoislaidalta, 7 m saunan koilliskulmasta pohjoiseen löytyi muutamia kvartsi-iskoksia (KM 32391:4, $x = 6812\ 57$, $y = 2551\ 35$, $z = 110$). Iskokset olivat noin metrin matkalla kohdassa, jossa maata oli leikattu tietä tehtäessä. Rantahietikolta ja rakennusten ympäriltä kuluneilta kohdilta maan pinnalta ei löytynyt mitään. Koska iskosten perusteella oli kuitenkin syytä epäillä, että paikalla on asuinpaikka, tehtiin yksi noin 20 m läpimittainen koekuoppa rakennusten kaakkoispuolelle metsään. Koekuopasta löytyi pala keramiikkaa, kvartsi-iskos ja erittäin runsaasti palanutta luuta (KM 32391:1-3). Kuopassa oli sammalen ja ohuen podsolimaannoksen alla punaruskeaa likamaata ainakin 20 cm syvyyteen (kuoppaa ei kaivettu syvemmäksi). Maalaji oli kivetöntä hiekkaa. Koekuoppa sijaitsee puuvajan eteläkulmasta 14 m kaakkoon ja 18 m päässä rantahietikon yläreunasta (23 m rantaviivalta, $x = 6812\ 56$, $y = 2551\ 39$, $z = 110$).

Löytynyt keramiikka on sileäpintaista, koristelematonta ja hienosekoitteista. Sen tyyppiä ei voi tarkemmin määrittää, mutta yleisen olemuksensa perusteella se vaikuttaa myöhäiskivikautiselta tai varhaismetallikautiselta. Tähän ajoitukseen sopii hyvin, että pala näyttäisi olevan astiasta, jonka seinämä on lievästi profiloitu.

Asuinpaikka on hyvin säilynyt. Koska maasto on ehjää, ei asuinpaikan laajuutta voi inventointihavaintojen perusteella varmasti määrittää. Inventoinnissa havaitut löytökohdat ovat muutaman kymmenen metrin päässä toisistaan, joten asuinpaikan voi olettaa ulottuvan ainakin niiden väliselle alueelle. Topografian perusteella koko tasanne harjun rinteiden ja rannan välissä voi olla asuinpaikkaa. Toisaalta myös harjun koko matala kärki-osa asuinpaikasta etelään ja muutamia metrejä sitä ylempänä on hyvää asuinpaikka- maastoa.

Inventointilöydöt

KM 32391 saviastianpala, kvartsi-iskoksia, palanutta luuta

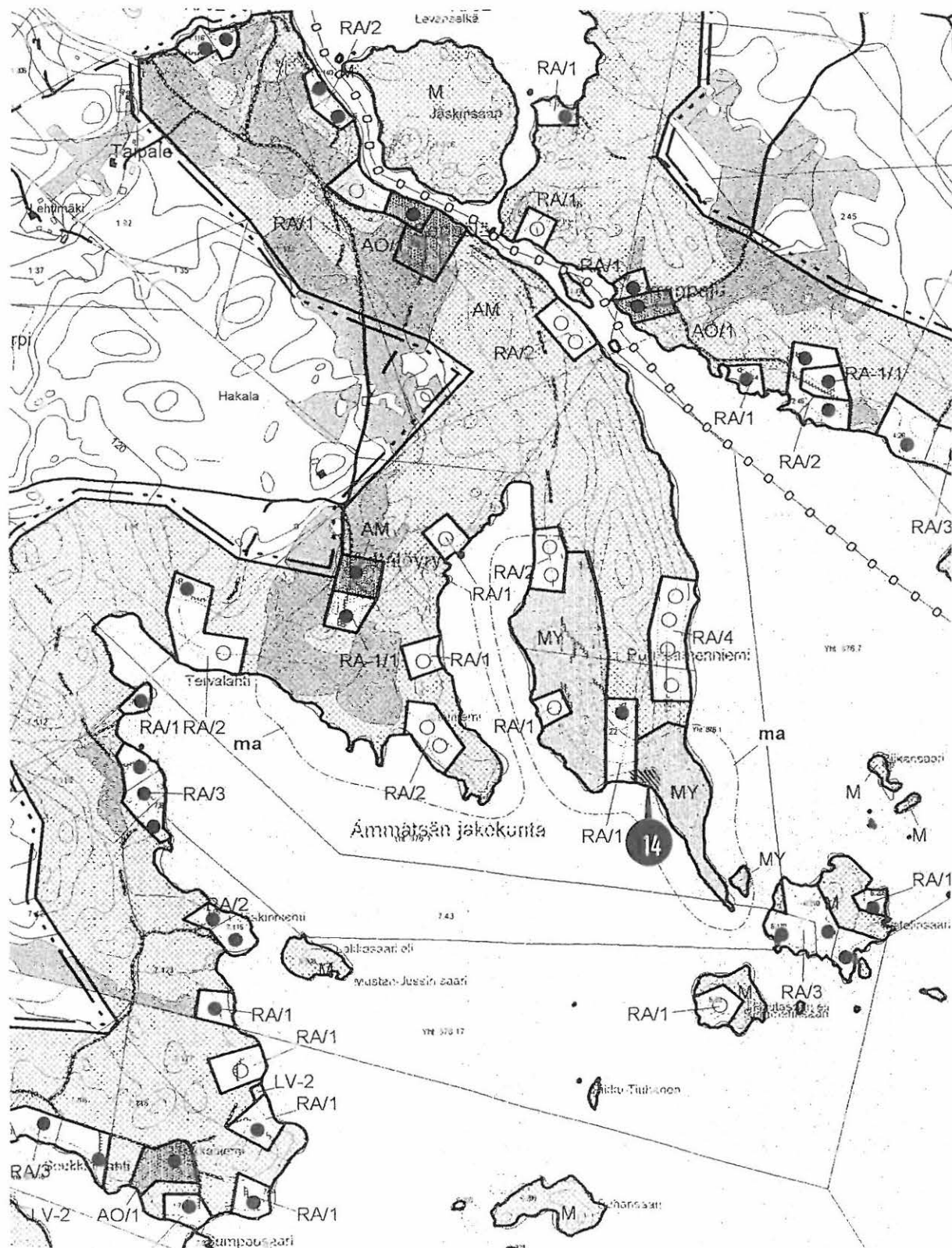
Huomautuksia

Muinaisjäänös sijaitsee alueella, jolla ei ole rantakaavaa. Vahvistettavana olevassa Vesijako - Salmentaustanjärven rantaosayleiskaavassa asuinpaikka sijaitsee loma-asunnolle varatulla tontilla (kaavamerkintä RA/1) ja sen itäpuolella metsäalueella, jolla on erityisiä ympäristöarvoja (kaavamerkintä MY). Tontilla on jo loma-asunto, edellä mainittu harjun laella sijaitseva huvila, joten rakentaminen ei ilmeisesti välittömästi uhkaa muinaisjäänöstä. Erilainen muu ranta-alueen käyttö, jos siihen liittyy maan kaivamista, voi vaikuttaa muinaisjäänökseen haitallisesti.

Padasjoki [14] Puuksamenniemi, kaavatilanne ja asuinpaikka 1:10000

Pohjakarttana rantaosayleiskaavakartta 1:10000.

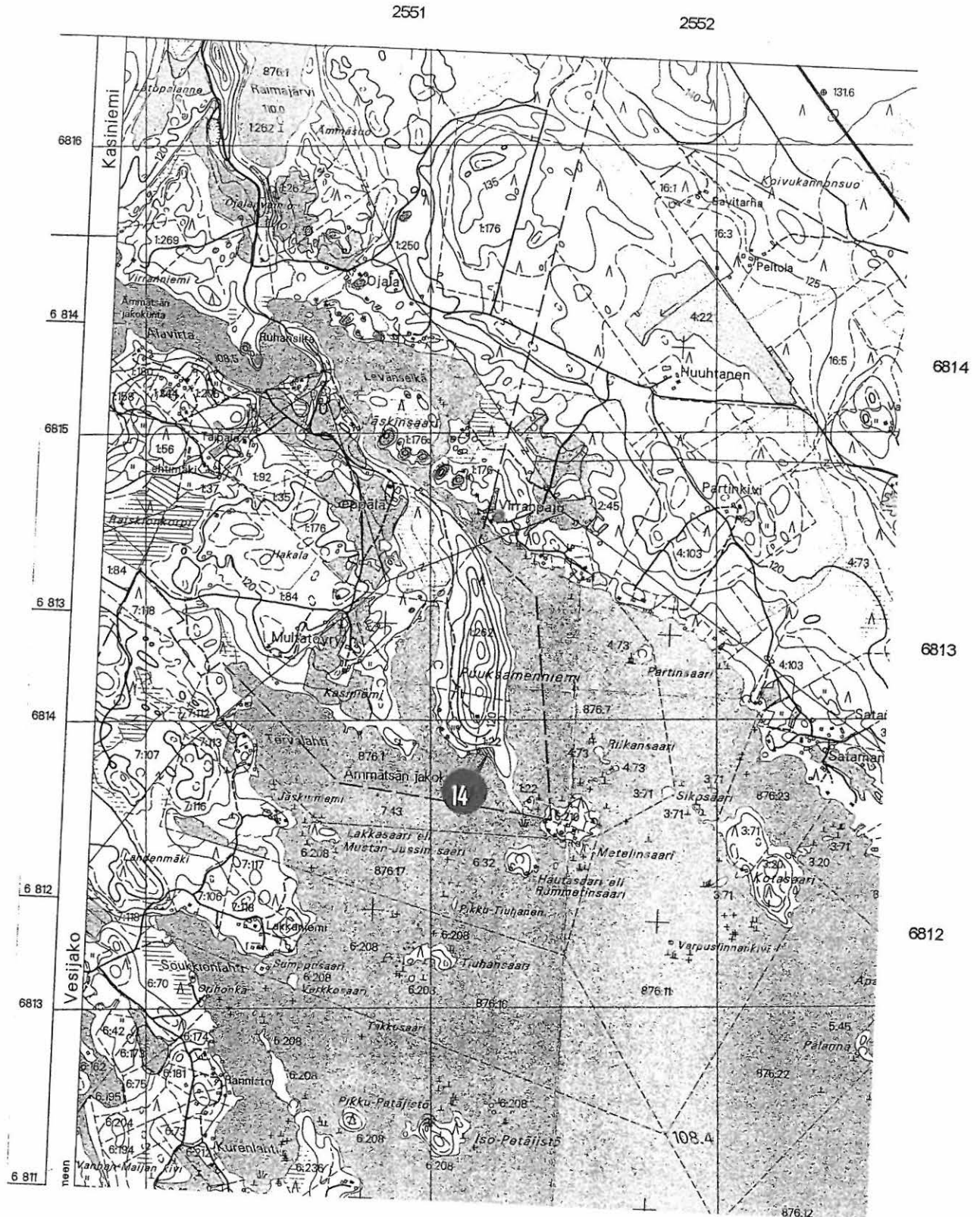
14 kivikautinen asuinpaikka

Padasjoki [14] Puuksamenniemi, peruskartta 1:20000

Pk 2143 05 Torittu 1996

14 Padasjoki [14] Puuksamenniemi, kivikautinen asuinpaikka

Inventointikohde 13: Padasjoki Ruhansilta

MyR 876 04 0001

Kunta Padasjoki**Kohdenumero**

Kylä	Nimi	Peruskartta	x/y/z
Kasiniemi	Ruhansilta	2143 05 Torittu	6814 05 2550 53 111

Mj-laji	Ajoitus	Lkm	Lk
Hajalöytöpaikka	Kivikausi	1	III

Tila ja Rno

Pelto-Ansio 1:262

MaanomistajaKirsi Helmi Katariina Schildt-Hölttä
Ansio
17740 KASINIEMI**Ympäristö**

Paikka sijaitsee Padasjoen kirkosta 19,8 km länsiluoteeseen, Vesijako-järven pohjoispäässä, siihen Vehkajärvestä laskevan Alavirran ylittävän Ruhansillan länsipuolella. Noin sata metriä leveä Alavirta laskee luoteesta, kiertää löytöpaikan eteläpuolella olevan noin 200 m pituisen niemen ja alittaa Ruhansillan etelästä pohjoiseen noin 30 m leveässä kapeikossa. Sillan jälkeen virta kääntyy kaakkoon ja laskee Vesijako-järveen noin kilometrin päässä. Veden pinnan taso virrassa on käytännöllisesti katsoen sama koko alueella. Pohjoisesta Ruhansillan kapeikon kautta etelään ja sitten Alavirran lounaisrantaa kaakkoon kulkee hiekkaharju. Sillan tienoilla harjanne on 30-50 m leveä ja vain pari metriä korkea. Muuten maasto on kivistä moreenia, ja etenkin rannoilla kostea ja soistunutta. Ruhansillan ympäristö on metsämaata. Harjulla kulkevan tien varrella noin 200 m sillasta pohjoiseen on peltoja. Alavirran etelärannalla on kesämökkejä.

Kohde

Kohde löytyi inventoinnissa 17.10.2000. Noin 40 m sillasta länteen, tien eteläreunassa olevasta leikkauksesta löytyi kvartsi-iskos (KM 32392, x = 6814 04, y = 2550 53, z = 111). Löytökohdasta noin 4 m sillalle päin on sähkö- tai puhelinpylväs. Leikkaus on paikalla noin 1 m korkea. Iskos oli leikkauksen päällä kohdassa, josta turvetta oli irronnut parin kymmenen sentin leveydeltä reunan päältä tasamaalta, kun tietä oli äskettäin kunnostettu. Iskos oli mineraalimaan yläpinnassa, selvästi alkuperäisellä paikallaan, tiukasti kiinni soransekaisessa hiekkamaassa. Muualta leikkauksesta ja sillan korvassa tien etelälaidassa olevasta pienestä hiekkakuopasta ei löytynyt muita asuinpaikkaan viittaavia löytöjä. Kumparelle löytökohdan eteläpuolelle tehtiin puolenkymmentä koe-kuoppaa 2-25 m tien laidasta etelään. Niistäkään ei löytynyt mitään. Maaperä oli soran-

sekaista hiekkaa. Pinta oli monin paikoin nyrkinkokoisten pyöreiden harjukivien tiheään peittämä, mikä vaikeutti kaivamista. Maasto on kuitenkin asuinpaikaksi sopivaa.

Kumpareelta noin 200 m pohjoiseen, tien itäpuolelle, kaakkoon suolle laskevan törmämaisen rinteeseen päälle ($x = 6814\ 19$, $y = 2550\ 49$, $z = 111$), tehdystä koekuopasta löytyi noin 3 mm pituinen muru palanutta luuta ja puolen kymmentä saman kokoista, mutta teräväsärmäistä ja lastumaista kvartsisirua (ei luetteloitu). Nämä löydöt tuntuisivat viittavan asuinpaikkaan, mutta noin viidestä muutaman metrin säteelle ympäristöön tehdystä koekuopasta ei löytynyt mitään. Maaperä paikalla oli samanlaista kivien ja harjusoran sekaista hiekkaa kuin muuallakin harjanteella. Maa oli väriltään voimakkaan punaista, mutta tämä johtunee luontaisesta rautapitoisuudesta.

Inventoinnissa talteen saadut löydöt osoittavat melko selvästi, että paikalla on oleskeltu esihistoriallisella ajalla, ilmeisesti kivi- tai varhaismetallikaudella. Myös paikan sijainti ja maasto ovat pyyntiasuinpaikalle sopivia. Ainakaan inventoinnissa käytettävissä olevan ajan puitteissa asuinpaikan paikantaminen ei kuitenkaan onnistunut. Löytöjen vähäisyyden vuoksi paikka on luokiteltava toistaiseksi hajalöytöpaikaksi.

Inventointilöydöt

KM 32392 kvartsi-iskos (lisäksi muru palanutta luuta ja iskosmaisia kvartsi-siruja, joita ei luetteloitu)

Kuvat

Lahden kaupunginmuseon kuva-arkisto neg. 126558 - 126560

Huomautuksia

Kvartsi-iskoksen KM 32392 löytöpaikka sijaitsee Ansion rantakaava-alueella. Löytöpaikan kohdalla tien eteläpuolella, missä maasto olisi asuinpaikaksi sopivaa, on metsätalousaluetta (kaavamerkintä M löytöpaikasta itään ja M-1 löytöpaikasta länteen). Toinen löytökohta (palanut luun muru ja mahdolliset kvartsi-iskokset) on kaava-alueen ulkopuolella noin 100 m päässä sen rajasta. Asuinpaikaksi sopivinta maastoa kaava-alueella Ruhansillan lähellä on tien länsipuolinen harjanne löytöpaikkojen välissä ja niemi sillan toisella puolella. Näitä alueita ei ajan puutteen vuoksi inventoinnissa koekuopitettu, mutta niille ei myöskään ole kaavassa merkitty rakennustontteja. Ruhansillan lähelle kaavassa varatut loma-asuntojen tontit (korttelit 5 ja 6) tarkastettiin, mutta todettiin maastoltaan muinaisjäännöksiä kannalta huonoiksi. Korttelin 6 ainoalla tontilla maasto on alavaa ja kosteaa. Kortteli 5 taas on kivikkoista moreeni- ja jyrkkää rinnettä.

Padasjoki Ruhansilta. Kvartsi-iskoksen KM 32392 löytöpaikka on tieleikkauksessa sähköpylvästä noin 5 m kuvaajaan päin. Taustalla on Alavirran ylittävä Ruhansilta. Kuvaussuunta itään. (LKM Neg 126558)

Padasjoki Ruhansilta, kaavatilanne ja löytöpaikat, 1:4000

Pohjakarttana rantakaavakartta 1:2000.

Löytöpaikat:

- 1 KM 32392 kvartsi-iskos
- 2 palanutta luuta ja iskosmaisia kvartsi-siruja, joita ei luetteloitu

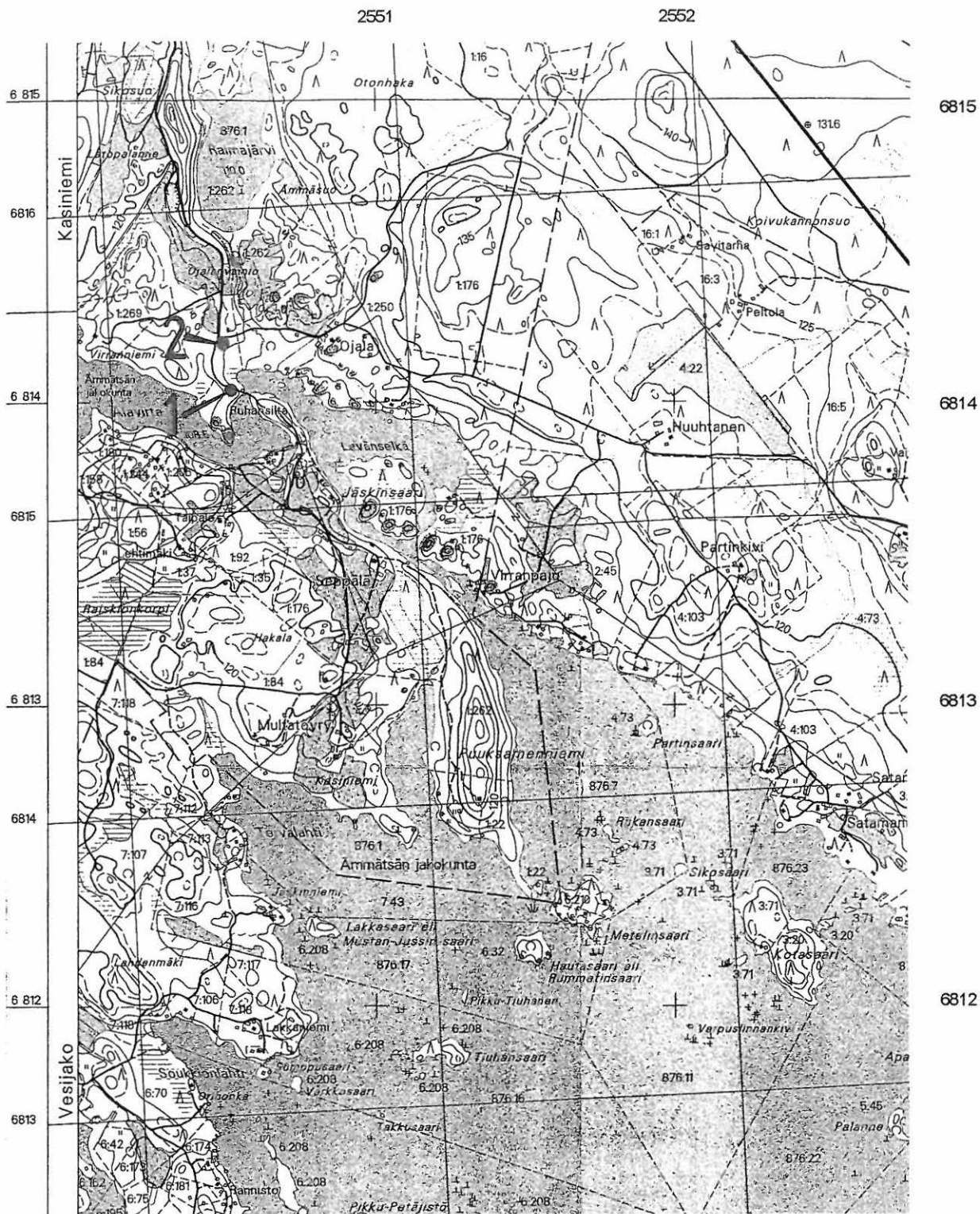

Padasjoki Ruhansilta, peruskartta 1:20000

Pk 2143 05 Torittu 1996

Padasjoki Ruhansilta, hajalöytöpaikka:

- 1 KM 32392 kvartsi-iskos
- 2 palanutta luuta ja iskosmaisja kvartsisiruja (ei luetteloitu)

Inventointikohde 14: Padasjoki Kirkkoportti

KJR 576 64 0002

Kunta Padasjoki**Kohdenumero**

Kylä	Nimi	Peruskartta	x/y/z
Vesijako	Kirkkoportti	2143 04 Vesijako	6809 38 2553 80 110

Mj-laji	Ajoitus	Lkm	Lk
<u>Hajalöytöpaikka</u>	Kivikausi	1	III

Tila ja Rno

Kainiemi 9:10

MaanomistajaKainiemi Paavo Lauri oik.omistajat
Kainiementie 56
17530 ARRAKOSKI**Ympäristö**

Paikka sijaitsee Padasjoen kirkosta 15,1 km länsiluoteeseen, Vesijako-järven keski-osassa, sen itärannalla, Kainiemen talosta 500 m etelään. Maasto on hyvin loivasti länsilounaaseen laskevaa rinnettä. Löytöpaikan länsipuolella on noin metrin korkuinen rantatörmä, joka laskee Vesijako-järveen. Maaperä on kivetöntä hietaa. Ympäristö on sadan metrin säteellä peltoa. Noin 25 m päässä etelässä on peruskarttaankin merkitty oja, joka laskee järveen.

Kohde

Kohde löytyi inventoinnissa 17.10.2000. Koko löytöpaikkaa ympäröivä peltoalue oli tällöin sängellä tai muuten kasvipeitteistä lukuun ottamatta 7 m leveää vastakynnettyä kaistaletta, joka ulottui pellon poikki koillisesta lounaaseen. Tämän kynnetyn kaistan rannanpuoleisesta päästä (x = 6809 38, y = 2553 80, z = 110) löytyi kaksi kvartsi-iskosta (KM 32393). Toinen iskoksista oli parin metrin päässä pellon reunasta (ja rantatörmästä), toinen noin 15 m päässä. Koko kynnetty alue tarkastettiin, mutta muuta ei löytynyt. Kynnetyn alueen ulkopuolella pellolla havaintomahdollisuudet olivat erittäin huonot. On hyvin mahdollista, että löytöjä on laajemmalla alueella, ja että kyseessä on asuinpaikka. Inventointilöytöjen vähäisyyden vuoksi kohdetta ei ole kuitenkaan ole luokiteltu kiinteäksi muinaisjäännökseksi, vaan sitä on ainakin toistaiseksi pidettävä hajalöytöpaikkana.

Inventointilöydöt

KM 32393 kvartsi-iskoksia

Lähilöytöjä

KM 9657:1-2 löydöt kivikautiselta asuinpaikalta Padasjoki [1] Kainiemi-Isohiekka noin 400 m päästä itäkaakosta

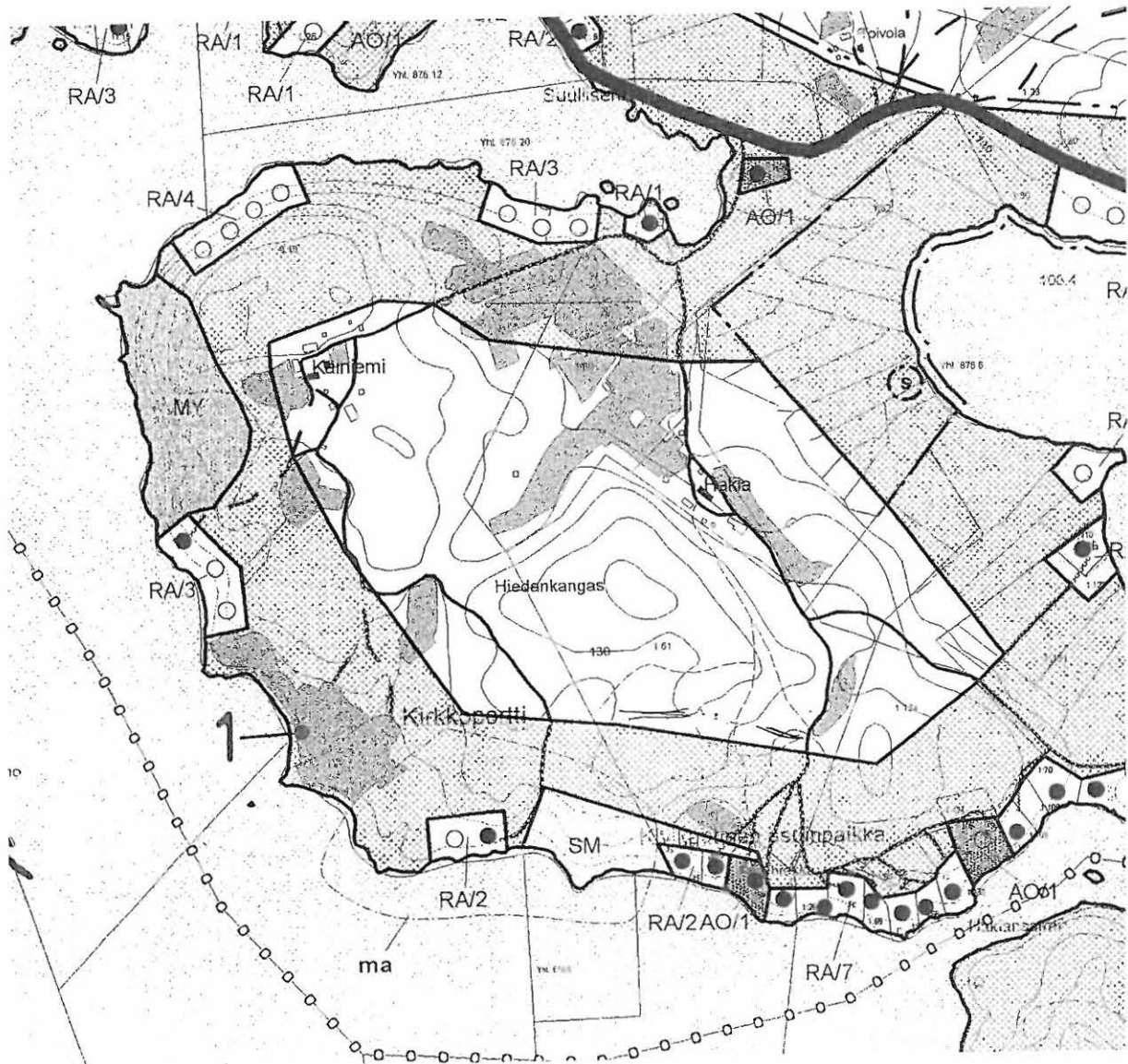
Huomautuksia

Löytöpaikka sijaitsee alueella, jolla ei ole rantakaavaa. Vahvistettavana olevassa Vesijako - Salmentaustanjärven rantaosayleiskaavassa asuinpaikka sijaitsee maa- ja metsätalousalueella (kaavamerkintä M).

Padasjoki Kirkkoportti, kaavatilanne ja löytöpaikka 1:10000

Pohjakarttana rantaosayleiskaavakartta 1:10000.

1 Kirkkoportti, kivikautinen hajalöytöpaikka

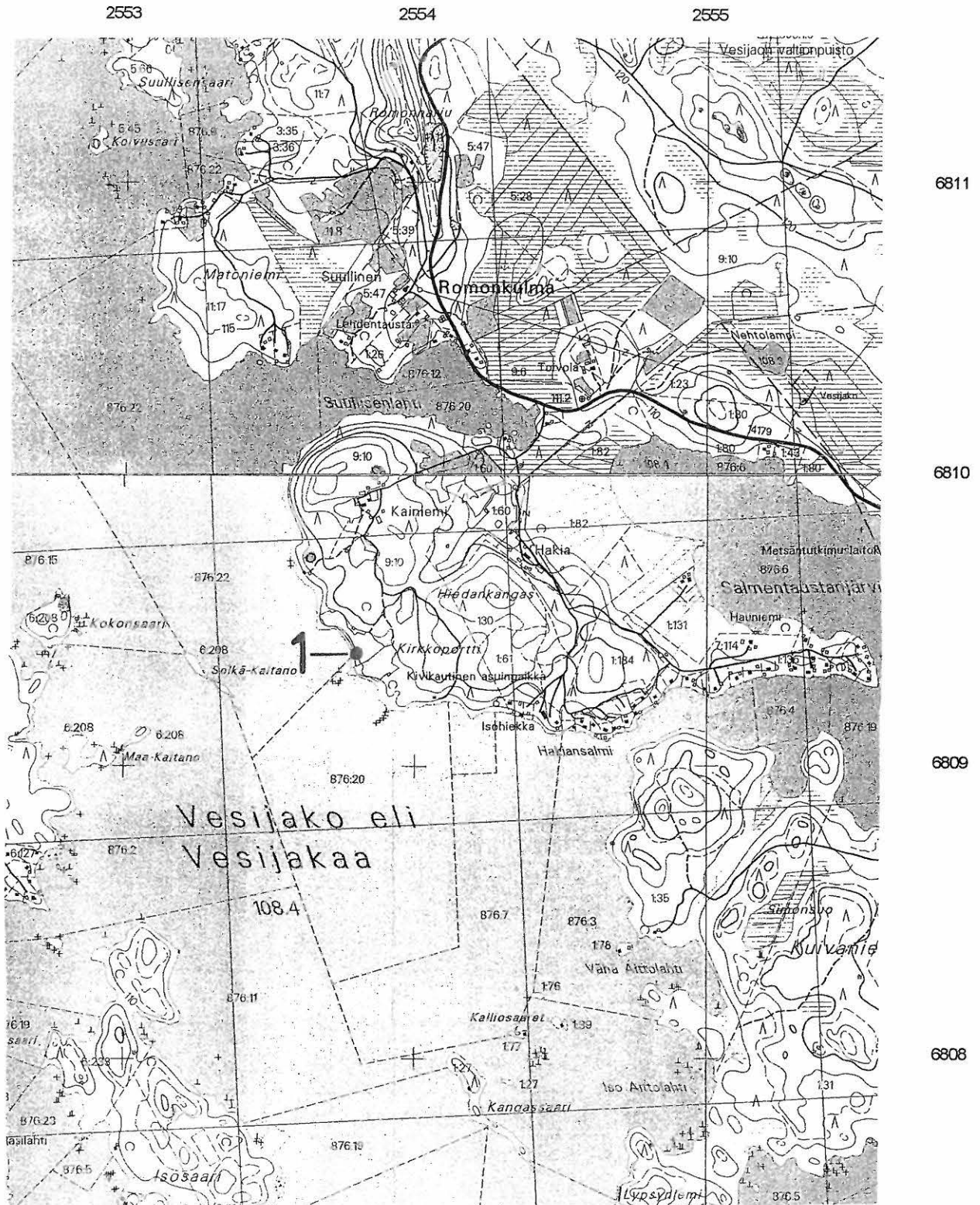

Padasjoki Kirkkoportti, hajalöytöpaikka, peruskartta 1:20000

Pk 2143 04 Vesijako 1996

Pk 2143 05 Torittu 1996

1 Kirkkoportti, kivikautinen hajalöytöpaikka

3.6. Sysmä

Tutkimus- ja kaavoitustilanne

Sysmä on inventointialueen ja koko Päijät-Hämeenkin kunnista omassa luokassaan kiinteiden muinaisjäännostien määrän osalta. Syksyllä 2000 niitä oli muinaisjäännosteluettelossa 113 kappaletta. Ensimmäisen muinaisjäännostien perusinventoinnin suoritti Pentti Koivunen vuonna 1965, ja toisen Sirkka-Liisa Seppälä vuonna 1999. Pienialaisempia inventointeja on tehty keskustaaajaman kaava-alueella 1999 lähinnä kaavoituksen tarpeita silmällä pitäen ja Nuoramoisten ja Onkiniemen kylissä 1997 ja 1999 liittyen EU-projektiin, jossa pyrittiin muun muassa edistämään muinaisjäännostien käyttöä matkailussa. Viime vuosien inventoinneissa on löytynyt yhteensä noin 20 aiemmin tuntematonta muinaisjäännostia. Muutenkin kunnan alueelta on viime aikoina löydetty vuosittain uusia muinaisjäännostia paikallisten asianharrastajien ilmoitusten perusteella. Kunnassa on myös tehty lähes vuosittain kaivaustutkimuksia, osittain rakennustöiden edellyttäminä pelastuskaivauksina, osittain pelkästään tutkimuksellisista lähtökohdista.

Sysmälle on ominaista rautakautisten, vanhaan maanviljelysasutukseen liittyvien muinaisjäännostien runsaus. Erityisen paljon kunnassa on kuppi- eli uhrikiviä, mutta myös kalmistoja ja asuinpaikkoja tunnetaan paljon. Rautakautisia muinaisjäännostet keskittyvät voimakkaasti Majutveden luoteisrannalle, nykyiseen kunnan keskustaaajamaan, mutta niitä on myös lähes jokaisessa kylässä Tainionvirran vesireitin varrella ja satunnaisesti muuallakin. Kivi ja varhaismetallikautiseen pyyntikulttuuriin liittyviä muinaisjäännostia, enimmäkseen asuinpaikkoja, on myös runsaasti. Ne ovat melko tasaisesti ja kautuneina eri puolilla kuntaa.

Kunnan kaavoitustilanteen selvittely jäi inventoinnissa melko puutteelliseksi, koska siitä saatiin tietoja vasta maastotyövaiheessa pikaisella käynnillä kunnanvirastossa. Kunnan keskustaaajamassa on kaavoitettua aluetta muutamia neliökilometrejä. Tämä alue inventoitiin vuonna 1999. Rantakaavoja on muutamia kymmeniä eri puolilla kuntaa. Päijänteelle on juuri valmistunut rantaosayleiskaava, joka kattaa kaikki Päijänteen rannat kunnassa, mutta ei Majutvettä.

Inventointialueet ja -kohteet

Tarkastettavaksi valittiin Paavolan rantakaava-alue Majutveden itärannalla, Tainionvirran suun pohjoispuolella. Kaava-alueen eteläosassa pelloilla on kaksi jo vuonna 1965 löydettyä asuinpaikkaa Sysmä [38] Kuhanpelto ja Sysmä [39] Varikselanpelto. Niitä ei inventoinnissa kuitenkaan tarkastettu, vaan etsintä keskittyi alueen pohjoisosaan, missä on enimmäkseen ehjää metsämaastoa. Siellä todettiin vuonna 1991 kaava-alueen ulkopuolella havaitun asuinpaikan Sysmä [76] Vuohiniemi olevan huomattavasti laajempi kuin aiemmin on tiedetty. Asuinpaikan todettiin itse asiassa ulottuvan pieneltä osin kaava-alueelle. Lisäksi löydettiin aiemmin tuntematon asuinpaikka puolisen kilometriä pohjoisempaa. Kohteen nimeksi annettiin Sysmä [114] Kuokanlahti.

Lisäksi tarkastettiin muutamia pieniä, aiemmin kaavoittamattomia, mutta Päijänteen rantaosayleiskaavassa rakennuskäyttöön osoitettuja alueita Rapalanniemen lounaisrannalla Hevoshiekassa, Särkiniemessä ja Hiiliniemessä. Näiltä alueilta ei kuitenkaan löytynyt mitään.

Inventointikohde 15: Sysmä [76] Vuohiniemi

KJR 781 07 0076

Kunta Sysmä**Kohdenumero** 76**Kylä** **Nimi**

Suurikylä Vuohiniemi

Peruskartta **x/y/z**3121 05 6817 28
Nuoramoinen 3430 64
85-92**Mj-laji** **Ajoitus**

Asuinpaikka Kivikausi

Lkm

1

Lk

II

Tila ja Rno

Kallio-Kahmaa 3:174

MaanomistajaOsmo Sorsimo
Alkutie 24 A 3
00660 HELSINKIPirkko Sorsimo
PPA 1 Paavola
19700 SYSMÄTimo Sorsimo
Bredantie 34 A
02700 KAUNIAINEN

Paavola 13:0

Pirkko Sorsimo
PPA 1 Paavola
19700 SYSMÄTimo Sorsimo
Bredantie 34 A
02700 KAUNIAINEN**Ympäristö**

Muinaisjäännös sijaitsee Sysmän kirkosta 4,6 km eteläkaakkoon, Majutveden Kuhanselän itärannalla, Vuohiniemen kohdalla, 100-300 m rannalta. Maasto on loivasti länsiluoteeseen laskevaa, mäntymetsää kasvavaa hiekkakangasta, itse asiassa harjun rinnettä. Harju on koillis-lounais-suuntainen. Asuinpaikan koillispuolella harju on korkea ja jyrkkäpiirteinen, mutta asuinpaikan kohdalla se näkyy vain matalana laakeana harjanteena.

Alueen läpi kulkee tie. Se tulee idästä harjanteen eteläpäähän yli, kääntyy kulkemaan etelään todetun asuinpaikka-alueen länsireunaa myötäillen ja asuinpaikan eteläosassa

lopulta kaakkoon. Tien länsipuolella asuinpaikan kohdalla on laaja pelto, ja maasto muuttuu lähes tasaiseksi. Asuinpaikan pohjoisosan kohdalla tien mutkan ja pellon välissä on suuri lato. Tien kääntyessä kaakkoon asuinpaikan eteläosassa siltä eroaa lounaaseen noin sadan metrin päässä olevalle kesämökille menevä tie. Alueella on eri ikäisiä pieniä hiekkakuoppia, runsaimmin kesämökille menevän tien varsilla, muutamia myös alueen pohjoisosassa, idästä tulevan tien pohjoispuolella. Muuten maasto on ehjää.

Kohde

Kohde on laaja kivikautinen asuinpaikka-alue, jolla on asumuspainanteita ja useita löytöpaikkoja noin 200 m x 100 m kokoisella alueella. Ensimmäiset havainnot asuinpaikasta saatiin vuonna 1991, kun Leena Lehtinen ja Eeva Raike löysivät kvartsi-iskoksia (KM 26787) tieltä, kesämökille menevän tien risteyksestä, koordinaattien ilmoittamasta kohdasta ($x = 6817\ 28$, $y = 3430\ 64$). Vuonna 1999 Sysmän inventoinnissa Sirkka-Liisa Seppälä havaitsi myös kvartsi-iskoksen samassa paikassa. Ennen vuoden 2000 inventointia kohde on ollut muinaisjäännekuva- ja kartta-aineistossa epävarmana asuinpaikkana.

Inventoinnissa 12.10. ja 16.10.2000 kerättiin asuinpaikkalöytöjä pintapoimintana tien laidalta ilmeisesti lumiauran rikkomalta maan pinnalta kahdesta kohdasta asuinpaikan pohjoisosassa. Idästä harjanteen yli tulevan tien etelälaidalla, 22 m kartalle merkitystä tervahaudasta länteen, oli noin 2 m² alalla paljaalla maan pinnalla palaneita kiviä ja tyyppillistä kampakeramiikkaa (KM 32384:1, $x = 6817\ 33$, $y = 3430\ 83$, $z = 90$). Maasto on ehjää, lähes tasaista hiekkakangasta. Maan pinnalla erotuu heikkoja vallimaisia rantamuodostumia.

Noin 75 m lännempänä tien pohjoislaidalla löytyi pala asbestikeramiikkaa (KM 32384:2, $x = 6817\ 34$, $y = 3430\ 75$, $z = 87$). Löytökohdalta lounaaseen tien toisella puolella on suuri pyöreä painanne. Sitä ympäröi useilla suunnilla selvä reunavalli, ja reunat laskevat loivasti keskustaan, jossa pohja on laajalla alalla jokseenkin tasainen. Painanteen halkaisija on reunavallin päältä mitattuna 14 m, ja syvyys noin 1 m. Painanteeseen ei tehty koekuoppia, mutta muotonsa perusteella se näyttää selvältä asumuspainanteelta (asumuspainanne 1). Painanteen pohjoisreunalla, sen reunavallissa on melko tuore parin metrin läpimittainen ja melko syvä kaivanto. Kaivannon tarkoitus on epäselvä, sillä siitä poistettu maa näyttää kasatun sen ympärille. Muuten painanne on ehjä. Tien pohjoispuolella, aivan sen reunassa on kaksi hiekkakuoppaa, noin 10 m läpimittainen luoteessa ja pienempi koillisessa, keramiikan löytökohdasta muutamia metrejä itään. Painanteen etelälaidalla, aivan sen reunan päällä, on kivinen rajapyykki.

Asumuspainanteen 1 kohdalla maan pinta laskee hyvin loivasti länteen, mutta sen länsipuolella lasku on jyrkempi, törmämainen. Törmä muuttuu selvemmäksi tien pohjoispuolella. Sillä suunnalla asuinpaikan ulottuvuus on tuntematon. Etelään mentäessä törmä häviää vähitellen. Maasto on etelässä loivasti länteen laskevaa, ehjää kangasmaastoa. Selviä merkkejä asuinpaikasta ei havaittu noin 100 m matkalla painanteesta 1 etelään, vaikka maasto on hyvää.

Etelämpänä, vuosien 1991 ja 1999 kvartsilöytöpaikan kohdalla tien itäpuolella on toinen asumuspainanne (asumuspainanne 2, $x = 6817\ 28$, $y = 3430\ 67$, $z = 85$). Painanteen keskipiste on noin 25 m kesämökille menevän tien risteyksestä koilliseen ja noin 20 m pellolle menevän tien risteyksestä kaakkoon. Painanne on pyöreä, ja sen läpimitä 9-10 m. Sen itäreunan muoto on selvä, vaikka selvää reunavallia ei olenkaan. Painanne on matala ja sijaitsee loivasti länteen laskevalla rinteellä, joten länsireuna on

epäselvempi. Painanteeseen tehtiin kaksi noin 25 cm läpimittaista koekuoppaa. Koekuopasta 1 painanteen länsilaidalta ei löytynyt mitään, vaikka hiekka oli punaruskeaa ja likaisen tuntuista. Koekuopassa 2 painanteen keskeltä maa oli samanlaista, ja siitä löytyi kolme kivilaji-iskosta (KM 32384:3).

Asumuspainanteesta 2 etelään, kaakkoon menevän tien molemmilla puolilla, on muutamia muita painanteita, joista ainakin osa ulkonäkönsä perusteella saattaa olla asumuspainanteita. Vielä etelämpänä, kesämökille menevän tien varsilla maasto on asuinpaikaksi sopivaa, mutta alueella on hyvin paljon vanhoja, pieniä, umpeen kasvaneita hiekkakuoppia. Mahdolliset muinaisjäännökset ovat todennäköisesti tuhoutuneet. Kesämökin eteläpuolella, noin 170 m asumuspainanteesta 2 etelälounaaseen ($x = 6817$ 16, $y = 3429$ 40, $z = 82$) on peltoa, jolle harjun kärki jatkuu rantaa myötäilevänä kapeana hiekkaharjanteena. Pelto oli inventoinnin aikana kynnetytynä, ja sitä tarkastettiin muutamien kymmenen metrin matkalta mökistä etelään. Erittäin hyvistä havaintomahdollisuuksista huolimatta mitään merkkejä muinaisjäännöksistä ei pellolla havaittu.

Aiemmat löydöt

KM 26787 kvartsi-iskos

Inventointilöydöt

KM 32384 saviastianpaloja, kivilaji-iskoksia

Kuvat

Lahden kaupunginmuseon kuva-arkisto neg. 126546 - 126547

Tutkimukset

Lehtinen & Raike 1991 tarkastus

Seppälä 1999 inventointi

Huomautuksia

Asuinpaikan pohjoisosa sijaitsee Paavolan tilalla, ja asumuspainanne 1 ja siihen välittömästi liittyvät asuinpaikan osat Paavolan rantakaava-alueella. Lehtisen ja Raiken tarkastus vuonna 1991 liittyy ilmeisesti rantakaavan valmisteluun. Tällöin löytyi kvartsi-iskoksia asuinpaikan eteläosasta, Kallio-Kahmaan tilan maalta, rantakaava-alueen ulkopuolelta, mutta asumuspainanteita ei havaittu.

Se osa rantakaava-alueesta, jolle asuinpaikka ulottuu on varattu maa- ja metsätalouksikäyttöön (kaavamerkintä M), joten lomarakentaminen ei uhkaa muinaisjäännöstä. Muu maankäyttö kaava-alueella ja sen ulkopuolella voi kuitenkin vaikuttaa haitallisesti muinaisjäännöksen. Alueella on useita pieniä hiekkakuoppia, joista osa näyttää melko uusilta. Lähimmät ovat vain alle kymmenen metrin päässä asumuspainanteista. Alueen läpi ja aivan asumuspainanteen 1 vieritse kulkee myös tie. Se ei toistaiseksi ole aiheuttanut vahinkoa, koska sitä rakennettaessa maata ei ole kaivettu syvemmälle. Mahdolliset tienparannustyöt saattavat kuitenkin tulevaisuudessa uhata muinaisjäännöksiä. Inventoinnin aikana ilmeni, että Sysmän kunta aikoo keväällä 2001 rakentaa vedenottamon ja vesijohdon asuinpaikan viereen. Nämä työt ainakin sivuavat muinaisjäännöstä.

Sysmä [76] Vuohiniemi. Asuinpaikan pohjoisosaa kuvattuna idästä tulevan tien suunnassa länteen. Etualalla kampakeramiikan KM 32384:1 löytöpaikka on tien vasemmassa laidassa. Taustalla kuvan keskipisteestä oikealle näkyy vaaleana pellon laidassa olevan ladon katto. Tie kääntyy ladon luona vasemmalle (etelään). Painanne 1 ja saviastianpalan KM 32384:2 löytöpaikka sijaitsevat ladosta vasemmalle ja kuvaajaan päin, painanne tien vasemmalla ja löytöpaikka oikealla puolella. (LKM Neg 126546)

Sysmä [76] Vuohiniemi. Painanne 1 on kuvan keskellä. Sen vasemmassa etureunassa on kivinen rajapyykki ja takana kaatunut mänty. Taustalla näkyy pellon laidassa olevan lato. Asuinpaikka-alueen läpi kulkeva tie on painanteen ja ladon välissä, mutta jää törmän taakse, eikä näy kuvassa. Saviastianpalan KM 32384:2 löytöpaikka on tien varrella kuvan oikeassa laidassa. Kuvaussuunta on länsiluoteeseen. (LKM Neg 126547)

Sysmä [76] Vuohiniemi, kaavatilanne ja muinaisjäännökset 1:4000
 Pohjakarttana rantakaavakartta 1:2000

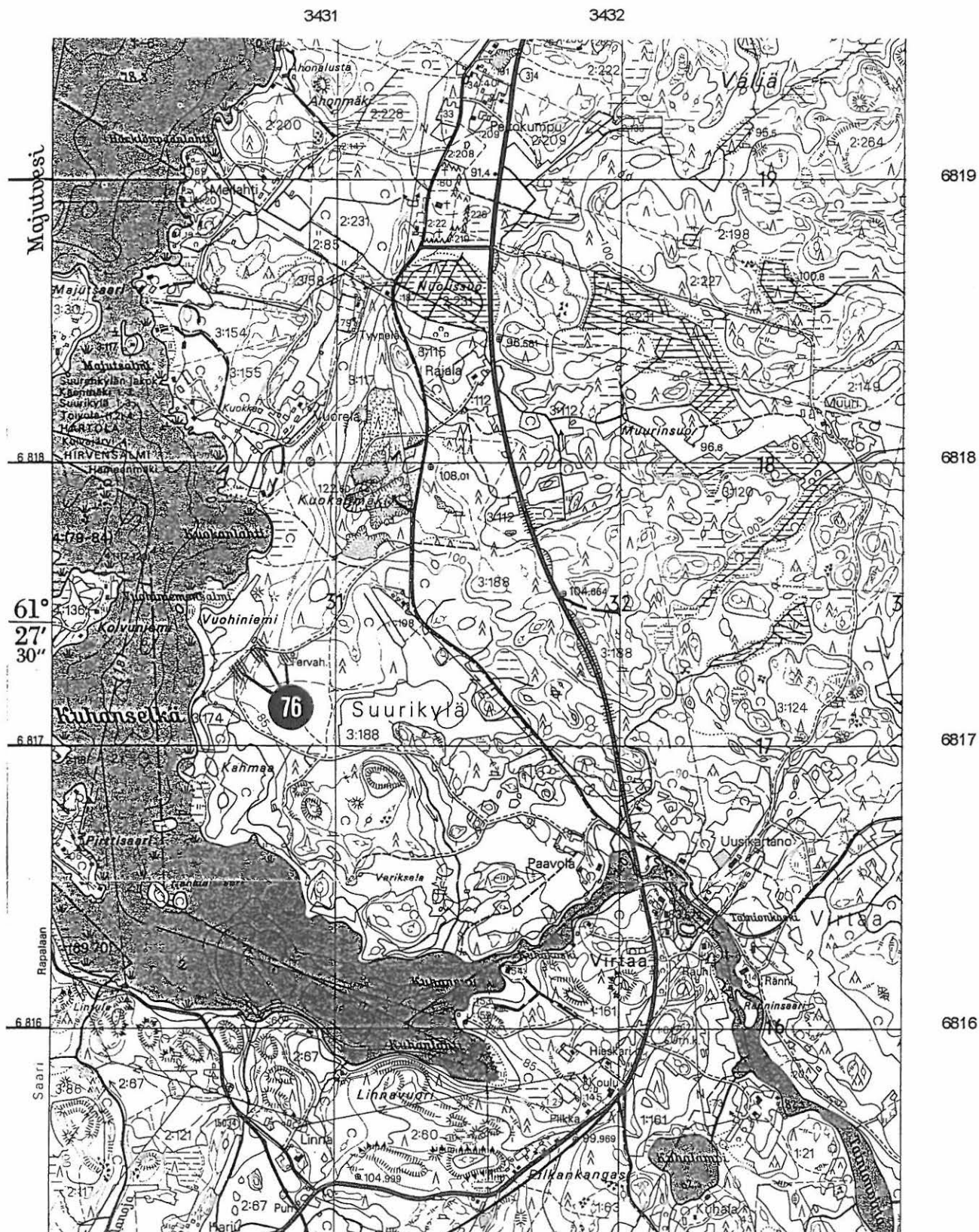
- o asumuspainanteet 1 ja 2, KM 32384 painanteesta 2
- löytöpaikat 3 (KM 32384:1), 4 (KM 32384:2) ja 5 (KM 26787)
- //// alueella muutamia painanteita, mahdollisesti asumuspainanteita
- ⊗ tervahauta (sijainti korjattu, kaavakartassa väärin)
- ⊗ hiekkakuoppa
- ☒ == kesämökki ja sille menevä tie

Sysmä [76] Vuohiniemi, peruskartta 1:20000

Pk 3121 05 Nuoramoinen 1985 (pällepainatus 1993)

76 Sysmä [76] Vuohiniemi, kivikautinen asuinpaikka

Inventointikohde 16: Sysmä [114] Kuokanlahti

MR 787 07 0714

Kunta	Sysmä		
Kohdenumero	114		
Kylä	Nimi	Peruskartta	x/y/z
Suurikylä	<u>Kuokanlahti</u>	3121 05 Nuoramoinen	6817 73 3430 92 84-88
Mj-laji	Ajoitus	Lkm	Lk
Asuinpaikka	Kivikausi	1	II
Tila ja Rno	Maanomistaja		
Paavola 13:0	Pirkko Sorsimo PPA 1 Paavola 19700 SYSMÄ		
	Timo Sorsimo Bredantie 34 A 02700 KAUNIAINEN		

Ympäristö

Muinaisjäänös sijaitsee Sysmän kirkosta 4,2 km eteläkaakkoon, Majutveden itärannalla, Kuokanlahden kohdalla, noin 200 m rannalta. Maasto on länteen laskevaa, mäntyvaltaista sekametsää kasvavaa harjun rinnettä. Asuinpaikan kohdalla harju on noin 30 m korkea. Rinne on ylhäältä jyrkkä ja paikoin kivinen, mutta loivenee vähitellen ja muuttuu hiekkaisemmaksi. Rinteen jyrkemmässä yläosassakin on kuitenkin 90 m mpy tason yläpuolella näkyvän Suur-Päijänteen ylimmän rannan alla eri korkeuksilla asuinpaikaksi sopivia tasaisempia kohtia. Rinteen alla maa muuttuu tasaiseksi, ja puusto kuusikoksi noin 100 m päässä rannasta. Pohjoisessa maaperä rinteellä muuttuu vähitellen kivisemmäksi noin 100 m päässä. Etelässä, noin sadan metrin päässä, rinteen alaosa länteen ulkonee osittain kallioinen niemeke, joka ulottuu Majutveden rantaan asti.

Harjun laelle, asuinpaikasta noin 100 m kaakkoon, tulee tie. Tien päästä lähtee kaksi uraa rinnettä alas ja rantaan. Luoteeseen lähtevä on traktorilla ajettava tie. Se laskeutuu rinnettä viistosti ja kulkee asuinpaikan läpi. Eteläisempi ura on maastossa heikomin erottuja polkumainen ura. Rinteen alaosassa urien välissä on joitakin pieniä, vanhoja umpeen kasvaneita hiekkakuoppia.

Kohde

Asuinpaikka löytyi inventoinnissa 12.10.2000. Harjulta rinnettä viistosti luoteeseen laskeutuvan traktoriuran koillispuolella todettiin kaksi melko heikosti erottuvaa painannetta, jotka niihin tehdyistä koekuopista saatujen löytöjen perusteella ovat ilmeisesti asumuspainanteita.

Asumuspainanne 1 on noin 100 m päässä harjun laella olevasta urien risteyksestä, ja sen keskipiste on 6 m päässä traktoriurasta ($x = 6817\ 73$, $y = 3430\ 92$, $z = 86-88$). Painanteen muoto on pyöreähkö, halkaisija noin 6 m, ja syvyys noin 20 cm. Eteläosassa olevat mättäät, mänty ja risut vaikeuttavat muodon hahmottamista. Ylärinteen puolella reuna erottuu selvästi, mutta lännessä se on epäselvä. Alarinteen puolella painannetta näyttää rajaavan terassimainen valli. Painanteen länsilaidalle, edellä mainitun "reunavallin" ulkoreunalta noin 30 cm painanteen keskustaan päin tehtiin noin 25 cm läpimittainen koekuoppa. Ohuen turvekerroksen alla oli 25 cm punaruskeaa hiekkaista likamaata, josta löytyi kampakeramiikkaa (KM 32385:1) ja palanutta kiveä. Alempana maa muuttui vielä likaisemmaksi ja tumman ruskeaksi, mutta kuoppaa ei kaivettu syvemmäksi.

Asumuspainanne 2 sijaitsee painanteesta 1 35 m pohjoisluoteeseen ($x = 6817\ 75$, $y = 3430\ 90$, $z = 84-85$) ja vajaan 10 m päässä traktoriurasta. Painanteesta 10 m länteen on kuusikon reuna. Painanne on muodoltaan samanlainen kuin painanne 1, matala ja heikosti maastosta erottuva. Halkaisija on noin 7 m. Painanteen länsiosaan, noin 2,5 m painanteen keskustasta länteen tehtiin noin 25 cm läpimittainen koekuoppa. Ohuen turvekerroksen alla oli punaruskeaa (likaista) hiekkaa, josta löytyi tarkemmin määrittelemätöntä, yleisen olemuksensa perusteella lähinnä myöhäisneoliittiselta vaikuttavaa keramiikkaa sekä palanutta luuta (KM 32385:2-3). Kuoppa kaivettiin vain noin 20 cm syvyyteen, mutta likamaa jatkui syvemmälle.

Luoteeseen menevän traktoriuran eteläpuolella, samalla tasolla rinteessä kuin asumuspainanteet 1 ja 2, on runsaasti erilaisia kuoppia ja painanteita. Osa niistä on yli metrin syvyisiä, muodoltaan vaihtelevia ja jyrkkäreunaisia. Ne ovat selvästi vanhoja, umpeen kasvaneita hiekanottokuoppia. Näiden joukossa on kuitenkin ainakin muutamia matalia ja loivareunaisia painanteita (tai hiekkakuoppien rikkomia sellaisista osia), jotka saattavat olla asumuspainanteita. Näitä painanteita ja maastoa laajemmalti ei inventoinnin aikana ennätetty tarkemmin tutkia. Maasto jatkuu asuinpaikaksi hyvin sopivana noin 100 m todetuista asumuspainanteista etelään ja pohjoiseen.

Inventointilöydöt

KM 32385 saviastianpaloja, palanutta luuta

Kuvat

Lahden kaupunginmuseon kuva-arkisto neg. 126544 - 126545

Huomautuksia

Asuinpaikka sijaitsee Paavolan rantakaava-alueella. Inventoinnissa todetut asumuspainanteet ovat korttelin 6 alueella. Korttelin kaavamerkintä on RA-1, ja tonteille saa rakentaa 120 m² lomarakennuksen. Asumuspainanne 1 on tontin 4 keskiosassa, rakennuksille varatun alueen alalaidan tienoilla. Asumuspainanne 2 on tonttien 3 ja 4 rajalla, jonkin verran alempana rinteessä. Asuinpaikka jatkuu hyvin todennäköisesti pohjoises-

sa ainakin tontille 3, maaston perusteella ehkä jopa tontille 2 asti. Tontin 1 kohdalla maaperä näytti ainakin pinnalta katsoen jo huonommin asuinpaikaksi sopivalta. Asuinpaikka saattaa ulottua korttelin 6 tonttien kohdalla myös ylemmäs rinteelle. Etelämpänä olevan Vuohiniemen asuinpaikalla ylimmät löydöt ovat peräisin tasolta 90 mmpy, eli tonttien ylälaidan tasolta. Tosin maaperä asumuspainanteiden yläpuolella on pinnaltaan jonkin verran kivisempää, ja rinnekin melko jyrkkä tonttien ylälaidassa olevaa tassannetta lukuun ottamatta. Korttelin 6 eteläpuolella asuinpaikka voi edellä mainituista tarkemmin tutkimattomista painanteista ja maaston laadusta päätellen jatkua noin 100 m päässä oleviin kallioihin asti. Kaavassa tämän alueen läpi, eteläisempää rantaan laskeutuvaa uraa pitkin, on piirretty kulkemaan tie rannalla olevaan kortteliin 5. Itse kortteli 5 sijaitsee kallioisessa ja kivisessä niemekkeessä, joka ei näytä asuinpaikaksi erityisen sopivalta.

Inventoinnin aikana ilmeni, että Sysmän kunta aikoo keväällä 2001 rakentaa vedenottamon asuinpaikasta noin puoli kilometriä etelään. Vedenottamolta keskustaan vievä vesijohto tulee kulkemaan inventoinnissa varmasti todettujen asumuspainanteiden eteläpuolitse, mutta ilmeisesti ainakin osittain edellä mainittua kortteliin 5 menevää tielinjaa pitkin, ja siten alueella, jolle asuinpaikka saattaa ulottua.

Sysmä [114] Kuokanlahti, kaavatilanne ja muinaisjännökset 1:4000
 Pohjakarttana rantakaavakartta 1:2000

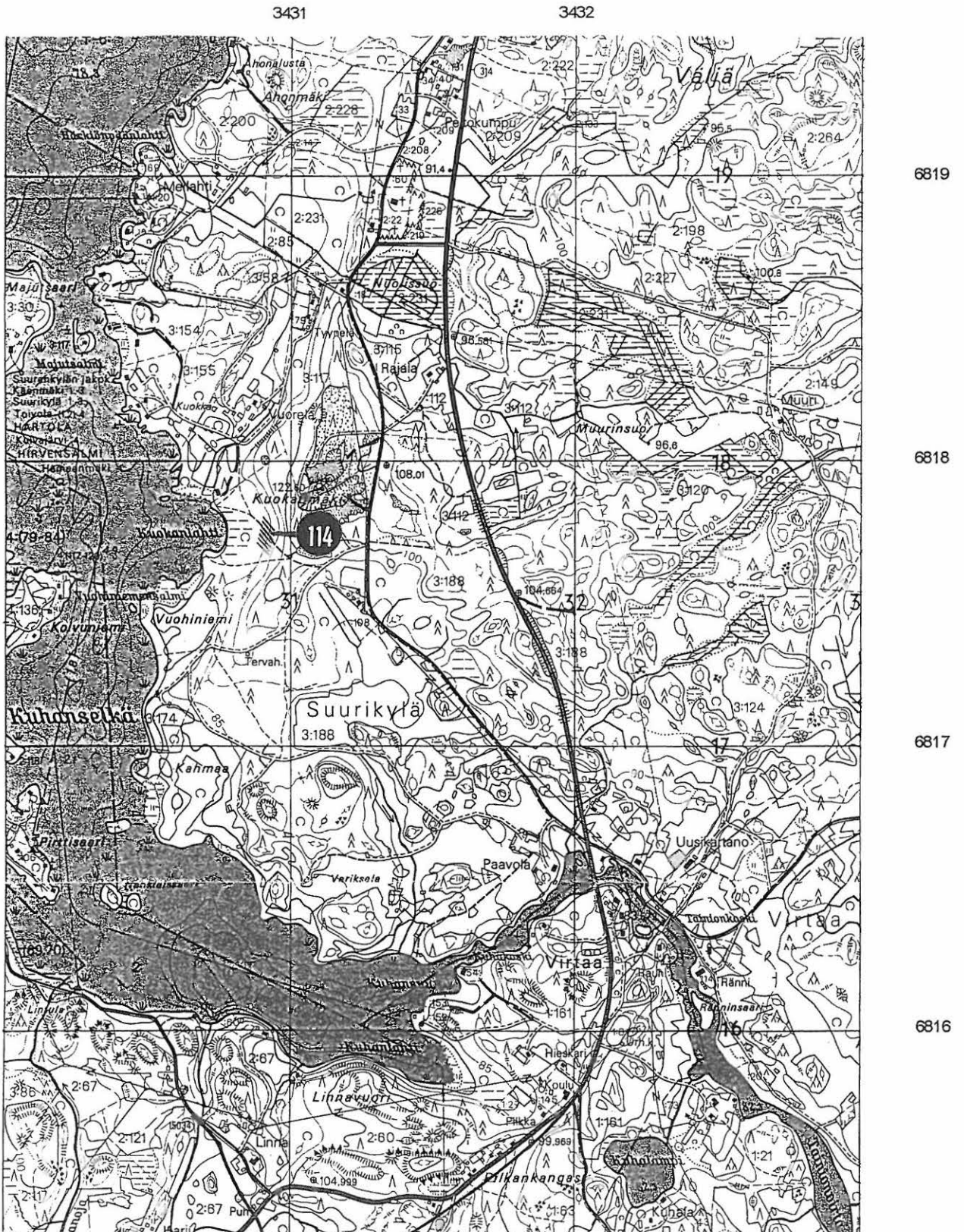
- asumuspainanteet 1 ja 2
- löydöt KM 32385:1 painanteesta 1 ja KM 32385:2-3 painanteesta 2
- ////// alueella on painanteita, osa ehkä asumuspainanteita

Sysmä [114] Kuokanlahti, peruskartta 1:20000

Pk 3121 05 Nuoramoinen 1985 (päällepainatus 1993)

114 Sysmä [114] Kuokanlahti, kivikautinen asuinpaikka

5. Tulokset

5.1. Inventoinnin arkeologiset tulokset

Inventoinnissa löytyi kymmenen kivi- tai varhaismetallikautista pyyntiasuinpaikkaa ja kaksi röykkiökohdetta, jotka saattavat olla varhaismetallikautisia hautaröykkiöistä. Kahden aiemmin tunnetun muinaisjäännöksen, yhden asuinpaikan ja yhden röykkiökohteen, laajuudesta saatiin uutta tietoa. Lisäksi inventoinnissa havaittiin kaksi irtolöytöpaikkaa, jotka saattavat olla pyyntiasuinpaikkoja, vaikka niitä ei löytöjen vähäisyyden vuoksi inventoinnissa voitu sellaisiksi varmasti todeta.

Arkeologian kannalta inventoinnin merkittävin tulos on se, että siinä löytyi peräti seitsemältä kivi- tai varhaismetallikautiselta asuinpaikalta asumuspainanteita. Samanlaisia asumusten jäännöksiä on varsinkin parin viimeisen vuosikymmenen aikana löydetty saadoilta asuinpaikoilta, erityisesti Saimaan vesistöalueelta ja Keski- ja Pohjois-Suomesta. Päijät-Hämeessä ja lähialueillakin tämän tyyppiset muinaisjäännökset ovat kuitenkin olleet lähes tuntemattomia, vaikka asuinpaikkoja, joilla ei ole ollut tai ainakaan säilynyt maan pinnalle näkyviä rakennusten jäännöksiä, on tiedossa useita kymmeniä. Päijät-Hämeessä asumuspainanteita tunnettiin ennen inventointia vain kolmella tai neljällä asuinpaikalla. Niistäkin kolme varmana pidettävää on löydetty vasta vuosina 1998 ja 1999. Inventoinnin perusteella asumuspainanteet näyttävät olevan melko yleisiä myös Päijänteen eteläosassa ja siihen liittyvien vesistöjen rannoilla.

Paikallisesti kunnissa inventointia voi pitää hyvin tuloksellisena. Noin kahden päivän työllä tunnettujen kiinteiden muinaisjäännösten lukumäärä kasvoi 10-15 % kolmessa kunnassa, Asikkalassa, Hartolassa ja Heinolassa. Muistakin kunnista löytyi samassa ajassa jotakin uutta. Tämä osoittaa, että alueen kunnissa on vielä paljon löydettävää tulevista inventoinneista ja muissa arkeologisissa tutkimuksissa.

5.2. Arkeologinen inventointi ja kaavoitus - ajatuksia tämän inventoinnin perusteella

Kaavoituksen yhtenä tehtävänä on ottaa suunnittelussa huomioon eri perusteilla suojellut kohteet, kuten muinaisjäännökset. Kaavoituksessa voidaan joko sijoittaa rakentaminen ja muu muinaisjäännöksiä vahingoittava maan käyttö niin, ettei ristiriitaa muinaisjäännösten suojelun kanssa synny, tai varautua arkeologisiin tutkimuksiin, joita muinaisjäännösten rauhoituksen poistaminen edellyttää.

Tämäkin inventointi on osoittanut, että kaavoituksen perustaminen pelkästään vanhoihin arkistotietoihin, kuten perinteisesti yleensä on ollut tapana, antaa usein kaavoitettavan alueen muinaisjäännöksistä hyvin puutteellisen kuvan. Pääasiassa tämä johtuu siitä, että useimmilla alueilla ei ole koskaan tehty inventointia, jossa muinaisjäännöksiä olisi aktiivisesti etsitty. Nykyiset tiedot perustuvat enimmäkseen satunnaisiin löytöihin, jotka on toimitettu tutkijoille.

Toinen asiaan vaikuttava tekijä on arkeologisen tietämyksen lisääntyminen. Tästä hyvänä esimerkkinä on Vuohiniemen asuinpaikka Sysmässä. Vuonna 1991 alue on tarkastettu rantakaavan valmisteluun liittyen. Tarkastuksessa havaittiin asuinpaikkaan viitattavia löytöjä rantakaava-alueen ulkopuolella asuinpaikan eteläosassa, mutta asumuspainanteita ei havaittu. Asumuspainanteet löytyivät vasta nyt ja samalla todettiin asuinpaikan pohjoisosan ulottuvan rantakaava-alueella. Tämä johtunee arkeologisen tietämyksen lisääntymisestä. Vasta 1990-luvun kuluessa arkeologit ovat alkaneet yleisem-

min kiinnittää huomiota siihen, että kivikautisilla asuinpaikoilla on tällaisia maan pinnalle näkyviä asumusten jäännöksiä.

Löydettyjen muinaisjäännösten lukumäärä maastotyöpäivää kohti tässä inventoinnissa (noin yksi miestyöpäivää kohti) on aivan normaali Sisä-Suomen järviolueella. Tämän perusteella tutkitut kaava-alueet ovat keskimäärin tavallisia. Se ei olekaan yllättävää, koska tarkastettavat alueet valittiin suuresta joukosta kaava-alueita.

Yksittäisten kaava-alueiden osalta inventoinnin tarpeellisuuden ja tuloksellisuuden arviointi on paljon vaikeampaa. Kaavoitettavien alueiden inventointitarpeen arviointi edellyttää sekä yleistä arkeologista asiantuntemusta että paikallisen esihistorian ja luonnonolojen ymmärtämistä. Joissakin tapauksissa on näiden avulla mahdollista jo etukäteen suurella todennäköisyydellä päätellä, että alueella on muinaisjäännöksiä, tai että niitä hyvin todennäköisesti ei ole. Tämän kertaisessa inventoinnissa alueita, joilta muinaisjäännöksiä arvioitiin lähes varmasti löytyvän olivat ainakin Heinolan Hiekanlahti, Asikkalan Lempaanpohja ja Padasjoen Puuksamenniemi. Kaava-alueita, joilla muinaisjäännöksiä ei arveltu löytyvän, ei otettu inventoitavaksi.

Maastoa on kuitenkin käytännössä usein vaikea ennakoida. Inventoinnissa tarkastettiin Padasjoella pari päivää kartalla melko hyviltä näyttäneitä alueita, jotka olivat maastoltaan sopimattomia, tai joilta ei löytynyt mitään. Toisaalta Hollolan kaksi täysin erillistä asuinpaikkaa löytyivät yhdellä muutaman tunnin maastokäynnillä, vaikka kummankaan lähiympäristö ei etukäteen näyttänyt poikkeuksellisen hyvältä. Lähtökohtana tulisikin pitää sitä, että jo inventointitarpeen arvioinnissa jonkinlainen maastokäynti on usein tarpeellinen.

Tässä inventoinnissa vain osa löytyneistä muinaisjäännöksistä osuu kaavoihin merkityille tonteille tai tielinjoille (Sysmän Kuokanlahti, Asikkala Valkeistenkärki, Padasjoki Puuksamenniemi) tai hyvin lähelle niitä (Heinola Naistenlahti, Hollola Housunsuo). Nämä eivät kuitenkaan välttämättä ole ainoat tällaiset kohteet tarkastetuilla kaava-alueilla. Inventoinnin esityövaiheessa ei useimmissa tapauksissa ollut ajan puutteen vuoksi mahdollista selvittää tarkastettavien alueiden kaavoja tonttien tai korttelien tarkkuudella. Tiedossa oli siis näissä tapauksissa vain kaava-alueen yleinen rajaus, ja maastossa toiminta suuntautui enemmänkin ympäristön kuin kaavan yksityiskohtien mukaisesti.

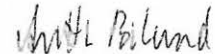
Muinaisjäännösten löytäminen on tärkeää myös niissä tapauksissa, joissa muinaisjäännös ei aiheuta muutosta paikalle muuten kaavailtuun maankäyttöön. Ei ole esimerkiksi mahdotonta rajata loma-asunnon tonttia niin, että hautaröykkiö jää tontille, kunhan se jää rakentamiselle varatun alueen ulkopuolelle. Tämä voi olla hyvinkin tarpeellista esimerkiksi kaavoitettaessa aluetta, jolla on jo runsaasti vanhaa rakennuskantaa (Asikkalan Valkeistenkärki tässä inventoinnissa). Tonteilla on kuitenkin myös rakennuksille varatun alueen ulkopuolella usein toimintaa (pihan kunnostusta, puutarhanhoitoa), joka saattaa uhata muinaisjäännöksiä. Myös alueilla, joille rakentamista ei kaavassa sallita, erilainen normaali toiminta (metsänhoito liian järeillä menetelmillä kuten Hartolan Muikunlahdessa, hiekanotto kuten Hartolan Hulkossa) voi vahingoittaa muinaisjäännöksiä. Siksi on tärkeää, että muinaisjäännökset löydetään, ja että ne tulevat maan omistajien tietoon.

Yleensä inventointia suunniteltaessa on syytä tapauskohtaisesti määritellä miten inventointi liitetään kaavoitusprosessiin. Tätä pohdittaessa on otettava huomioon kaavan laatu ja kaavoitettavan alueen laajuus, ja toisaalta alueen luonne arkeologiselta kannal-

ta ja inventointiin käytettävissä olevat resurssit. Laajoilla alueilla (esimerkiksi osayleiskaavat) ei koko aluetta voida tarkastaa perusteellisesti, vaan painotus on valittava akselilla arkeologisesti erityisen mielenkiintoiset alueet - alueet, joilla maankäyttö tulee todennäköisesti olemaan voimakkainta. Painotuksen valintaan vaikuttaa tietysti myös se, kuinka paljon tulevan kaavan sisällöstä tiedetään inventointia suunniteltaessa. Viimeksi mainittu näkökohta tulee käytännössä ehkä vielä enemmän esiin pienialaisemmissa kaavoissa, koska mahdollisuudet koko alueen tarkastamiseen ainakin kohtalaisella tarkkuudella ovat paremmat (esimerkiksi rantakaava alueella, jolla arvellaan olevan muinaisjäännöksiä). Tällöin on pohdittava, onko parempi tarkastaa koko alue jo ennen kaavaluonnoksen laadintaa, vai suorittaa kaavaluonnoksen pohjalta intensiivisempää inventointia niillä alueilla, joilla suunniteltu maankäyttö uhkaisi muinaisjäännöksiä.

Arkeologinen inventointi on prosessi, joka ei tule valmiiksi koskaan. Laajoja alueita ei pystytä koskaan, ainakaan käytännössä käytössä olevilla resursseilla, tutkimaan niin tarkasti, että kaikki muinaisjäännökset löydettäisiin. Arkeologisen tietämyksen lisääntyminen johtaa siihen, että vanhat ja vanhan tietämyksen pohjalta tehdyt inventoinnit ovat aina puutteellisia. Reaalimaailmassa täytyy tyytyä inventointien vähittäiseen tarkentamiseen. Se millä alueilla ja missä järjestyksessä inventointeja tarkennetaan, riippuu suurelta osin kaavoituksesta ja muusta maankäytön suunnittelusta, koska maankäyttö vaikuttaa voimakkaasti muinaisjäännösten säilymiseen.

Turussa 8.4.2001

Antti Bilund

Luettelot

Päijät-Hämeen kaava-alueinventointi 2000

Luettelo inventointikohteista

Kohteet 1 ja 15 ovat aiemmin tunnettuja muinaisjäännöksiä, muut inventoinnissa löytyneitä kohteita. Kaikki kohteet, paitsi hajalöytöpaikat 13 ja 14, ovat muinaismuistolain perusteella suojeltuja kiinteitä muinaisjäännöksiä.

Nro	Mj-luettelo	Nimi	Ajoitus	Tyyppi	Luok- -ka	Perus- kartta	X	Y
1	Asikkala [10]	Valkeistenkärki	varhaismetal- likautinen	lapinraunio, 3 kpl	I	3112 02	6789 50	3422 42
2	Asikkala [23]	Lemppaanpohja	kivikautinen	asuinpaikka	II	3112 03	6795 77	3425 77
3	Asikkala [24]	Kaivannonpohja	kivikautinen	asuinpaikka	II	3121 01	6803 10	3423 60
4	Asikkala [25]	Lepokallio	varhaismetal- likautinen	lapinraunio	II	3112 03	6791 27	3424 50
5	Hartola [20]	Muikunlahti	kivikautinen	asuinpaikka	II	3122 07	6838 18	3448 74
6	Hartola [21]	Hulkko	kivikautinen	asuinpaikka	II	3122 10	6836 71	3451 83
7	Hartola [22]	Pirtinniemi	kivikautinen	asuinpaikka	II	3122 10	6836 50	3451 58
8	Heinola [18]	Hiekanlahti	kivikautinen	asuinpaikka	II	3112 08	6789 70	3444 60
9	Heinola [19]	Naistenlahti	ajoittamaton	kiviröykkiö, 2 kpl	II	3112 12	6792 80	3452 78
10	Hollolla [36]	Hongistonmäki	kivikautinen	asuinpaikka	II	3112 01	6772 99	3423 34
11	Hollolla [37]	Housunsuo	kivikautinen	asuinpaikka	II	2134 10	6777 05	2575 62
12	Padasjoki [14]	Puuksamenniemi	kivikautinen	asuinpaikka	II	2143 05	6812 56	2551 39
13	Padasjoki	Ruhansilta	kivikautinen	hajalöytöpaikka	III	2143 05	6814 04	2550 53
14	Padasjoki	Kirkkoportti	kivikautinen	hajalöytöpaikka	III	2143 04	6809 38	2553 80
15	Sysmä [76]	Vuohiniemi	kivikautinen	asuinpaikka	II	3121 05	6817 28	3430 64
16	Sysmä [114]	Kuokanlahti	kivikautinen	asuinpaikka	II	3121 05	6817 73	3430 92

Päijät-Hämeen kaava-alueinventointi 2000.

Negatiiviluettelo

Negatiiveja (126519 - 126560) säilytetään Lahden kaupunginmuseon kuva-arkistossa.

Kuvaaja on Antti Bilund.

numero	pvm	suunta	aihe
126519	5.10.	SW	Hollola [36] Hongistonmäki. Koekuoppa 3, josta saatiin löydöt KM 32389, kuvattuna lounaasta.
126520	5.10.	WSW	Hollola [36] Hongistonmäki. Kivikautista asuinpaikkaa kuvattuna länsilounaasta. Etualalla koekuoppa 3, sen takana tummana näkyvä rannan suuntainen polku, siitä noin 5 m päässä vanha rantatörmä, ja taustalla Vesijärvi.
126521	5.10.	E	Hollola [36] Hongistonmäki. Kivikautista asuinpaikkaa kuvattuna idästä, Vesijärven rannalta. Koekuoppa 3 (vieressä vaalea karttalaukku) etualalla olevan vanhan rantatörmän päällä. Taustalla näkyy tummana Hongistonmäen jyrkkänä nouseva rinne.
126522	5.10.	NW	Hollola [36] Hongistonmäki. Kivikautista asuinpaikkaa kuvattuna luoteesta, rantatörmällä kulkevalta polulta. Koekuoppa 3 (vieressä vaalea karttalaukku) näkyy polun oikealla puolella kuvan keskellä. Taustalla puiden välissä näkyy avointa maastoa asuinpaikan kaakkoispuolella olevan kesämökin tontilla. Vanha rantatörmä laskee kuvan vasemmassa laidassa vasemmalle. Nykyinen Vesijärven ranta jää kuvan ulkopuolelle.
126523	5.10.	ESE	Hollola [37] Housunsuo. Kivikautista asuinpaikkaa kuvattuna itäkaakosta. Koekuoppa (löydöt KM 32390) on kuvan keskellä vaaleana näkyvän karttalaukun kohdalla. Siitä kolme metriä vasemmalle on vanhan rantatörmän reuna. Törmä kulkee kuvassa vasemmalta taustalle. Taustalla oikealla mäen kärki, jonka ympäri oikealta tuleva tie kiertää.
126524	5.10.	NW	Hollola [37] Housunsuo. Asuinpaikka kuvattuna luoteesta, mäen eteläkärjen päältä. Etualalla tie ja oikealla vanha rantatörmä, joka muodostaa taustalla niemekkeen. Sen takana näkyy puiden välissä pelto. Asuinpaikka on tien ja törmän välissä niemekkeellä, ainakin sen metsäisellä osalla etualalla. Niemekkeen keskellä, autosta oikealle, on vanha hiekkakuoppa. Koekuoppa (löydöt KM 32390) on kuvan keskipisteen kohdalla.
126525	6.10.	ENE	Hartola [20] Muikunlahti. Asuinpaikan eteläosaa kuvattuna sen itäpuolelta harjun laelta (kuvaussuunta länsilounaaseen). Painanne 1 on kuvan keskeltä vasemmalle, hakkuun ja laikutuksen reunan vieressä metsässä. Taaempänä vanha tien pohja, valtatie ja levähdyspaikkalevikkeet sen varrella.

numero	pvm	suunta	aihe
126526	6.10.	E	Hartola [20] Muikunlahti. Asuinpaikan pohjoisosaa kuvattuna samalta paikalta kuin kuva 126525 (jatkuu panoraamana kuvasta 126525 oikealle, kuvaussuunta länteen). Asumuspainanne 2 on kuvan oikeassa laidassa koivun kohdalla.
126527	6.10.	ESE	Hartola [20] Muikunlahti. Asuinpaikan pohjoislaitaa kuvattuna samalta paikalta kuin kuva 126526 (jatkuu panoraamana kuvasta 126526 oikealle, kuvaussuunta länsiluoteeseen). Mahdollisen asumuspainanteen 2 (eli kuvan vasemmassa laidassa olevan koivun) kohdalla törmä ja löydöt loppuvat. Törmän loppuessa sen alla oleva vanha tien pohja tulee näkyviin ja jatkuu kuvassa keskiosasta taustalle. Tien pohjan ja nykyisen valtatie välissä kuvan keskiosassa on mahdollisia asumuspainanteita.
126528	6.10.	N	Hartola [20] Muikunlahti. Painanne 1 lähikuvassa kuvattuna pohjoisesta. Painanne on kuvan keskellä. Etualalla laikutuksen reunaa, ja taustalla näkyy valtatie. (Kuva on stereokuvaparin vasen kuva.)
126529	6.10.	N	Hartola [20] Muikunlahti. Kuten kuva 126528. (Kuva on stereokuvaparin oikea kuva.)
126530	11.10.	NE	Asikkala [25] Lepokallio. Röykkiö kuvattuna koillisesta, mökkitien yli. Sammalpeitteinen röykkiö on kuvan keskellä nuorten mäntyjen joukossa.
126531	11.10.	N	Asikkala [25] Lepokallio. Röykkiö lähikuvassa. Kuvattu pohjoisesta, noin 5 m päästä.
126532	11.10.	SE	Asikkala [25] Lepokallio. Yleiskuva röykkiökohteesta kuvattuna kaakosta, mökkitien risteyksestä. Jäkäläpeitteinen röykkiö näkyy vaaleana tien vasemmalla puolella nuorten mäntyjen joukossa. Taaempänä tien päässä pysäköintilevike, sen takana kesämökki ja taustalla Päijännettä.
126533	11.10.	NE	Asikkala [10] Valkeistenkärki. Röykkiö C kuvattuna koillisesta, lähimmän kesämökin lounaisnurkalta. Sammalpeitteinen röykkiö on kuvan keskellä, kallion päällä, paksun männyn ympärillä.
126534	11.10.	S	Asikkala [10] Valkeistenkärki. Röykkiö C kuvattuna etelästä, noin 5 m päästä. Etualalla on rantaa kohti laskevaa avokalliota Sammalpeitteinen röykkiö on kuvan keskellä, kallion päällä, paksun männyn ympärillä. Taustalla oikealla näkyy lähimmän kesämökin luoteisnurkka.
126535	11.10.	SE	Asikkala [10] Valkeistenkärki. Röykkiön C kaakkoisosaa lähikuvassa kuvattuna kaakosta. Sammalpeitteistä ja ilmeisesti maansekaista kiveystä näkyy kuvan keskellä männyn ympärillä.

numero	pvm	suunta	aihe
126536	11.10.	E	Asikkala [23] Lempaanpohja. Asumuspainanne 1 kuvattuna idästä, kalliokumpareen juurelta. Painanne on kuvassa keskellä, kuusesta oikealle. Pohjalla on kartalaukku. Taustalla pilkottaa vaaleana vasemmalle, Lempaanpohjan rantaan menevä tie. (Kuva on stereokuvaparin vasen kuva.)
126537	11.10.	E	Asikkala [23] Lempaanpohja. Kuten kuva 126536. (Kuva on stereokuvaparin oikea kuva.)
126538	11.10.	N	Asikkala [23] Lempaanpohja. Asuinpaikkaa kuvattuna Revetniemen tien (ja siitä Lempaanpohjaan eroavan tien risteuksen) pohjoispuolelta. Asumuspainanne 1 on kuvassa keskellä, pieni kuusi sen vasemmalla takareunalla. Taustalla näkyy metsän läpi vaaleana Lempaanpohja.
126539	11.10.	WSW	Asikkala [23] Lempaanpohja. Asuinpaikkaa kuvattuna länsilounaasta. Etualalla Lempaanpohjan rantaan menevä tie. Taustalla näkyy asuinpaikan itäpuolella oleva kalliokumpare. Asumuspainanne 1 on kuvan keskipisteestä oikealle, sen ja pienen kuusen välissä. Mahdollinen asumuspainanne 2 on siitä oikealle, kuvan oikean laidan tienoilla.
126540	12.10.	N	Asikkala [24] Kaivannonpohja. Yleiskuva asuinpaikalta kuvattuna pohjoisesta. Asumuspainanne on tien oikealla laidalla olevan opastetaulun kohdalla tien vasemmalla puolella (vähän lähimmän vinotuellisen pylvään takana). Taustalla (taiemman) pylvään jalkojen välistä näkyy maantieltä harjun yli oikealle lähtevän tien risteys. Siitä noin 100 m matkalla tien oikealla puolella on erilaisia painanteita, joista jotkut saattavat olla asumuspainanteita.
126541	12.10.	N	Asikkala [24] Kaivannonpohja. Asuinpaikan löytöalue kuvattuna pohjoisesta. Etualalla vasemmalla tien vieressä asumuspainanne (pohjalla kartalaukku, huomaa myös sivutuellinen pylväs kuvan vasemmassa laidassa). Kauempana tien laidassa näkyy vasemmalle alas ja edelleen rannan suunnassa etelään menevän ajouran risteys. Ajouralta löytyi kvartsi-iskoksia.
126542	12.10.	SW	Asikkala [24] Kaivannonpohja. Asumuspainanne kuvattuna lounaasta. Painanteen syvin kohta on tummana näkyvän juurakon ja tiepenkereen välissä. Koekuoppa 2 on painanteen pohjalla, koekuoppa 1 taustalla sen reunan päällä. Huomaa myös sivutuellinen pylväs kuvan vasemmassa laidassa. (Kuva on stereokuvaparin vasen kuva.)
126543	12.10.	SW	Asikkala [24] Kaivannonpohja. Kuten kuva 126542. (Kuva on stereokuvaparin oikea kuva.)

numero	pvm	suunta	aihe
126544	12.10.	SE	Sysmä [114] Kuokanlahti. Yleiskuva asuinpaikalta kuvattuna harjanteen päältä luoteeseen ajouraa pitkin ja rinnettä alas. Painanne 1 on ajouran oikealla puolella valkeana näkyvän karttalaukun kohdalla. Taustalla näkyy tummana rinteen juurella oleva tiheä kuusikko.
126545	12.10.	W	Sysmä [114] Kuokanlahti. Asuinpaikkaa kuvattuna ajouralta, rinteen alta, kuusikon reunasta itään. Painanne 2 on kuvan keskellä (pohjalla tummana näkyvä karttalaukku).
126546	12.10.	E	Sysmä [76] Vuohiniemi. Asuinpaikan pohjoisosaa kuvattuna idästä tulevan tien suunnassa länteen. Etualalla kampakeramiikan KM 32384:1 löytöpaikka on tien vasemmassa laidassa. Taustalla kuvan keskipisteestä oikealle näkyy vaaleana pellon laidassa olevan ladon katto. Tie kääntyy ladon luona vasemmalle (etelään). Painanne 1 ja saviastianpalan KM 32384:2 löytöpaikka sijaitsevat ladosta vasemmalle ja kuvaajaan päin, painanne tien vasemmalla ja löytöpaikka oikealla puolella.
126547	12.10.	ESE	Sysmä [76] Vuohiniemi. Painanne 1 on kuvan keskellä. Sen vasemmassa etureunassa on kivinen rajapyykki ja takana kaatunut mänty. Taustalla näkyy pellon laidassa olevan lato. Asuinpaikka-alueen läpi kulkeva tie on painanteen ja ladon välissä, mutta jää törmän taakse, eikä näy kuvassa. Saviastianpalan KM 32384:2 löytöpaikka on tien varrella kuvan oikeassa laidassa. Kuvaussuunta on länsiluoteeseen.
126548	18.10.	NE	Hartola [21] Hulkko. Asumuspainanne 1 kuvattuna koillisesta. Karttalaukku on painanteen keskellä koekuopan 1 kohdalla. Painanne 2 jää kuvan ulkopuolelle oikealle. Taaempänä hiekkakuopan reuna. Taustalla näkyy vaaleana Vehkasalon tie.
126549	18.10.	SW	Hartola [21] Hulkko. Asuinpaikka kuvattuna lounaasta Vehkasalon tieltä. Etualalla on hiekkakuoppa harjun päässä. Asuinpaikka on harjun laella sen reunan päällä. Asumuspainanne 1 on lautataapelin oikean puolen suunnassa, ja asumuspainanne 2 leikkauksen korkeimman kohdan (ja lautataapelin vasemman reunan) suunnassa.
126550	18.10.	SE	Hartola [22] Pirtinniemi. Asuinpaikkaa kuvattuna ylempää rinneeltä kaakosta. Pintalöydöt kuvan keskeltä karttalaukun kohdalla. Etualalla oikealla, koivujen keskellä, muurahaiskeon oikealla puolella on tervahauta.
126551	18.10.	WNW	Hartola [22] Pirtinniemi. Asuinpaikkaa kuvattuna alemmaa rinneeltä länsiluoteesta. Etualalla (lähimpien puiden luona) on rivissä kiviä, jotka kuuluvat ilmeisesti vanhaan rantamuodostumaan. Niiden takana näkyy tummana karttalaukku kohdalla, josta pintalöydöt on kerätty. Taustalla näkyvien kahden vie-rekkäisen koivun luona on tervahauta.

numero	pvm	suunta	aihe
126552	19.10.	S	Heinola [19] Naistenlahti. Röykkiö 1 kuvattuna etelästä. Kiveystä on kuvan keskiosassa jäkäläpeitteisellä kalliolla ja siitä kuvaajaan päin kallioiden välisessä notkelmassa sekä ja vielä jonkin matkaa oikealle sammaleen alla. Taustalla näkyy Konnivesi.
126553	19.10.	W	Heinola [19] Naistenlahti. Röykkiön 1 kiveystä lähikuvassa kuvattuna lännestä.
126554	19.10.	SE	Heinola [19] Naistenlahti. Röykkiö 2 kuvattuna kaakosta. Kiveystä on ohuena kerroksena silokalliolla jäkälän alla kuvan keskellä ja kasana sen vasemmalla puolella kallion reunan alla. Taustalla näkyy Konnivesi.
126555	19.10.	NW	Heinola [19] Naistenlahti. Röykkiö 2 kuvattuna luoteesta. Kiveystä on etualalla ohuena kerroksena silokalliolla. Vain yksittäisiä kiviä näkyy jäkälän alta. Röykkiö 1 on taustalla kallion korkeimmalla kohdalla.
126556	19.10.	SE	Padasjoki Multatöyry. Runsaasti tumman tulikukan kuihtuneita, tummia kukintoja kedolla. Taustalla Kasiniemen Myllytöyryn talon pohjoispuolella oleva huvila. Kuvattu kaakosta.
126557	19.10.	NE	Padasjoki Multatöyry. Maisema kuvattuna koillisesta kohti Kasiniemen Myllytöyryn taloa. Etualalla tummaa tulikukkaa kedolla, samoin pitkin tien varsia kohti kuvan keskellä olevaa Myllytöyryn taloa ja talon ympäristössä.
126558	19.10.	W	Padasjoki Ruhansilta. Kvartsi-iskoksen KM 32392 löytöpaikka on tieleikkauksessa sähköpylvästä noin 5 m kuvaajaan päin. Taustalla on Alavirran ylittävä Ruhansilta. Kuvaussuunta itään.
126559	19.10.	SSW	Padasjoki Ruhansilta. Alue, jolle kaivetusta koekuopasta löytyi pieni palaneen luun muru ja pieniä iskosmaisista kvartsisiruja kuvattuna etelälounaasta Ruhansillalle vievältä tieltä. Löytökohta on vähän kuvan keskustasta oikealle, missä maanpinta laskee oikealle, suolle. Taustalla metsän reunassa tien risteys, josta eroaa tie itään.
126560	19.10.	NNE	Padasjoki Ruhansilta. Alue, jolle kaivetusta koekuopasta löytyi pieni palaneen luun muru ja pieniä iskosmaisista kvartsisiruja kuvattuna pohjoiskoillisesta, itään eroavalta tieltä. Löytökohta on kuusikossa vähän kuvan keskustasta vasemmalle. Taustalla näkyy Ruhansillalle vievä tie (tien varrella sama postilaatikko kuin kuvassa 126559).